

ROPARZ hemon

**GERIADUR ISTOREL
AR BREZHONEG**

Dictionnaire Historique du Breton

Rann 13

Gwited - Higolenn

PREDER

Kaier 86-87

Eost-Gwengolo 1966

Dictionnaire historique du Breton

Lizherenn A, moulet, 204 p., AL LIAMM 1958	12,00	FF.
B - BIVIDIK, liesskrivet, rann 1, 100 p., PREDER 1959	9,00	FF.
BIZ - CHIPOT, liesskrivet, rann 2, 100 p., PREDER 1960	9,00	FF.
CHIPOTAL - DEROU, liesskr., rann 3, 100 p., PREDER 1961	9,00	FF.
DEROU-DILEZEN, liesskr., rann 4, 100 p., PREDER 1961	9,00	FF.
DILEZER-DIVIZOUD, liesskr., rann 5, 100 p., PREDER 1962	9,00	FF.
DIVIZOUT - E, liesskrivet, rann 6, 100 p., PREDER 1962	9,00	FF.
E - ESPEDIANT, liesskr., rann 7, 100 p., PREDER 1963	9,00	FF.
ESPEDET-FLEC'H, liesskr., rann 8, 100 p., PREDER 1963	9,00	FF.
FLED - CANDELED, liesskr., rann 9, 100 p., PREDER 1964	9,00	FF.
GANEDIGEZH-GOUELAN, lies., rann 10, 100 p., PREDER 1965	9,00	FF.
GOUELAN-GWALLBEDIÑ, lies., rann 11, 100 p., PREDER 1965	9,00	FF.
GWALLBEZH-GWITIBUNTAMM, l., rann 12, 100 p., PREDER 1966	9,00	FF.

RAKPRENAN

Souscription

Pep rann 100 p., (Chaque fascicule de 100 p.)	9,00	FF.
Div rann (Deux fascicules)	15,00	FF.
Pemp rann (Cinq fascicules)	37,50	FF.

Dr ETIENNE, CCP 16 093 13 PARIS

Pep gwir miret strizh C L. Nemo, 1966

gwitod m. petit-lait.

PElletier. gwitot laezh (V.) ; GREG.p.559 gwytot, gwytot laezh (V.), tr."petit lait, ou clair de lait, ou lait clair"; L'Arm-p.212 gwitott (m.), tr."clair de lait".

gwiv a. vif, gai, éveillé.

GREg.p.445 gwvou, tr."gai, qui est joyeux, éveillé" ; p.347, tr."enjoué".

DIHU-1905 p.49 Loeizon, ar vatezh ag an ti, gwù evel ur c'hant tachenn, a lavare istorioù.

gwivaat v. (s')égayer.

DIHU-1908 p.169 ar v'erc'h yaouank, tuchant glac'haret, en deus gwibeit (pp.)

gwivder m. vivacité, gaieté, enjouement.

GREg.p.445 gwvouder, tr."gaieté".

gwiz f.-i truie.

C.gues, tr."truye, lat.porca" ; Nom.p.34 (Gloss.p.303)

gues, gwys ; Am.ms.p.1463 (n.620) perchill gastellis à turch a gwisy (pl.)

PElletier. gwez, gwés, gweis, gweiz ; gweizi, gwizi, gwisi (pl.) ; "les vieux Dictionnaires portent Gwys, truie ; & M.Roussel écrivait Gwis" ; GREG.p.943 gwès, gwis ; gwisy (pl.) ; gwis (T.) ; gwisy (T.) (pl.) ; "ourc'ha a ra ar vès "ou, ar vis", tr."la truie cherche le verrat" ; leun eo ar vès, tr."la truie est pleine" ; dozvet eo ar vis, tr."la truie a cochonné" ; L'Arm-p.392 gwiss (f.) ; gwizi (pl.)

FVR.p.78 lezit ganen va zeir gwis.

KLBD.p.149 kas ar wiz à'an hoc'h ; DIHU-1905 p.102 lod ... evel gwizi a c'hourvez er skoaselloù (pl.)

gwiziad f.-où portée de la truie.

VALL.p.762 gwiziad (f.)

gwizien pluriel de 3. gwaz.

gwiz-ouez f. gwizi-gouez laie.

GREg.p.558 gwès-gouéz ; gwisy-gouéz (pl.)

gwrac'h f.-ed (1) vieille femme.

C. groach, tr."vieille, lat.uetula, anus" ; B.n.779 et, coz groach louhec louidic ; Jer.ms.p.1449 (n.101) un coz grach.

PElletier. grac'h ; GREG.p.959 grac'h, groac'h, tr."vieille décrépite" ; grac'hed, groac'hed (pl.) ; groah kozh, groah al ludueg (V.) ; groahed kozh (V.) (pl.) ; p.170 daoulagad koarek he deus ar c'hrac'h pikouzek-hont.

LLB-283 ur hroah ag ar c'harter ; FVR.p.125 ur c'hrac'h a dri bloaz ha pevar-ugent ; MOA.p.34 grac'h klemmus, grac'h padus ; CBF.p.69 komzoù grac'h.

- DIHU-1906 p.122 ur fall hroah a zo ur fall loen da vagiñ ;
DISN.p.22 ... ec'h anavezze pep gwrac'h kozh a ouie
gervel ar speredoù ; MOA.p.22 gwrac'hed kozh euzhus.
- (2) vieille, labre (poisson).
PElletier.grac'h, tr."une sorte de poisson de mer, dit aussi
en François Vieille" ; GReg.p.959 grac'h ; grac'hed
(pl.) ; CB.587 ar groahet (pl.) ; CB.ms.p.19 ar
groachet (pl.)
- (3) cloporte.
PElletier.grac'h "c'est aussi le nom de la cloporte,
selon quelques uns" ; GReg.p.175 grac'h ; grac'hed (pl.)
- (4) étincelle.
PElletier.grac'h, tr."une étincelle de feu, qui est dite
au singulier Grac'hen, & au pluriel Grac'het" ;
L'Arm-p.32 groah (f.), tr."bluette, qui part
avec éclat" ; groahett (pl.)
- (A) bezañ gwrac'h (gant) aimer à la folie.
SAG.p.88 un den ... hag a ouezo enoriñ Doue, hep bezañ
grac'h gant sin ar Groaz.
- gwrac'hat v. (se) flétrir, vieillir.
GReg.p.418 grac'hat, tr."flétrir, gâter, ôter le vif,
l'éclat, et la beauté, parlant du tein(t)" (inf.) ;
grac'het eo ar wreg-hont (pp.) ; grac'hat a ra
pelloc'h ar wreg-hont (inf.) ; groahetiñ (V.) (inf.) ;
p.959 grac'hat, tr."vieillir, parlant d'une femme"
(inf.)
- gwrac'hell f.-où monceau, tas, meule.
C.grachel queunet, tr."lat.strues" ; C.(Gloss.p.295)
groachell, tr."amas (de bois)" ; grachell ; Nom.
p.84 (Gloss.p.295) grachell pe bern fôuen, tr.
"tas de foin".
- PElletier.grac'hel "à selon M.Roussel Grachel", tr.
"monceau" ; GReg.p.634 grac'hell, tr."monceau, amas
de plusieurs choses en un tas" ; grac'hellou (pl.) ;
grac'hell ed, grachell ed, tr."monceau de blé sur
l'aire, fait en globe" ; p.622 grac'hell golo, tr.
"meule de paille" ; p.350 ober grac'hellou-tro war
al leur, tr."entasser les gerbes en rond pour les
conserver une ou plusieurs années sur l'a ire" (pl.)
- CBF.p.91 gwerzhet hoc'h eus-hu ar grac'hel foenn-se ?
KLB.D.p.61 an ed, kerkent ha troc'het, a dle bezañ dastumet
e grac'hellou bras (pl.) ; KLB.D.p.65 a vrac'hellou
(pl.)
- 1.gwrac'hellat v. (se) flétrir.
PElletier.grac'hella, tr."se flétrir, se faner, se gâter,

- perdre son lustre & sa beauté" (inf.) ; GReg.p.418
grac'hellat, tr."flétrir, gâter, ôter le vif, l'éclat
et la beauté, parlant du tein(t)" (inf.) ; grac'hellet
eo ar wreg-hont (pp.)
- 2.gwrac'hellat v. amonceler, entasser, mettre en meules.
PElletier.p.370 grac'hella, grachella, tr."amonceler,
mettre en monceau" (inf.) ; GReg.p.350 grac'hella,
grachella, tr."entasser, mettre plusieurs choses
les unes sur les autres" ; grac'hella ed ; grac'hella
foenn ; grac'hella keuneud (inf.)
- gwrac'henn f.-où (1) ride.
GReg.p.822 groahenn (V.) ; groahennéu (V.) (pl.) ;
L'Arm-p.339 groahenn (f.) ; groahenneu (pl.)
- (2) étincelle.
PElletier.p.370 "une étincelle de feu, qui est dite au
singulier Grac'hen" ; L'Arm-p.83 groahenn (f.), tr.
"craquement de tison" ; groahenneu (pl.)
- VALL.p.277 gwrac'hienn (V.) (f.), tr."étincelle" ;
gwrac'hiennou (pl.) ; SKLT.III p.101 hag e strinkas
gwrac'hennou-tan eus beg o goafioù (pl.)
- gwrac'henniñ v. (1) (se) rider, vieillir.
GReg.p.822 groahenneñ (V.), tr."rider" (inf.) ;
L'Arm-p.339 groahenneñ, tr."rider" (inf.)
- (2) craquer, lancer des étincelles, pétiller (en parlant
du feu).
L'Arm-p.83 groahenneñ, tr."craqueter, pétiller" (inf.)
- gwrac'herezh m. radotages, commérages, contes de bonnes femmes,
superstitions".
TDL.BF.grac'herez, tr."radotages" ; MOA.p.155 grac'herez,
tr."cancan" ; p.175, tr."commérage" ; SAG.p.23 kalz
grac'herez ha nebeut a zeskadurezh n'oa ken en
en amzer-se.
- gwrac'hetach m. radotages, commérages, contes de bonnes femmes,
superstitions".
ISV.p.485 klevet en doa ... tud a zoare o lavaret ne oa
an traoù-se nemet grac'hetach.
- gwrac'h f. gwrac'h (1) femme.
C.grac'h, tr."femme, lat.femina" ; C.(Gloss.p.295) grac'h,
grac'h ; grac'guic (dim.) ; J.p.186-b grac'h, lavar hep
mez perac ez goelez ; J.p.14 na biscoaz a nop grac'h,
me a cret, ma quen hirvoudet e-n bet man ; Ca.n.6
o grac'h, hon les da acheuaf hon sacrifice ; J.p.186
grac'hez din ha dinam (pl.) ; J.p.219 piou oa-n
groaquez se (pl.)
- PElletier.grac'h, wrac'h ; grac'hez, groaquez (pl.) ; GReg.p.403
grac'h, groac'h, tr."femme, sans distinction de femmes

et de filles" ; graeuez, groague (pl.) ; grouicq, grouicq (V.) ; grouague (V.) (pl.) ; ur c'hreg, un oureg, ur vreg, ur hroeg.

JKS.p.81 dre ma'z eo bet ganet eus ar c'hreg, an den ... ne vev nemet nebeut a amzer ; BBR.p.2 ur vregik paour (dim.)

----- (2) épouse, femme mariée.

C.doees an groaguez (pl.) ; J.p.115-b gruec Fylat ; G.556 Loth ... ef he groec he merchet ; Fm.n.175 ozech pe yuez groec (var. gruec) ; Jer.ms.p.1449 (n.95) gruc ; Gk.II p.152 (H.p.49) an groec, an bugale ; Dnal.p.102 un tat pehini a caffè é merc'h é fornication, un ozech é gruc en avoultriez ; Am.ms.p.1466 (n.705) va grucc ; G.488 ha-n groaguez ha-n ezech (pl.) ; Fm.n.11 an groaguez demezet (pl.) ; Cnf.p.a/10 merchet iaouancq ne graguez (pl.)

GReg.p.403 grucg, grucg dimezet, tr."femme mariée" ; ur c'hroeg eo, ha nann pas ur plac'h ; ar graguez a zo e gwardoniezh o ezhec'h (pl.) ; DO.p.29 binniget ez oc'h etre an holl groaguez (pl.) ; NG-1851 ur groec ... e poan ; NG-173 groued brazez (pl.) ; NG-1161 an ezhec'h ha grouagué (pl.) ; RP.p.394 mar en em gev brazez ur c'hreg ; HB.p.2 c'hwi hepken a zo binniget dreist an holl graguez ha merc'hed (pl.) ; ED.après 384 groec ar paour ; ED.après 394 ar vroec ; SG.f.36-b abalamour da'm gruc, a zo koant ; SG.f.8-b tout ... ha grague ha merc'hed (pl.) ; TB-p.201 evit plijñ d'e hrouagué (pl.)

CBF.p.50 grec an ti, tr."la maîtresse du logis" ; CBF.p.46 houmañ a vezo ur c'hrek vat ; FVt.p.329 o vevañ gant grec ha bugale ; FVR.p.308 groaguez ha bugale (pl.) ; SVE.a.2 p.240 grec a labour en he zi ne vez kalz anv anezhi ; HTC.p.59 ho croaguez (pl.)

gwegel a. féminin.

C.grueguel, tr."femine ou feminaux, lat.feminus".

GReg.p.403 grueguell, grueguell, tr."féminin, qui appartient à la femme, ou qui lui ressemble".

NOTK.p.143 an anvioù nepreizh (na gourel na gwegel) ; SRET.III p.39 ar furn wregel.

gwegelezh f. (1) féminité.

SRET.III p.95 biskoazh n'oa bet graet hevelep dismegañs ouzh he gwegelez.

----- (2) genre féminin (en grammaire).

VALL.p.298 gwegelez.

gwreg-nevez f. nouvelle mariée.

IBR.p.224 ar c'hrek nevez.

gwreg-ozhac'h f. gwragez-ozhec'h femme forte et hommasse.

GReg.p.403 grecg-ozac'h ; graguez-ozac'h (pl.)

CBF.p.55 houmañ a vezo ur c'hrek-ozac'h.

gwreg-pried f. femme légitime.

VALL.p.421 gwreg-pried.

gwreg-vor f. gwragez-mor sirène (monstre fabuleux).

C.gruc mor, tr."seraine, lat.serena".

VALL.p.694 gwreg-vor ; gwragez-mor (pl.)

gwres a. ardent, brûlant.

L'arm-p.15 groéss, tr."épre, ardent" ; p.16 tan groéss, tr."feu ardent" ; TB-p.402 en tan groés.

gwreskaoua v.-et ramasser de petites branches abattues.

VALL.p.80 gwreskaoua (f.) (inf.)

gwreskou pl. menues branches abattues.

ERNault.SUP.p.155 groesko (Goello), tr."ce qui reste quand on a coupé la fougère, etc.; débris qu'on recueille dans les champs pour les brûler et en faire du fumier".

VALL.p.80 gwreskou (T.), tr."menues branches abattues (et souches)".

gwreg f. (1) chaleur.

PElletier.p.377 gréez, tr."chaleur ardente, surtout celle du soleil", sing. Groëssen ; p.399 averez, tr."chaleur étouffante, telle qu'au tems d'orage & de tonnerre" ; GReg.p.148 groés, tr."chaleur" ; dre greiz ar hroies, tr."au fort de la chaleur" ; p.50 groés vras, tr."ardeur, grande chaleur" ; p.157 groés a zo, tr."il fait chaud" ; L'arm-p.16 groéss, tr."ardeur du feu" ; a ra groéss, tr."ardent".

LLB-443 gwelet a reer ..., e-kreiz ur hrouiz pounner, o sevel a bep tu kogus ar an amzer ; ISV.p.12 piv ... en deus gourc'hemennet d'an avel c'hwezhañ evit ... bihanaat grouez an heol pa vez re domm ? ; ISV.p.246 ne c'halle mui gouzañv ar c'hrouez eus an tan ; BAZ.p.650 ar yenien, ar vroez.

MKRN.p.126 ar c'hroez ; SRET.p.57 gweg heol ; HUMA.p.8 uhel edo an heol en oabl ... ha bras ar wreg.

----- (2) inflammation.

GReg.p.530 groés, tr."inflammation, ardeur, et acreté qui survient aux parties du corps".

----- (3) sein (au figuré), milieu, proximité.

B.n.679 bez guir martires, prudant santes en grues an guercheset ; B.n.527 eual cares, ez y certes da-m grues ; G.904 Itron Maria, guenn ma bet, pan ouzh

e-m gros em dyscuet (lis.descuezet) ; Fm.n.90 lauar an rout pe-ban out duet breman da-m grous en berr espet ; Jer.ms.p.1446 (n.45) den courtes, ouz ma gros denessyt ; J.p.141-b ... ez vizy ... guen ef e-n baradoes, e-m gros, esant a pep langour ; J.p.148-b sevet (= savit) ma goaf ... ha me-n scoy e-n calon gromnet, pe tost en he (= e) gros, a-m deseu ; J.p.149-b croas garv ..., an froez ... a-m-eux ganet ..., e doen e-z gros ne dlehes tam ; J.p.192 monet evel se diouz e grous a ve anouan ha dieznes.

gwezek a. chaleureux.

SKET.III p.109 gwezek degemer o devoe dreist-holl digant ar merc'hed yaouank.

gwezus a. ardent, brûlant.

Pelletier.p.377 grosus, tr."chaud, qui a de la chaleur".

SKET.p.113 ken gwezus hag an houarn ruz.

gwi m.-où couture, point de couture.

C.gruy, tr."couture, lat.sutura" ; J.p.145 sae Jesu, ... graet ... hep nep gruy.

Pelletier.gri, tr."couture, lat.sutura" ; GReg.p.228 gruy, gruy, tr."couture, point d'aiguille, ou de ligneul" ; gryou, gryou (pl.) ; goury (V.) ; goury (v.) (pl.) ; L'Arm-p.82 groui (m.), tr."couture" ; grouieu (pl.) ; HB.p.248 e sae a oa graet hep gri.

SVD.RC.4 p.31 tapon war dapon, ha groui ebet morse : an cabl kounoulek.

gwiadeg f.-où couture (en commun, en série).

BAH.16 p.14 gwiadeg-rochedoù.

(?) gwiadell f.-où lien de cuir du fléau.

VALL.SUP.p.78 ar c'hriadell "(pour gwiadell ?) désigne le lien de cuir (du fléau) (Perrot)".

gwiadur m.-ioù couture.

GReg.p.228 grvadur, grvadur ; gourvadur (V.) ; L'Arm-p.82 gouriadur (m.) ; gouriadureu (pl.)

gwiadl a. qu'on peut coudre.

C.(Gloss.p.296) gruyabl, gruyabl, tr."sousable".

griat v. (l) coudre.

C.gruyat, tr."queudre, lat.suere, millare" ; C.(Gloss.p.296) gruiat (inf.) ; Fm.n.229 vn coz lyen, pe-n-heny ez vezy griat (pp.) ; Cnf.p.33 an heny pe-heny à laz è tat ... à délé bezaff ... erect ha gruyet en vn sach (pp.)

Pelletier.gria "& par abus Griat", tr."coudre, attacher, ou joindre en cousant" (inf.) ; GReg.p.220 grivat, gruyat ; gourveif, grouyat (V.) (inf.) ; L'Arm-p.79 gourien (?lis.gouriein), gouriat (inf.) ; SA.f.18-b ober d'ar vugalo gruiat liñselioù (inf.)

CBF.p.83 eizh devezhiad griad (inf.) ; ISV.p.116 eñ ne ouie nemeur griat (inf.) ; ISV.p.231 o c'hriat ur pezh dilhad (inf.) ; ISV.p.451 da dal gant ridoù zo griat (pp.) ; MOA.p.172 kas unan bennak da c'hriat e votoù, tr."river le clou à quelqu'un" (inf.) ; MOA.p.339 griat gevier, tr."broder et débiter des mensonges" (inf.) ; LLB-215 ar baotred ... a hroui ruskennoù (3 prés.)

DIHU-1908 p.168 neziñ, grouiat ha brodif (inf.) ; TOHM.GVAL.10 p.32 griat a eure din ur c'haier (inf.)

---- (2) fixer, attacher, clouer.

Nl.n.45 Pilat ... a ordrenas e gruyat ten en un pren croas (inf.) ; Nl.n.15 pan voe gruyet en croas ... dre-n isily (pp.) ; J.p.175-b dre houz membrou gant tachou bras gruyet (pp.) ; Nl.n.466 en croas pren ... gant tachou ... en gruyat (pass.prét.) ; G.919 penaus en groyat (var.gruyat) (pass.prét.) ; Dnal.p.30 Map Doue so bet staguet, ha griat é treit, hac é daou dourn gant tachou ebars en ur Croaz (pp.)

NG-1759 gant tachou houarn grouit (pp.) ; BD.5321 an Hini zo bet lakaet ... d'ar marv ... ha grouiet gant tachou (pp.)

---- (3) percer, torturer, faire souffrir.

Nl.n.197 Herodes ... ; edoa aifuy ouz e gruyat (inf.) ; Gk.II p.147 (H.p.45) dre an peup gouly ma-z uoe gruyet ... hoz map (pp.) ; Nl.n.218 calon Mary a voe gruyet (pp.) ; N.811 vn sourcy a-m gruy bras (3 prés.) ; G.1025 an marou estlam a-m groy (var.gruy) dre-n ysyly (3 prés.) ; Nl.n.16 gant an goeff ... Map Mary a gruyas (3 prés.)

gwrrior m.-ien tailleur de campagne.

C.gruyer, tr."couturier, lat.sutor".

GReg.p.228 gouryer (V.), tr."couturier, tailleur de campagne, ou celui qui n'est pas maître" ; p.902, tr."tailleur, celui qui taille des habits" ; gouryeryon, gouryeryan (V.) (pl.) ; L'Arm-p.82 gourière, tr."couturier, tailleur de campagne" ; gourierion (pl.)

gwrrierez f.-ed (l) couturière.

C.gruyeres, tr."couturiere, lat.sutrix".

GReg.p.228 gouryeres (V.), tr."couturiere, femme qui travaille à journée dans les maisons" ; gouryeresed (V.) (pl.)

----- (2) machine à coudre.

VALL.p.160 gwrizez (f.)

gwrizezh m. couture.

DIHU-1908 p.169 ar satin ... a zo brodet hag ar

grouierch gract ag ar choaz.

gwrimeñn f.-où bord, lisière (d'un champ, etc.); cf. glizenn, krizenn, goulienn.

VALL.p.72 gwrimeñn, tr."bord non labouré d'un champ ; bord d'une forêt, étoffe, etc."; p.428, tr."lisière d'un bois, etc."; SIBL.p.109 c gwrimeñn ar c'hoad.

gwrimeñnañ v. faire paître sur la bande de gazon autour du champ.

VALL.p.524 gwrimeñna (inf.)

gwriziadennus a. qui a beaucoup de racines.

L'arm-p.320 gouriadennus.

gwriziñ v. enraciner, prendre racine.

C.gruziañ, tr."enraciner, lat.radicare" (inf.);

C.(Gloss.p.296) gruziañ, gruziañ (inf.)

GRG.p.348 grizya, gruzya; p.776 grizya (inf.)

gwrizienn f.-où, gwriziou, gwriziad racine.

C.gruziyenn, tr."racine, lat.radix"; C.(Gloss.p.296)

gruziyenn, gruziyenn, gruziyenn; Cnf.p.8 gruziyenn

eues an buhez spirituel; Dnal.p.121 Adam, pehini

oa ar denn hac ar gruziyenn quenta euz à pop den;

J.p.222 me so ... bede gruziyenn ma coudet ...

perurbet (pl.); J.p.233-b gruziyenn ma coudet (pl.);

Cnf.p.80 an gruziyenn ves an feiz (pl.); Dnal.p.189

... é debre un nebeut bennac à gruziyenn lousou (pl.)

PELLETIER.gruzien; gruziennou (pl.); GRG.p.776

gruziyenn; gruziyennou, gruziyenn (pl.); gruziyenn,

gruziyenn ("hors de Léon"); gruziyennou, gruziyennou

("hors de Léon") (pl.); gruziyenn, gruziyenn (V.);

gruziyenn, gruziyenn (V.) (pl.); L'arm-p.320 gruzienn;

gruziennou (pl.); gruzienn (m.), tr."de la racine";

RP.p.156 gruziyenn ar wezenn; RS.p.314 ar c'hruzien;

IS-p.127 an ourgouilh ...; doujomp na gemerhe

gruzienn en hor c'halon; IS-p.126 hounnezh eo ar

gruzienn ag an dirañjant en tiegezhou.

MBR.p.2 ur c'hruzienn derv; HTO.p.89 kemant seurt plant

ha kemant seurt louzeler a sav en douar ... ha

petre a c'heller da ober gant o gruzienn (pl.);

LLB-397 glet ar gruzienn (pl.)

DIHU-1908 p.171 pakit ho karot o fenn d'an diaz hag o

gruzienn d'al laez; DIHU-1905 p.71 frouezh ar

gruzienn ha gruzienn louzou a barrae oute a vervel

gant an naon (pl.); MERN.p.140 diframmit ar gruzienn hag ar vein (pl.); KLED.p.38 ar raz bev a lak ar gruzienn-se da vreinañ (pl.); KLED.p.34 o delioù hag o gruzienn (pl.); YANB.p.9 Yann ... ne chomas ket d'ober gruzienn eno (pl.); SKET.p.138 ar gruzienn-c'her "brog".

gwriziennañ v. (s)-enraciner, prendre racine.

PELLETIER.p.376 gruzienn, tr."prendre racine, enraciner"

(inf.); GRG.p.348 gruziyenn, tr."enraciner, prendre

racine"; gruziyenn (V.) (inf.); p.776 gruziyenn,

gruziyenn, gruziyenn, tr."prendre racine, s'enraciner";

gruziyenn, gruziyenn (V.); gruziyenn-terrupt

eo ar vis-se e-barzh er vro (pp.); L'arm-p.134

gruzienn, tr."enraciner, s'enraciner"; p.320

tr."prendre racine" (inf.); RP.p.174 ma c'hallhe

ar gerioù bras-mañ ... gruziyenn lark en ho kalon

(inf.); IS-p.146 an daou vis-se ... a zo diaes-bras

da denniñ ag ur galon e pehini e vent ur wezh

gruzienn (pp.)

SST-p.XXXVII gruzienn a reont (inf.); SST-p.62

gruzienn ar feiz (inf.); LLB-186, un dervenn gozh,

don en douar gruzienn (pp.); FVR.p.101 kalz eus

ar plantennou-se a c'hruziennaz (3 prst.); IAI.p.174

ur skourr diskolpet a-ziouzh troad ur wezenn, ha

lakaet da c'hruzienn en un douar all (inf.);

BMG.p.126 gruzienn (pp.)

DIHU-1905 p.70 don emaint gruzienn (pp.); KLED.p.46

ul louzou hag a laka da wellaat ar pezh a zo

gruzienn (pp.); NOK.p.97 gruzienn-don e oa

ar gredenn-se er Galted (pp.)

gwrizienn-ruz f. garance.

GON.FB.(HV.) gruzienn-ruz (f.)

gwriziennus a. plein de racines.

C.(Gloss.p.296) gruziyennus, gruziyennus, tr."plein de

racines".

GRG.p.776 gruziyennus.

gwrizius a. plein de racines.

GRG.p.776 gruziyus.

1. ha (hag devant voyelle et souvent devant h) conj. (1) et.
- Nl.n.2 bras ha byhan ; G.2 en glachar ha daezrou ; Fm. n.123 elouar ha hegarat ; Nl.n.3 ha hy a consantas ; Fm.n.30 corff hac eneff ; Fm.n.129 donet a-renn ... d-oz gwelet, hac ez gwelañ spes e-m leset ; Fm.n.21 me a-iel net deuyt (= davit) ma ytron, ha me hep si ha-m disquiblion, ha-n abestel ha-n re guiryon ha-n prophoedet ; J.p.45 ma corff ha-m speret ; B.n.449 les da saiffar ha-z digarez ; Gk.II p.96 miret é govr hac é saler ouz an labourer hac an seruicher ; Jer.ms.p.1447 (n.64) mat a cauz ; Am.ms.p.1461 p.1461 (n.541) disam prest da beach ac en em seach.
- NG-565 ne glevit-c'hwi bep bloaz ha brezel, kerteri, ha c'hoazh kalz a dristez ... ? ; NG-150 ha hir ha don ; NG-773 argant ha aour ; NG-479 aour hac argant ; NG-159 al loar ... hac ar stered ; Oo.p.3 da souffr tourmantou hac ur marv ken kruel ha ken ifam ; Hb.p.435 er bloaz mil c'hwec'h kant hac hanter-kant ; EN.29 va c'horf a va spered ; EN.19 an neñv hac an douar ; Jv.103 me 'ray rekompansif ar re obeisant, hac a vezo kruel ouzh ar re rebellant ; GJ.p.26 he gwaz e zo Jozef ac hi zo auvet mari ; TE-p.1 ar bed ha kement tra a zo ennañ ; ibid. an neñv hac an douar.
- ISV.p.1 da dremen an amzer ha da geleñn ; ibid. al labour hag ar skuizhder ; OZE.p.33 poanius hag hir ; LLB-71 izel ha yen ; LLB-7 an neñv hag ar mor ; LLB-14 ho nerzh ha ho sklaerder.
- (2) avec, en compagnie de.
- Nl.n.26 Roue'n Barados a reposas ... hac e mam Mary ... entre an chatal.
- (3) (renforçant la particule relative a ou na ou quelque autre mot de jonction).
- Nl.n.10 ur steren a savas hac a ioa bras he ment ; G.441 an euffrou mat eou so glat hac a tal ; Fm.n.9 huy so templ doe hac a mano ; M.3316 a pep sort mat ... hac à pado ; J.p.34 Autrou Doe, eza pez a gray (?lis.gruy) ma calon gant don melcony ? na piou he mir ha na diguer ; B.n.24 choaset (= choazit) pep a contre ha ma-z ehret ; B.n.316 crachet oar pep tro en ho (= o) face a rahenn ha pan caffenn space.
- NG-206 Jozef a rankontras unan hac hen galvas mechant truant ; NG-379 pedomp holl Mab Mari ... ha ma roy dimp pardon ; RP.p.V predikatorez vut hac a

- zeu d'hon instruiñ ; RP.p.193 o remerkout daou zen hac a oa ur skrij gwelet ar furn'anezho ; RS.p.297 bezañ ez oa ... ur peizant paour, hac en devoa ur verc'h ; ED.47 ar gernez zo ur marv hac a zo trist-meurbet ; Jv.372 lavaret a ra ... na c'hell ket dont c'hoazh, hac a zo anozh din ; ED.4807 ni a reket diganeoc'h ha ma vezhomp-ni daonet.
- KEB.p.3 ur wech e oa un den kozh hag en devoa daou vab ; OZB.p.80 un den ag a oa o vale dre un hevelep hent ganto ; MBR.p.52 ur roue eo ho tad ha n'eus roue neñvel outañ.
- FRMG.p.244 ne voen ket pell hag e welis e oa ac'hanon-me a glaske.
- (4) et de (précédant une proposition où le verbe principal est à l'infinitif).
- TDE.BF.p.432 hag ar paotr neuze ha lavaret kenavezo d'e vamm ; MBR.p.66 un devezh evelato hag an ozhac'h ha dont da soñjal ne c'helle ket ar vuhez-se padout ganto ; SBI.II p.116 ha me o c'houlenn outi ...
- (5) et, bien (qu'il soit), malgré (qu'il soit). (devant un pronom personnel suivi d'un qualificatif).
- Nl.n.64 Herodes ... ho (= o) tretas ... dre courtesy, hac enff claff gant avy ; N.1096 coulm guenn disquennet d-e metou ..., hac y quen jolis oz disquen ; Do.p.60 ouz hars an Croas ... ez edoa e mam est lammet (lis. estlammet), ha hy e dyfout hyroudet ; M.594 a certen ez crenhont ouz gortos ho (= o) bontez, hac y ouz bout dyen certen á leuenez ; J.p.149-b an frouez courtes, ha me guerches, a-m-eux ganet ; Mc.p.12 gret e-m euz vouu, ha n'em euz euff quet obseruet ha me oz gallout é ober.
- GS.p.253 un tiig hac eñ dister ; NG-1484 ... ha hi met un askorn ne doa diouzh da gostez ; Oo.p.99 gant ur pok e teu da'm zraisañ ; o pebez traizon ! hac eñ unan eus va abestel ; SA.f.29 Sara, ha hi kozh, ... a lakaas er bed Izsak ; ED.652 emaint en o c'hamb, hac i holl kañvaouet.
- MBR.p.16 biskoazh, hag eñ kozh, n'en doa gwelet ... ; SBI.II p.72 erru eo ar beleg, hac eñ gwisket e gwenn ; SBI.p.50 me am eus gwelet e Pontrev kignañ kezeg, hac i bev ; SBI.p.6 pevar c'harr, hac i houarnet, zo ast da gas e bluñv da Naoned ; HIO.p.123 daoust ha n'eo ket tri den, hag i liammet, eo hon eus-ni taolet en tan ? ; ISV.p.110 an den-se, hag eñ c'hoant dezhañ da gaout ar gweled evit daoulagad e gorf, n'en doa ket c'hoant e vije sklerijennet c'ene.

- (6) même si, encore (que), alors (que), quoique ;
 Voir aussi bezañ (B) p.66.
 J.p.67-b e-n eas oar se ha ma-z dleaff mervell ..., da
 bianhaf ne dleaff quet ... e-n marv yon doen anquen.
 NG-1479 terriñ gourc'hemenn Doue evit un tamm aval, ha
 bezout er Jardrin asos a frouezh arall ; RP.p.330
hae e ve daonet an holl dud, gwad Jezuz-Krist ne
 ve ket bet skuilhet ez ven evit kement-se ; EN.958
hae e ven den onest, evit laer on anavezet ; GJ.
 p.45 ac e talvezfe d'an holl, evit din-me ne ra
 ket ; SG.f.11 ac o dije kant mil skoed, ne rojent
 ket un diner ; IS-p.58 hae o vehe savet e zorn evit
 va funisiñ, me a espero c'hoazh ennañ.
 ISV.p.159 penaos hoc'h eus-hu gallet dont amañ, ha bezañ
 alc'houezet an doriou ? ; MOA.p.184 penaos, eme ar
 barnar, ha bezañ dek test o deus gwelet ac'hanoc'h,
 e c'hellit-hu nac'h ? ; VRA-p.162 ur vaouez a zo
 bepred sujet d'he fried, hae e vehe-ni brav ha
 pinvidik ; MBR.p.12 ha pa ve merc'h ur pilhaouer
 e ve, ez pezo anezhi evit pried.
- (7) que (après un équatif et parfois un comparatif).
 M.111 couls an creff hae an fall ; NL.n.340 quen seler
ha-n dez ; Gk.p.212 quement ha ma-z h-edy on hon
 puissanez.
 RS.p.227 ken kalet hae ar maen ; ED.3610 ken plat hae
 an diñsoù ; ED.1685 ken koant ha ma komzit ;
 EN.110 koulz nobleñs a bourc'hizien.
 BMN.p.VIII ken brav ha tra ; MBR.p.80 ken kaer ha ma'z
 oc'h ... e tleit bezañ mab ur priñs ; SBI.II p.116
 ha me o c'houlenn outi, ken koantik ha ma oa ... ;
 SVE.RC.1 p.248 hep ar skodoù hag ar c'hoad-tro e
 ve muoc'h kilvizien hae a zo.
- (8) (joignant deux mots pour indiquer une progression
 ou un groupement).
 Do.p.58 ... ez eo ret laouaret ... an Pater noster het
ha het.
 GRég.p.3 unan-hae-unan, daou-ha-daou, tri-ha-tri ;
 BT-RC.VII p.328 ur boned ..., ul lien tro-ha-tro ;
 TE-p.65 hed-ha-hed d'ar rivier.
 MBR.p.20 nebeut-a-nebeut ; ISV.p.129 ... e lavare atav
 ar chapelled hed-ha-hed ; OZB.p.86 ... e kase e
 ziskibien daou-ha-daou
- (9) (explétif).
 NG-664 mar fell deoc'h gwelet ho mab, ha kerzhit
 buan-mat ; NG-696 hor salver ... a lavaras, allas,
ha d'e vamm.

- (10) (dans une phrase exclamative) que, combien.
 MOA.p.83 hae a drouz a zo ganez ! ; BAL.p.248 ac a vuzhudoù
 a drugarez hoc'h eus bet graet ! ; LBM.p.4 hae a dud,
 siwazh ! a zo bremañ en infern.
2. ha (hae devant voyelle et souvent devant h) (particule
 interrogative confondue dès avant l'époque du breton
 moderne avec l.ha) (1) est-ce que.
 N.503 a te so claff ; B.n.133 ac eff so quet ... den
 sauant ... ? ; ibid. a eif ... a ezneu quet piu eu
 redemptor glan an bet ? ; N.667 a den suspect so en
 metou ? ; J.p.217 ac an nor a yoa digoret ? ; G.170
a guyr eu an quezelou a-m-eus-me chezlouet ... ? ;
 J.p.62-b a quen striz e-n hent ... ? ; M.3470 a ne ve
 ny hep sy confusion ? ; B.n.395 a ne cleuet huy ;
 B.n.576 a-n d-cu hy rostet ; B.n.589 iffamet omp,
a ne d-omp ny ? Jer.ms.p.1446 (n.45) a-n d-edy Pylat
 on stat cazr ; Gk.p.264 a n'en d-eux a gourchemennou
 aral ... ? ; G.530 ha huy henn na lennas ? ; NL.n.25
ha ne voua poan ?
 NG-196 ha c'hwi hoc'h eus kalz a roñseed ? ; NG-215 ac
 er-maez e lojimp-ni bite ? ; IH.p.262 ha n'em enevit-hu
 ket ; RP.p.9 ha ne deo (écrit : han'de) ket da gement-se
 hoc'h eus manket ? ; BD.4731 ha te a ray justis a
 bep kostez ?
 VNA-p.103 ha skorniñ a ra ? ; COL.p.71 hae ere'h a ra ?
 PRMG.p.267 ha mont a rae alies d'ar pardonioù ?
 ----- (2) si (introduisant une proposition subordonnée).
 N.198 huy goar ... a hy so parfet acc da seruig Doue ;
 N.182 me a ia ... da gouzout scler a huy ve quemeret ;
 Em.n.232 da gouzout ... a te a aznaffe ... ; G.558
 Jeremias martese, ne on a huy ve quet ; Cnf.p.25
 bezañ eo dangerus bras ober heulep traezou, hep
 bezañ certen hae y a so licit ; B.n.365 me a ya tizmat
 ... da gouzout a den ... he guelse quet ; J.p.28-b
 ho guyr maternel excellance a goulemm ... a possibl ve
 ... na gouzafhenn quet ... marv na garvder ; J.p.104
 lavar ... ac ahanod-e oa ez prezegus ... an Badezour.
 IN.p.395 koñsiderit ha c'hwi a zalc'h ho kalon en ho
 kourc'hemenn ; ED.532 me a ya ... betek ar pinvidig ...
 da welet ha me am bo digantañ gwall respont ; BD.4191
 ne c'hallan ket gouzout hae i a bado ; BD.5381 soñj
ha ne dout ket sot o karet ken fidel ; MG-p.415 n'em vell-
 un ket a jujif hae int a ra fall pe mat.
 ISV.p.103 gwel ha te a c'hello debrif ; JKS.p.96 o ! ma
 oufen ha me a gendalc'ho e gras Doue ! ; AAL.p.67

ne ouzer ket ha int o deus graet pinienn ; MBR.p.82 me a welo ha gwir a lavar ; MBR.p.52 an tri-mañ a c'houlennas ouzh al Labous ha er gêr-se eo ez ead o zad ; MBR.p.16 ... pa c'houlennas ... he zad outi ha bez' e vije evit karet mab ar roue ; HTC.p.118 gwelit ha ez eus ur c'hloc'har heñvel ouzh va hini ; BFN.p.33 hep gouzout ... ha e tlee chom er bed e-touez an dud, pe mont d'en em goñsakriñ da Zoue. MMFM.p.154 gwelit ha c'hwi a c'hell ober un dra bennak anezhañ ; DIHU-4/1906 p.IV ... ez omp o c'houlenn ha bev pe marv int.

3. ha (pronom ou adjectif possessif de la deuxième personne du singulier). Voir 1. da p.228.

4. ha interj. ah.

B.n.368 ha ! Gueguen, Gueguen ; J.p.152-b ha ha, nac ouf mar son, un bech pounher a-m-eus anezy ; B.n.583 ha ha ; quen seiz ez-off na allaff pat.

habask a. (1) facile.

C. habasq, tr. "sans difficulté, lat. facilis" ; C. (Gloss. p.309) habasq da digeraff, tr. "chose ligiere a digerer" ; B.n.596 ma contell ... e-n guelhaff ; huy a guelo ... ho trouchaff, habasq ha scaff ; M.3039 a-n Boet man habasq ez pasquer ; Gk.II p.92 an veniel, pé-heny so facil ha habasq da vezafu pardonet.

PELLETIER. habask, tr. "facile" ; GREG.p.391 habasq, tr. "facile, condescendant" ; p.304 habasqicq, tr. "doucement, facilement, aisément" (dim.) ; p.86 habasqic, tr. "tout-beau, bellement, modérément" (dim.)

----- (2) doux, patient.

C. habasq, tr. "souple, lat. suavis" ; (?) AM.PELLETIER. p.415 (n.764) habask, tr. "moû & paresseux, négligent, indolent & lâche".

PELLETIER. habasq, tr. "doux, docile, modéré, traitable, paisible"

FVR.p.232 mar deo habask an Aotrou, ne deo nemet abalamour ma'z eo peurbadus ; IAI.p.164 holl o teuint da vezaf siouloc'h hag habaskoc'h e-keñver servijerien Jezuz-Krist (comp.)

MTKE.p.2 ... e teuas da vezaf habask evel un oan ;

DISN.p.41 dason morioù habask.

habaskaat v. (s')adoucir, (se) tranquilliser, (se) calmer.

GREG.p.13 habasqaat, tr. "adoucir, appaiser, rendre moins fâcheux, s'appaiser" ; p.503, tr. "humaniser,"

s'humaniser" ; p.42, tr. "appaiser la douleur ; s'appaiser, se calmer" (inf.) ; habasqet (pp.) ; habasqait da vihanañ, tr. "apaisez-vous, si vous pouvez" (5 impér.) ; habasqât a ra ar goañv, tr. "l'hiver s'adoucit" (inf.) FVR.p.162 aketif da habaskaat an Aotrou Doue (inf.) ; FVR. p.71 ret eo habaskaat ha pavañ an amzer dremenet (inf.) ; FVR.p.69 en em habaskaat, va Doue, ha grit dimp-ni holl trugarez (5 impér.) ; HTC.p.294 a-barzh ar fin evelato unan bennak a deuas a-benn da habaskaat ar speredoù ha da lakaat ar peoc'h (inf.) ; ISV.p.236 habasqaat a reas dezhañ (inf.) ; ISV.p.193 ... ma welfemp justis Doue abasqaat (pp.) ; ISV.p.427 an dud kounnaret-se a habasqaaz (3 prêt.) SKET.p.102 n'o deus ket o far evit ... habaskaat nob a ziskredje (inf.) ; SKET.p.109 emañ ... ar mor war habaskaat (inf.)

habaskadur m. -ioù adoucissement.

GREG.p.13 habasqadur, tr. "adoucisement, l'action d'adoucir".

NOTK.p.37 un habaskadur a oa d'al lezenn-se.

habaskaus a. adoucissant.

NZKR.p.13 selaou kanenn habaskaus ar mor.

habaskted f. (1) facilité.

GREG.p.391 habasqted, tr. "facilité, condescendance".

----- (2) douceur, patience, calme, tranquillité.

GREG.p.13 habasqted, tr. "adoucisement, soulagement, diminution de peine" ; habasqtedou (pl.)

GON. habaskted (m.), tr. "douceur d'humeur, de caractère, clémence, tranquillité, patience, docilité" ; FVR.p.72 holl e c'houzañvent o foan gant habaskted ; FVR.p.60 kalon, abaskted, va breudeur.

SKET.III p.43 ... e voe skuizhet habaskted Belios gant kellies all a dorridigezhioù d'al lezenn en doa roet.

habaskter m. -ioù (1) facilité.

Gk.II p.124 an habasqter, ha rezder a-n langaig guinydic.

----- (2) douceur, patience, calme, tranquillité, adoucissement.

Nl.n.174 hy en dougas hep noas gant habaster en ne corff

flam dynam ; Jer.ms.p.1455 (n.212) ma a quellenas habaster ; Jer.ms.p.1445 (n.39) Annas ha Cayphas so en

ho abasqter ; Am.ms.p.1460 (n.510) na ne garfe pas

habaster ; Do.p.62 ouz hars an croas gant habaster,

gryt diff ma-z fiziff hoz nyuer.

MOA.p.378 habasqter (f.), tr. "patience".

SKET.III p.85 ar garantez-se a dalvezas ... da Alaba un

nebeud habasterioù (pl.)

habo interj. au loup !
 VALL.SUP.p.93 habo (V.)
haboat v. huer, en chassant le loup.
 VALL.SUP.p.93 haboat (V.), tr."huer" (inf.)
hach f.-où hache.
 C.hache, tr."hache, lat.acea".
 GReg.p.484 haich ; haichou (pl.) ; hach (V.) ; hachëu
 (V.) (pl.) ; haich vihan, tr."hachereau" ;
 L'arm-p.181 hache (f.) ; hachou (pl.)
 BBR.p.96 un hach pennek a oa ganti ; FVR.p.237 paganed
 gant hache o redek da ziskar ar c'hoadoù (pl.)
hachañ v. hacher.
 Cnf.p.a/19 ... en devez feizyanoc bras ez hagio da
 holl dent (3 fut.)
 GReg.p.484 haicha (inf.) ; L'arm-p.181 hachein (inf.)
hachedenez s. hache danoise (sorte de hache à double tranchant).
 C.hachedenes, tr."hachedenoise, lat.bipennis".
hacheiz s.-où hachis.
 GReg.p.484 acéys, haichéys ; acéysou, haichéysou (pl.)
hacheris m.-où hachis. (V.) (V.)
 GReg.p.484 hacheris ; hacherisou (pl.) ; L'arm-p.181
hacherisse (m.) ; hacherisseu (pl.)
hachouer m.-où, -ioù hachoir.
 GReg.p.484 hachouër, tr."hachoir, bois sur lequel on
 hache la viande, etc. Item, le couteau à hacher" ;
hachouërou (pl.) ; L'arm-p.181 hachouërr (m.) ;
hachouëriou (pl.)
had m.-où (1) semence, graine.
 C.hat, tr."semence, lat.satio" ; hat balazn, tr."
 semence de genetz, lat.lupinus" ; C.(Gloss.p.310)
had ; Fm.n.240 ma-z sonche ... pe a hat ez furmat
 natur ; Cnf.p.24 yuez nep à clasq en nos-sé an
 our gueuten, ha hat raden à pech maruelamant.
 PELlotier.had, hat, tr."semence, graine, popin de fruit" ;
 GReg.p.857 had, tr."semence" ; p.468, tr."graine,
 semence de plantes, de legumes, d'arbres" ;
hadou (pl.) ; L'arm-p.355 hatt (m.), tr."semence" ;
 p.176 hadd, tr."graine" ; hadeu (pl.) ; NG-728
 an uzurer a zo er bed-mañ ur gwall hat taolet
 gant Satan ; TE-p.373 lod ag e had a strink en
 hent.
 LEVI.11,37 mar kouezh war an had, ne vezo ket saotret
 hemañ ; LLB-9 o Doue, ... c'hwi hepken a laka
 an had da gellidif ; HTO.p.187 ar c'hreunenn-se ...
 eo ar bihanañ eus an holl hajou (pl.)

DIHU-1905 p.31 evel ul labourer ampart a daol an had
 er park a-zornad.
 ----- (2) race, descendance.
 Fm.n.5 hat adam ; J.p.23-b rodimañ hat den a penat ;
 B.n.689 me so a-z hat hac a-z natur ; B.n.274 an
 dyaoull ... a un hat vil a-z compilas ; B.n.329
 neuse ez gueure dou, da uezañ ... priedou, ma-z
 rosent hadou ... , froez ha lignez (pl.)
 ----- (3) sorte, espèce.
 J.p.134-b ya, noaz pill hep barr dillat na lesat a nep
hat gant af ; B.n.58 mein ha coat a pep hat.
 ----- (4) frai (de poisson).
 GReg.p.435 had pesked, tr."fray, les oeufs des poissons,
 et le menu poisson qui en est venu" ; teurel e had,
 tr."frayer, parlant du poisson, au tems de la
 generation" ; L'arm-p.165 hatt pesked.
hadañ v. semer.
 C.hadaff, tr."semor, lat.serere" ; C.(Gloss.p.310) hadaf
 (inf.) ; M.544 amser an hadaff (inf.) ; Am.ms.p.1461
 (n.531) nac ada perles hen touez ar mez (lis.mes)
 moch (inf.)
 PELlotier.p.415 hada (inf.) ; GReg.p.857 hada (inf.) ; p.331
hada ur pezh douar, hada ed en ur pezh douar, tr.
 "ensemencer, ensemencer une terre" (inf.) ; L'arm-p.355
hadein (inf.) ; HB.p.445 e gomzoù en devez hadet (pp.) ;
 BD.790 mar bez mat va greun da hadan (inf.) ; TE-p.373
 un tieg pchini a ya da hadein e zouar (inf.)
 HTO.p.185 un den ... a oa aet da hada ed en e bark (inf.) ;
 LLB-49 hadein ar c'hreunenn (inf.)
hadc'hell f.-où ovaire (des plantes).
 VALL.p.522 hadgell (f.) ; hadgellig (dim.)
haddelienn f.-où cotylédon.
 VALL.p.159 haddelienn (f.)
hader f.-l, -où, -eier semis.
 VALL.p.684 hadeg (f.), tr."semis, terrain ensemencé" ;
hadegou, hadeier (pl.)
hadenn f.-où graine, semence.
 IAI.p.254 gwad ar vorzherien a gendalc'h ... da vezañ un
aden hag a zivan fonnus.
 SKET.p.129 ur vojenn ... n'eo ken ... , nemet un hadenn
 anezhi a gaver e ... ; BAHE.15 p.7 barrek da herzel
 ouzh an holl hadennoù a gloñved (pl.)
hader m.-ion semeur.
 GReg.p.857 hadër ; hadéryen (pl.) ; hadour (V.) ;
hadouryon, hadouryan (V.) (pl.) ; L'arm-p.355
hadour ; haderion (pl.)

- haderez f.-ed (1) semeuse (femme).
 GREG.p.857 haderès; haderesed (pl.); hadoures (V.);
haderesed (V.) (pl.); L'Arm-p.355 haderés ;
haderézétt (pl.)
 ----- (2) semoir (machine).
 VALL.p.684 haderez (f.); haderezed (pl.)
haderezh m. semailles.
 GREG.p.856 hadérez ; hadereh (V.)
 LEVI.26,5 an eost rezin a vezo tizhet gant amzer an
hadérez.
 KLBD.p.44 e koulz an hadérez.
hadzell Voir hadé'hell.
hadouer m.-où semoir.
 TDE.BF.hadouer (m.), tr."semoir, instrument nouveau,
 sorte de brouette que l'on promène sur les champs
 labourés et qui laisse tomber les graines plus ou
 moins abondantes, selon la volonté du semeur".
 1.hael a. (1) noble, généreux.
 Fm.n.27 autrou hael ; Fm.n.51 an re-man hael ; Dnal.
 p.119 mar bé den nep façon ouzit é cassony,
heal à guir calon é duy d'é pardonny ; Dnal.p.124
 o scuilla heal ur banne dazlou ; B.n.323 dre
 ourgouill ... ez menes ... bezaff ... quen uhel
 euel an supernel haenaff (lis.haelaff) (sup.)
 GREG.p.211 heal, tr."cordial, qui fortifie le coeur" ;
 p.136 un dra heal, tr."cardiaque, cordial" ; ar
 gwin a zo heal da galon an den, tr."le vin est
 un grand cardiaque".
 SKET.p.139 paotred ... gredus ha hael ; LULE.p.20 hael
 ha brokus e roe boued ha died da gement hini a
 o'houlenne.
 ----- (2) aisément, certes.
 M.3343 bout e-n Effaou ... en joa padel ha hael ouz
 é guélet ; B.n.670 m-oz pet ... ez pligio guenech-uy
 ... receu ... ma effeff ... ma-z ay franc ha hael
 ouel-henn ... e-n neff ; B.n.478 ... ma-z guilliff
hael he ysily ; B.n.85 chctu me hael (var.hael)
 duet uffuel d-oz guelet ; B.n.204 deomp heal hep
 rapel d-e guelet ; B.n.568 heal ; Fm.n.129 donet
 a renn hael d-oz guelet ; Jer.ms.p.1448 (n.86)
 clevet heal hoz quehezlou ; Jer.ms.p.1451 (n.137)
 ez-aff heal en Bezlem ; N.433 ... palamour ... da-n
 buhez anezaff, a vezo hael pep quentel santel'haff ;
 N.1109 dre barr auel, collet heal ma guele (lis.
 guelet) ; N.1816 setu duet diff heal ma guelet ;
 N.1812 ma e-m bezo hael ma guelet ; J.p.30-b me
 menn hael mervell sur ; J.p.155-b me ya d-e
 querchat mat ha heal ; J.p.213-b pa vihes chomet,

- me cret heal, hon Autrou ... a guelses ; Nl.n.169
 Nl.n.169 quenom ... a caudet heal, nouel ; Gk.II p.128
 (H.p.2) deuet deomp heal hoz roentelez.
 2.hael f.-ioù mancheron de charrue.
 C.haezl, tr."manche de charrue, lat.stiua" ; C.(Gloss.p.310)
hael.
 GREG.p.155 heal, hael an arar, tr."la fourche de la charrue".
 GON.heal (f.), tr."la fourche de la charrue, les deux
 branches que tient celui qui la conduit" ; healiou (pl.)
 VALL.p.316 heal, heal (f.)
haelat v. mener la charrue.
 GREG.p.155 haelat, haelat, tr."gouverner la charrue pour
 charruer" (inf.)
haelled f. noblesse, générosité.
 SKET.p.73 an dremm anezho ... a oa leun a haelled hag a
 vraventez.
haelder m. noblesse, générosité.
 VALL.p.333 haelder (m.), tr."générosité".
haeler m.-ien conducteur de charrue.
 C.hezler, tr."stiuarus".
 GREG.p.155 haeler, haeler, tr."celui qui gouverne la charrue";
haelderwen, haelderwen (pl.)
 KGBR.p.6 ... e tiléz an haeler e arar ; SKET.p.126
haelicien erer (pl.)
hag Voir 1.ha et 2.ha.
hag-ef Voir ef (A) p.650.
haikel interj. à droite (cri de charretier).
 VALL.p.231 haikel.
hailhar m. merain.
 L'Arm-p.237 hailhar (m.), tr."merrain, bois à faire des
 barriques".
hailhevod m.-ed gueux, coquin.
 GREG.p.210 hailhebod, tr."coquin, faincant, lâche, libertin,
 gueux" ; p.398, tr."faquin" ; p.484, tr."celui qui est
 couvert de hailhons" ; p.597, tr."malotru" ; p.737
hailhebod, hailhevod, tr."polisson, petit gueux" ; p.60,
 tr."maraud" ; hailheboded, hailhevodéd (pl.) ; p.132
hailheboded, tr."canaille, la populace, gens sans
 naissance, sans biens, ni courage" (pl.) ; L'Arm-p.293
haillevaut (m.), tr."polisson" ; p.229, tr."maraud" ;
 p.227, tr."malotru" ; haillevaudétt (pl.) ; p.177
haillevaudé, tr."gredin" ; p.153, tr."faquin".
 MBR.p.170 ar jeant, an haillevod anezhañ.
hailhevodach m. coquinerie.
 GREG.p.210 hailhebodach, tr."coquinerie, action de coquin" ;
 L'Arm-p.229 haillevaudach (m.), tr."maraudaille" ;
 p.177, tr."gredinaille, gredinerie".

hailhevedeg m.-ed coquin.

GRég.p.597 hailhvaudec (V.), tr."malotru" ;
hailhvaudigued (V.) (pl.)

hailhevodenn gg.-ed coquine.

GRég.p.240 hailhebodenn ; hailhebodenned (pl.)

hailhon m.-ed vaurien, coquin.

Am.ms.p.4463 (n.602) sellit ar gragail eux ar coz
hailhon.

GRég.p.737 hailhonn, tr."polisson, petit gueux" ; p.484,
tr."celui qui est couvert de haillons" ; p.597, tr.
"malotru" ; hailhoñned (pl.) ; SG.f.33 kokined
fall, aillonet didalvez (pl.) ; GJ.p.13 tud dister
a goñdision, aillonet na laoueien (pl.)

SAG.p.120 gant aon da vezañ goapact gant ur c'hozh
hailhon bennak ; HTC.p.104 ur vandenn aillonet
yaouank a reas goap anezhañ (pl.) ; ISV.p.436
gouzout a rit eus bremañ kement a hailloned o
vale (pl.)

BLGA.p.28 chomet eo an hailhon-se d'en em vezviñ.

hailhoneg m.-ed vaurien, coquin.

GRég.p.597 hailhonnec (V.), tr."malotru" ;
hailhonnigued (pl.)

hailhonerezh m. canaillerie.

VALL.SUP.p.28 hailhonerezh.

1. hak m.-où hoquet, râle.

PELLetier.hak (V.), tr."le Hoquet, & aussi difficulté
de parler" ; GRég.p.500 an hacq (V.) ; L'Arm-p.186
haque (m.), tr."hoquet de la mort" ; haqueu (pl.)
DIHU-1905 p.35 penaos neuze lakaat biniou an Arvor da
ober e ziwezhañ haqueu (pl.)

2. hak interj. à gauche (cri de charretier).

VALL.SUP.p.57 hak.

haka, hakiñ v. (1) hoqueter.

GRég.p.500 hacquein (V.) (inf.)

----- (2) bégayer, bredouiller.

GRég.p.88 hacquein (V.), tr."begaier" ; p.493 hacquein,
hacqal (V.), tr."hesiter, chercher ses mots" (inf.) ;
L'Arm-p.18 haquein, tr."asnommer" ; p.28, tr.
"bégayer" ; p.184, tr."hésiter" (inf.)

haketal v. hésiter en parlant.

GRég.p.493 hacqetal, tr."hesiter, chercher ses mots"
(inf.)

hagr a. sale, impur, laid, hideux, horrible.

C.hacre, tr."ort, lat.ludius, obscenus, turpis" ;
C.(Gloss.p.301) guersou hacr, tr."des chansons
vilaines" ; B.n.354 ymagiou hacr ; J.p.53-b ncp
so en drouc teig ampechet ne d-eu quet ... net
parfet ; hacr ez ven pepret ; Ca.n.23 vn roe

debil fall mortel hagr-ac bilen ha difform ; Cnf.
p.a/9 bellegyen lous, hacr, ha leun a viltance ;
Cnf.p.30 ober gestou fall, attouchemantou hacr ;
Jer.PELLEtier.p.415 (n.355) hacraff maru (sup.)
PELLetier.acr, tr."vilain, sale, malpropre, souillé,
sordide, hideux, affreux" ; p.415 hacr ; GRég.p.840
hacr, tr."sale" ; komziou hacr, tr."paroles sales" ;
p.288 hacr, tr."difforme, laid".

NOTK.p.97 ur wrac'h du-moged, hagr.

hakraat v. salir, enlaidir.

C.(Gloss.p.310) hacrat, tr."être laid, enlaidir; ordoyer";
hacrahat, tr."maculer, être ort" (inf.)

GRég.p.840 hacrat, tr."rendre ou devenir sale" ; p.841, tr.
"salir, gâter, souiller" ; p.288 hakraat, tr."devenir
difforme" (inf.) ; hacraët (pp.)

hakrted f. saleté, impureté, laideur.

GRég.p.841 hacrded, tr."salissure" ; p.288, tr."difformité".

hakrter m. saleté, impureté, laideur.

C.(Gloss.p.310) hacrdet, tr."laideur".

hal m. salive ; cf. halo.

C.hal, tr."hale ou crache, lat.saliva".

PELLetier.hal ; GRég.p.841 hal.

halabard f.-où hallebarde.

L'Arm-p.181 halebarde (f.) ; halebardeu (pl.)

halabardenn f.-où hallebarde.

Cnf.p.19 clezeff, contell, halabarden, arguebusen.

GRég.p.485 halabardenn ; halabardennou (pl.) ; halebardeenn
(V.) ; halebardennou (V.) (pl.) ; L'Arm-p.181
halebardeenn (f.)

halabarder m.-ien hallebardier.

Nom.p.298 (Gloss.p.310) hallabarder.

GRég.p.485 halabarder ; halabarderyen (pl.) ; halebardour
(V.) ; halebardouryon, halebardouryan (V.) (pl.) ;
L'Arm-p.181 halebarderr (m.) ; halebarderion (pl.)

halakred s.-où halecret.

GRég.p.51 halacred, tr."armure de la poitrine, halecret,
corselet" ; halacredou (pl.)

halañ v. vèler.

PELLetier.p.417 "Je lis halañ un-leùe, faire un veau"
(inf.) ; "& Letie halet, veau fait & né" (pp.)

PELLetier.p.8 ala, hala (inf.) ; GRég.p.950 ala, eala ;
alein (V.) (inf.) ; alet he deus ar vuoc'h (pp.) ;

alet eo ar vuoc'h (V.) (pp.) ; p.20 eala, ala, tr.
"agneler, parlant de la brebis qui fait son agneau";

alcin (V.) (inf.) ; TE-p.147 div vuoc'h fresk alèt (pp.)

CBF.p.96 ur vuoc'h nevez halet (pp.) ; ibid. halet eo ar
vuoc'h (pp.)

KLED.p.119 saout Breizh-Izel ...;... reif a reont eizh ha

- daouzek litrad laezh bemdoz, er mizioù kentañ goude ma vezont alet (pp.)
- halason Voir harañson.
- halebran m.-ed halbran.
CB.ms.p.18 halebran
- haleg coll.-enn saules.
C.haleguenn, tr."sauldre, lat.salix" (sgf.)
PElletier.halce, tr."saule, arbre" ; GREG.p.847 halceg ;
haleguenn (sgf.) ; haleguenned, halegued (pl.) ;
halerui (v.) (pl.) ; haliguenn (Htc-C.) (sgf.) ;
haligued, haliguennau (Htc-C.) (pl.) ; halceg, koad
halceg, tr."du saule" ; L'Arm-p.350 haloc (H.),
halleguenn (sgf.) ; halleguennou (pl.) ; CB.ms.
p.20 halce,
HFC.p.119 ar skourroù halce ; ISV.p.345 an aler a zo
eno pleget o bleñchonn bete an dour.
KLEB.p.152 rusk halce ; NZRK.p.21 bisigoù halce ;
DIHU-1905 p.64 nav bod halce.
- halegeg f.-i,-où saulaie.
GREG.p.847 haleguenn ; haleguennoù (pl.) ; L'Arm-p.350
halleguenn (f.)
- halegek a. abondant en saules.
GON.halgerek, tr."où il croit des saules, abondant en
saules".
- hal-mor m. sel de mer, salure.
VALL.p.673 hal(-mor) (L.C.) (m.), tr."salure de la mer".
- halo m. salive.
Cnf.p.26 louncequaff è halo.
PElletier.p.417 halo, halw ; GREG.p.841 halo "on
scrivoit halw".
SKET.p.106 gant he biz-meud globiet a halo.
- halpiñ v. haleter (en parlant des chiens).
VALL.p.352 halpein (V.) (inf.)
- ham s.-où hameau.
GREG.p.486 hamm ; hammou (pl.)
- hama interj. en bien.
TE-p.394 hama, a respontas Jezuz, korchit ha grit
ar mamp tra.
- hamboud s. (?) circonstances de la vic, destinée.
Pm.n.158 comps doare ho (= o) hambout, hep dout, so
hyruout bras ; B.n.723 ne uoe quet da ambout
(var.hambout) bout sur ; H.112 ne achap merch
na mam vn lam diouç (lis.diouç) è hambout.
- hamell s.-où hameau.
GREG.p.486 hamell ; hamellou (pl.)
- hañ interj. hein.
BLGA.p.10 Pontus eo, hañ !

- hanaf m.-où,-ioù hanap, coupe.
C.hanaff, tr."hanap, lat.catarus, ciphus" ; hanaff da-n
dour.
PElletier.anaf, tr."coupe, tasse, hanap, vaisseau à
l'antique pour boire" ; anap, tr."petite mesure à
grains, blé ou autres ..." ; ce nom est fort commun en
Bas-Léon ; & les titres de l'Abbaye de S.Mathieu près
le Conquet font connoître que ce terme est ancien" ;
p.418 hanaf, hanap ; GREG.p.486 hanaff, tr."hanap,
grand vaisseau à boire, écuelle de baratte pour y boire
de l'eau" ; p.222, tr."coupe, vase pour boire".
KGBR.p.9 reiñ ... un hanaf da bep daou gouviad.
- hanafad m.-où contenu d'un hanap, d'une coupe.
PElletier.p.12 anapat, tr."le contenu de cette mesure
(anap)".
GREG.p.57 un hanafad dour.
- hanafer, hanafour m.-ien éhanson.
VALL.p.236 hanafer ; VALL.SUP.p.59 hanafour.
- hande m. persécution.
L'Arm-p.280 handay, canday.
- handeñ v. persécuter.
PElletier.handeñ (V.), tr."faire peur, faire fuir, ou
faire retirer par force" (inf.) ; L'Arm-p.279
handeñ, candeñ, tr."persécution" ; p.298
handeñ, tr."poursuivre à coups" ; p.54, tr.
"chasser à coups" (inf.) ; BF-RC.7 p.326 hudeal,
handeñ, bet an taolioù, an nob ... (inf.) ; TE-p.34
soñjomp bout handeñ gant Izaak, kentoc'h evit em
lakaat en tu gant Ismael evit handeñ ar re-rall
(pp. & inf.)
- handeour m.-ien persécuter.
L'Arm-p.279 handeour, candeour.
- hanoch coll.-enn rondins.
VALL.p.664 hanoch ; hanochen (sgf.)
- hanochañ v. mettre en rondins.
VALL.p.664 hanocha (inf.)
- hanter a. ou m. demi, moitié.
C.hanter, tr."moitié, lat.medius" ; hanter clezeff,
tr."demy espace" ; hanter dall, tr."demy aucugle" ;
hanter armet, tr."demy arme" ; hanter lesquiff,
"demy bruler" ; J.p.11 ne alne quet ... coudet den ...
pridiry ... hanter ho (= o) poan ; J.p.13-b hanter
na trederann ; J.p.42 da hanter an crois doz vezo ;
Nom.p.227 (Gloss.p.312) vn heur ha anter ; Mc.p.38
on space à vn hanter bloaz.
PElletier.anter ; hanter (V.) ; div cur anter ; GREG.p.264
hanter, tr."demi" ; p.633, tr."moitié" ; hanter (V.) ;
bezañ war hanter, bezañ war govrenn hanter,

tr."être tous deux à moitié"; dre an hanter, tr."par moitié"; hanter-ouzh-hanter, tr."moitié par moitié"; p.493 un eur hanter, tr."une heure et demi"; L'Arm-p.99 hanter tr."demi"; p.243 hanter (m.), tr."moitié"; NG-1810 tri bloaz ha hanter; RS.p.227 div vichonn hag (skrivet : hac) anter a vara; TE-p.457 ar ouel ag an Templ a rogas dre an hanter; TE-p.53 ne dint mamm met a hanter, a pa vankont d'un dever ken naturel; TE-p.205 eñ a lavaraz ec'h ac an aoter-se da faoutiñ e daou hanter; TE-p.358 ur feiz hanter varv; IS-p.157 hon Tad ne vonn ket ag un hanter galon (skrivet : calon); IS-p.267 c'hwec'h sishun ha hanter.

VNA-p.215 c'hwec'h eur ha hanter eo; SST-p.XIII' seizh vloaz ha hanter; LBB-359 ar-dro hanter miz Mourzh; BML-p.29 un den arall ha na rae ket e zeverioù a relijion pe n'o grac met a hanter; FVR.p.91 e-tro hanter miz Genvar; LVR.p.275 e-tro hanter Ebrel; LVR.p.273 fuzuilhet ... ha taolet hanter vev e-barzh ar bez; SAG.p.209 anter varv; OZB.p.28 anter guzhet; ISV.p.361 an nor anter zigor; ISV.p.492 amañ e roer pep tra evit anter briz; ISV.p.385 pa voe degouezhet en anter hent; IAI.p.185 perak chom en hanter an hent?; ISV.p.186 unnek eur anter e c'helle bezañ; ISV.p.62 merc'hedigoù ... unan nav bloaz hag unan eizh vloaz anter; CRF.p.67 ur boezellad hanter; HOA.p.77 n'en deus ket graet an hanter kement a bec'hedoù evel an eus-me; HOA.p.125 n'en deus ket hanter voued da zebrif, tr."il n'a pas la moitié assez à manger"; HOA.p.345 n'em eus ket hanter gouset, tr."je n'ai pas dormi la moitié assez"; ibid. mont war hanter gant unan bennak, tr."se mettre de moitié avec quelqu'un"; ibid. n'em eus ket hanter anezhañ, tr."il ne me suffit pas à moitié"; ibid. un hanter gresk a zo emañ, tr."il a grandi de la moitié"; HOA.p.208 betek hanter leun va gwerenn, tr."mon verre plein à demi"; ibid. en e hanter c'hourvez, tr."à demi couché"; ibid. tri ha pevar-ugent hanter "6½".

KLBD.p.148 ar penoc'h en deus tapet ar c'hleñved diwar gis hanter boazh; ibid. derc'hel bopred sec'h dindan ar moc'h a zo lakaat anezho da wellaat un hanter fonnusoc'h; KLBD.p.94 ar brenourien n'int ket kresket war-bouez un hanter; PRMG.p.265 an hanter eus al laezh;

KGBR.p.40 kig yen, klouarik pe hanter domm; BLGA.p.20 hanter hent, an holl a ranko dale da zebrif; ATSI.p.64 me a wel un hanter gwelloc'h egedoc'h; DIHU-1905 p.32 lodod hanter varv gant an naon; DIHU-1905 ar c'hrouadur, hanter kousket; DIHU-1905 p.27 un hanter troatad; ibid. an diaz en devez un troatad hanter a uheldeg; DIHU-1906 p.123 an traoù a ya c'hoazh a hanter da hanter (= rammo; a-zivout daou c'hourener).

hanterañ v. (4) diviser par moitié.

C.hanteraff, tr."deuiser par moitez, lat.dimidiare" (inf.)
PELletier.p.15 antera, tr."couper par moitié" (inf.)

---- (2) s'entremettre, s'interposer.

GREG.p.354 hantera, hanteri, tr."s'entremettre, s'interposer pour quelque affaire" (inf.); p.611 hanterit etrezomp, mar plij (5 impér.)

SKET.III p.80 komz a rin ouzh kerent ar re lazhet hag en em hantera etrezo ha c'hwi (inf.)

---- (3) faire à moitié.

MOA.p.345 hantera (inf.)

---- (4) faire la moitié.

MOA.p.345 n'on ket evit hantera outañ, tr."je ne puis pas travailler la moitié autant que lui" (inf.)

hanter-ar-c'horaiz m. mi-carême; cf.hantergoraiz.

COL.p.59 hanter ar C'horaiz.

hanterbrezeg v.-et entrecouper son discours.

GREG.p.353 hanter-brezecc (inf.)

hanterc'had f. hanterc'hedon levrant.

L'Arm-p.216 hanter-gatt (f.)

hanterc'hoar f.-ezed demi-soeur.

GREG.p.870 hanter-hoar, tr."soeur de pere, et non de mere, ou de mere, et non de pere"; hanter-hoarezed (pl.)

hanterdiegezh m. moitié (époux ou épouse).

PELletier.anter-tiegezh, tr."époux à épouse"; GREG.p.633 hanter-tiegezh, tr."moitié, parlant de la femme mariée".

FVR.p.27 an den enorus-mañ, hag e hanter-diegezh.

hanterek a. mitoyen, participant pour moitié.

GREG.p.629 hanterecq (V.); ur voger hanterecq (V.);

L'Arm-p.270 hanteréc er veiteri, tr."partiaire".

hanterenn f.-où moitié.

VALL.p.474 an div hanterenn; an hanterenn uhelañ;

NOTK.p.18 e-doug an hanterenn diwezhañ eus an III-vet kantved; VEM.GWAL.9 p.77 an hanterenn eus an tri mil skode.

Hanterecost m. (fête du) Quinze Août.

GREG.p.623 Hanter-Eaust, tr."la mi-Aoust"; L'Arm-p.239

Hanter Aeste.

ISV.p.159 gouel anter east; LBI.p.102 ar pardon a reer eno da c'houel hanter-East; LBI.p.142 da c'houel an Itron-Varia a hanter east.

hantererezh m. -ioù entremise, interposition, médiation.
 SMT.p.146 dont a ra staeñ Enez-Vreizh betek ar C'hres dre hantererezh listri Tartesed ar Spagn.
hantereur f. -ioù demi-heure.
 PELletier.p.15 anter-heur ; GREG.p.493 un hanter-heur ; un hanter-dr (V.) ; G.p.408 sevel bennez un hanter-aer a-raok va zud.
 SDI.II p.74 a-benn un hanter heur ez eo fin an ofis.
hanterevrezh f. -ioù durée d'une demi-heure.
 VALL.p.198 hanter-curvez (f.)
hantergolec'h m. -ioù de la-cercle.
 VALL.p.198 hanter-golec'h (m.) ; p.357 hantergolec'h, tr."hémicycle".
hantergig m. lard entrelardé.
 L'Arm.p.214 hanter-quick (m.), tr."petit-lard, chair de porc entre-lardée".
hantergoraiz m. mi-carême ; cf.hanter-ar-c'horreiz.
 GREG.p.625 hanter-c'horreiz.
 VALL.p.467 hanter-goraiz (m.)
hanterglevout v. entendre à demi.
 GREG.p.354 hanter-glévet, tr."entr'ouir" (inf.)
hantergofad m. -où jumcau.
 GREG.p.551 hanter-coffad ; hanter-coffad (v.) ; L'Arm.p.209 hanter-covatt.
 VALL.p.410 hanter-pofad "(populaire, trivial)".
hantergroez f. demi-croix (nom appliqué à un système de fermage).
 ISV.p.455 an tieg a zalc'he e vereuri diouzh antergroez, da lavarout eo, en devoa bep bloaz, e-lec'h arc'hant, an hanter eus e eost da reññ d'e aotrou.
hantergroegenn f. -où double croche.
 VALL.p.172 hanter-groegenn.
hanter-henañ a. second (de trois frères).
 VALL.p.89 hanter-hena, tr."cadet de trois".
hanter-kant a. numéral cinquante.
 C.hanter cant, tr."cinquante, lat. quinquaginta"; Jer.ms.p.1452 n.160) querz hanter cant blyzen tremenet.
 PELletier.p.15 anter cant ; GREG.p.469 hanter-cant ; L'Arm.p.59 hanter-hant ; HB.p.260 hanter-cant devezh ; HD.p.455 er bloaz mil c'hwec'h kant seizh hag (skrivet : hac) anter-cant ; SG.f.40 anter cant skoed ; GJ.p.13 hanter cant mil ; IS-p.264 hanter-hant deiz ; TB-p.209 pevar c'hant hanter-hant.
 HIC.p.10 kant anter-cant devezh ; GEF.p.53 un hanter kant vloaz den bennak eo ; VR.p.74 pemp bloaz hag hanter kant.

DIHU-1905 p.112 hanter kant skoed.
hanterkantved m. -où demi-cercle.
hanterkantvedenn f. -où cinquantième partie.
 VALL.p.124 hanterkantvedenn.
hanterkantvedenniñ v. diviser par cinquante.
 VALL.p.124 hanterkantvedenni, hanterkantvedenna (inf.)
hanterkantvet a. cinquantième.
 C.(Gloss.p.312) hanter cantvet ; Dnal.p.57 deiz Sul ar Pantecost, pehini eo an hanter-cantvet deiz goude ar Resurrection.
 GREG.p.169 hanter-cant-vet, hanter-c'hant-vet ; L'Arm.p.59 hanter-hantvet ; HB.p.266 an antercantvet devezh war-lerc'h Disul Pask ; IS-p.286 en hanter-hantvet deiz.
 ISV.p.302 an antercantvet devezh.
hanterlard m. lard entrelardé.
 GREG.p.563 hanter-lard (V.), tr."petit-lard, lard qui est entre-lardé" ; L'Arm.p.214 hanter-lard (m.)
hanternoz m. (1) minuit.
 NL.n.329 Map Doue ... a ganat scler da-n hanter nos.
 GREG.p.627 hanter-nos ; e-tro an hanter-nos, war-dro an hanter-nos, tr."sur le minuit" ; p.619 oferenn an hanter-nos ; RP.p.156 ma na savan d'an hanter-nos ; HB.p.210 d'anter-nos ; ED.1622 abaoe hanternos n'em eus ket reposit ; GJ.p.24 a-raok an anter nos.
 FVR.p.349 ... ec'h errujont e-tro hanter-noz ; FVR.p.122 un nebeud goude ma oa skoet an hanter-noz ; B.N.p.56 azalek hanter-noz betek an eur da bignat ouzh an Aoter ; HIC.p.52 war-dro anter-noz.
 ----- (2) nord.
 GREG.p.660 bro an hanter-nos ; sterenñ an hanter-nos ; an avel diouzh an hanter-nos.
 OZB.p.55 ar sav-heol, ar c'hwec'h-heol, ar c'hwec'h-heol hag an anternoz.
 RLBD.p.79 linennou eunn, troet deus Hanter-Noz ; HMK.p.10 en Hanternoz Europa ; SKM.p.48 mor an Hanternoz.
hanternozel a. septentrional.
 NOTI.p.175 arz hag ijinerezh hanternozel ; MATH.p.40 ar rannvro hanternozel a Vro-Gembre.
hanternoziad m. hanternoziz, hanternozidi habitant du nord.
 SKM.III p.85 ur gwir hanternoziad.
hanterouvelvezh m. -ioù fête fêtée jusqu'à midi.
 GREG.p.406 hanter-godlvez.
hanterouenn a. métis.
 VALL.p.465 hanter-ouenn.
hanterour m. -ioù médiateur, entremetteur, intercesseur.
 C.(Gloss.p.312) hantereur, hanterer, tr."médiateur".

Greg.p.354 hanterour, hanterour tr."entremetteur" ; hanterouryen, hanterouryen (pl.) ; p.610 hanterour, tr."médiateur" ; ur roue difidel a vez a-wezhioù an hanterour eus ar peoc'h etre daou roue katolik ; Jezuz-Krist a zo hanterour evidomp dirak Doue an tad, evit hor peoc'h gantañ.

DIUT.5.5 me a vez en amzer-se unvanet hag hanterour etre an hoteou ha c'hwil ; HUC.p.253 stag ouzha ar groaz ... ; an hanterour-se, deuet eus an nofiv, en deus trec'het an ifern ha saveteet an den.

ENVB.CVAL.10 p.68 goulema a reas ouzha ha ne c'halljen ket ober da hanterour etrezañ ha Drummond.

hanterouraj m. entremise, médiation.

Greg.p.610 hanterouraj, tr."médiation".

hanterourais f. entremise, médiation.

Greg.p.610 hanterouranz, tr."médiation" ; p.354, tr."entremise" ; dre ho hanterouranz.

hanterouriek a. par entremise, indirect.

hanterouriezh f. entremise, médiation, intercession.

GON.hanterourez, tr."entremise, ..., médiation".

VALL.p.263 hanterouriez, tr."entremise" ; p.457, tr."médiation" ; p.396, tr."intercession" ; p.398, tr."intervention" ; p.397, tr."intermédiaire".

hanterourin v. s'entre-ettre, s'interposer, intervenir.

hanteroullout v. regarder à demi.

Greg.p.355 hanter-selleif (v.), tr."entrevoir" (inf.)

hantervloaz m. -ioù senestre.

VALL.p.684 hanter-vloaz (m.)

hantervloaziek a. se.estril.

VALL.p.684 hantervloaziek.

hantervogalenn g.-où semi-voyelle.

C.hantervogalenn, tr."demy voyou, lat.semiuocalis".

VALL.p.684 hantervogalenn (f.)

hantervoull f.-où hémisphère.

VALL.p.357 hantervoull (f.)

hantervoulliek a. hémisphérique.

VALL.p.357 hantervoulliek.

hantervoullhefivel a. hémisphérique.

hantervreur m. hantervredeur demi-frère.

IS-p.127 e vaim a oa ur vacuez a fall vizez, ha kement-se a reas d'e hanter-vordér hen forbannañ a o mesk (pl.)

GON.hanter-vreür ; hanter-vreudour (pl.) ; ISV.p.281 he lezvann hag he hantervreur.

hanter-war-hanter adv. à égalité.

VALL.p.243 hanter-war-hanter.

hanterwelout v. entrevoir.

Greg.p.355 hanter-vellet (inf.) ; L'Arm-p.137 hanterwelout (inf.)

hanterwerzenn f.-où hémistiche.

VALL.p.357 hanterwerzenn.

hanterzeiz m. cloison à l'entrée de la maison près de la porte.

VALL.SUP.p.34 hanter-de (f.) (m.)

hanterzonar m.-où hémisphère (terrestre).

VALL.p.357 hanterzonar (m.)

hanterzoue m.-ed demi-dieu.

NOTK.p.40 doueed pe hanter-zoueed (pl.)

hantiz f.-où fréquentation.

Greg.p.486 hantiz (v.), tr."hantise" ; L'Arm-p.182 hantise (m.), tr."hantise" ; p.165, tr."fréquentation" ; hantiseñ (pl.) ; IS-p.8 ar burded, a ra evashaat ouzha ... an hantise didalvez ; IS-p.67 un hantise amourus ; IS-p.6 ur fall hantise.

DIHU-1906 ur galon vacuank kousiet dre ur fall hantiz.

haniv m.-où été.

C.haff, tr."este, lat.estas" ; Fm.n.248 en creys mys haniv ; N.908 a (lis.an) heol spiann eucl an haniv ; N.1448 haniv ha gouaff ; J.p.190 haniv ha gouaff ; N.409 haniv gouaff.

PElletier.han ; Greg.p.372 haniv ; haniv (v.) ; haniv-goañv, tr."ayver et été" ; an haniv a zo disheñvel (pl.) ; L'Arm-p.143 han (m.) ; hanneñ (pl.) ; RP.p.398 ... e tonomp-ni hon alan gant han a bres en han eget er goañv ; DD.15 an han ; C-p.417 an dud diar ar maezou pere zo han ha goañv edan ar fall amzer.

VNA-p.236 e-kreiz an han ; DM.BF.p.804 n'eo ket un devezh tom a ra an haniv, nag un devezh yen ar goañv ; CBF.p.79 en han ; OZD.p.77 en haniv ; HPC.p.16 e-pad an haniv ; BBR.p.14 tonnander an haniv (pl.)

KLEB.p.141 a-wechoù an ejened a vez naget er c'hraou haniv-goañv ; SKEL.p.66 hir ha tom e oa an haniv (pl.) ; DIHU-1908 p.170 d'an han.

1. hanivad m. hanividi estivant.

2. hanivad m.-où durée de l'été.

VALL.p.275 hanivad (v.) (m.)

hanivadur m.-ioù (1) estivage.

VALL.p.275 hanivadur (m.)

----- (2) villégiature d'été.

hanival a. (1) semblable ; cf. hanivel.

C.hauval, tr."semblablez, lat.similis" ; C.(Gloss.p.314) hanival ; hanival ouzha, hanival ouzha, tr."ressemblant à" ; J.p.176-b unvan gant an Tad, mab ... hanival da pat dezaf ; J.p.68-b dezaf hanival ; Ch.p.246 an eil so hanival ouzha neman.

Greg.p.856 hanival, hanival ; hanival, hanival, hanival (v.) ; hanival ouzha e dad ; L'Arm-p.355 hanivale, hanival ; n'en deus ket c'hoazh kavet e hanival ; JV.201 kalz

- a zo hanval ouzh Golo didalvez ; BD.2157 ene e'trus.
hanval ouzh an aeled ; ID-p.15 ur c'horf haval
ouzh (skrivet ; doh) hor re-ai.
- IVR.p.31 hanval ouzh ar vosenn.
DIHU-1905 p.65 haval eo ouzh (skrivet : doh) ur
c'horrigan.
- (2) vraisemblable, qui semble, qui paraît.
IG-p.2 haval ganeoc'h eta, va zud vat, emañ rekis bout
a vintin bet an noz en iliz ... ? ; IS-p.129
haval vehe ne c'heller mui ober marc'had ebet
hep gevier.
- SKM.p.150 hanval a-walc'h e teuent eus bro an Elb
izelañ ; SKM.p.147 dont a raent, hanval, eus
ar rannvro ... ; DIHU-1906 p.119 haval eo emaint
kousket.
- hañvalder m. ressemblance.
C.(Gloss.p.324) havalder, tr."figure ou semblance"
hañvalout v. (1) sembler, paraître ; cf. heñvelout.
Pm.n.169, M.2055 a-n haval (3 prés.) ; Jor.ms.p.1443
(n.7), p.1447 (n.66) a-n haval (3 prés.)
L'Arm-p.355 hanvalein, tr."sembler" (inf.)
MONA.p.19 hanvalout a rac dezhi e oa deuet morgerioù
ar verc'her da vezañ boull (inf.) ; HUA.p.10
dorioù ar sal a hañvale bozañ en acur fetis
(3 imparf.)
- (2) ressembler.
C.(Gloss.p.314) havalaff, havalout ouzh, tr."ressembler
à" (inf.) ; havalout outaff, tr."lui ressembler"
(inf.) ; a haval ouzh, tr."qui ressemble à"
(3 prés.) ; B.n.691 a rez ez heveleaz ... oz
Cayn (2 prés.)
GREG.p.856 hañvalein (V.), tr."être semblable" (inf.) ;
IL-p.150 e vugale ne havalent ket dezhañ (6 imparf.)
DIHU-1906 p.134 ha c'hwi a garhe havalain ouzh
(skrivet : doh) ar re-se ... ? (inf.)
- (3) faire ressembler (à), rendre semblable (à).
Pm.n.236 pan duy an pret da deccaff, ez-uhet egal
havalat ... ouz an re so eat da quentaff (pp.)
- (4) comparer.
N.1427 ouz vn clezeff ... vn barnar mat ... a havalier
etre-n guern (pass.prés.)
- hañvat v. préparer (la terre) pour l'été.
VALL.SUP.p.68 hañvat douar (inf.)
- hañvdi m.-où villa, maison d'été.
VALL.p.784 hañvdi (m.) ; hañvdieu (pl.)
- hañvek a. d'été.
GREG.p.375 hañveq, tr."qui appartient à l'été" ;
Frouezh hañveq ; L'Arm-p.143 frouezh hannec.

- hañvesk a. (vache) stérile.
Pilletier.hañvesk "se dit d'une vache qui passe une année
sans faire de veau, ou qui avorte. M.Roussel écrivait
à son ordinaire Avesk ..., & vouloit que ce fût une
vache qui n'a jamais porté, & qu'on le dit aussi
d'une femme stérile".
- SKM.p.71 ar buoc'henned hanvesk ha dilaezh.
hañveskenn f.-ed vache stérile.
Pilletier.p.419 hanvesken "singulier (de "hanvesk")" ;
GREG.p.946 hañvesqenn, hañvesqenn, tr."vache sans lait
et sans veau" ; hañvesqenned, hañvesqenned (pl.)
- hañvezh m.-ioù durés de l'été.
TORN.GVAL.10 p.32 en hanvez-se ez is adarre d'ar skol.
hañvidigezh f.-ioù estivage.
VALL.p.273 hañvidigez tropelloù.
hañviñ v. (1) passer l'été.
VALL.p.275 hañvi, tr."passer l'été" (inf.) ; hañva, tr.
"faire passer l'été" (inf.)
- (2) aigrir sous l'effet de la chaleur.
hañvlec'h m.-ioù station estivale.
VALL.p.274 hañvlec'h (m.) ; hañvlec'hiou (pl.)
- hañvouez m. purin ; Voir aussi dour-hañvouez.
Pilletier.hañvöz, hañvöz "à selon M.Roussel Anvöz, qui lui
donne les significations d'eau croupie, & des mauvaises
herbes qui croissent au tour d'un champ, lesquelles on
coupe pour en faire du fumier. On donne aussi ce nom à
la folle farine qui sort de l'aveine" ; anho (V.), tr.
"eau croupie" ; GREG.p.314 dour hañvöz, dour hañvöz
dour hañv, dour hañv ; ("alias dour hañv, dour
hañvöz") ; dour anho (V.), tr."eau dormante" ;
L'Arm-p.86 dour anho, dour hanço, tr."eau croupie,
puante" ; RP.p.29 evañ eus ar poullou-hañvöz.
- KLED.p.40 hacé.
hañvouezenn f. purin.
Pilletier.p.419 hanvözen "singulier est très-rare".
ISV.p.191 ar c'hig ... en en skuilh evel un anvözen
gantamet (skrivet : contamet).
- hañvour m.-ien estivant.
VALL.SUP.p.68 hañvour, tr."celui qui passe l'été à la
campagne".
- hañvus a. d'été.
C.(Gloss.p.310) hañvus, tr."estival".
GREG.p.373 anzer hañvus, tr."temps d'été, en une autre
saison de l'année".
- haranviñ v. haranguer.
Am.ms.p.1462 (n.592) ret eo deoch franc goud stang
haranviñ (inf.)
GREG.p.486 haranviñ (inf.)

- harañson m. -où cheville de moulin.
C. halaczon, tr. "idem, lat. caribellum"; C. (Gloss. p. 311)
halaczon; halaczonnou melin (pl.)
GReg. p. 645 an aranczonou, tr. "les chevilles qui bordent
la petite roue (du moulin)" (pl.); L'Arm. p. 247
haraçon (n.), tr. "chevilles (de moulin);
haraçonneu (pl.)
harao interj. haro.
GReg. p. 407 harao, tr. "haro, cri tumultueux"; krial
harao war ur re.
haras s. -où (f) troupe, engeance.
J. p. 90 mastinet, haracc difacet; J. p. 71-b gant moez
e guer ... es ou an harance traqacset.
GReg. p. 486 haraccz (V.), tr. "troupe d'enfants";
p. 604 haras (V.), tr. "marmaille".
---- (2) haras.
GReg. p. 486 haraccz; haraçzon (pl.)
hardiamant adv. hardiment.
BD. 2676 decomp hardiamant
hardishaat v. (s')enhardir.
C. hardizhat, tr. "oser, lat. audere"; C. (Gloss. p. 313),
tr. "encourager, lat. animo" (inf.)
GReg. p. 487 hardizgant, tr. "devenir ou rendre hardi"
(inf.); hardizgêtt (pp.); hardihat (V.) (inf.);
p. 346 hardizgaat, tr. "enhardir"; hardihat,
hardehat (V.) (inf.); L'Arm. p. 182 hardéhaat, tr.
devenir ou rendre hardi"; p. 133, tr. "enhardir
s'enhardir" (inf.); hardéheitt (pp.); IS. p. 176
an dud yaouank sodet an eil gant ogile, pere evit
em hardéhad d'ar pec'hed, a dou en em gavint (inf.)
IAI. p. 112 an eretiked ne devent tamm da vezañ siouloc'h;
ardisad a raent bemdez; ISV. p. 160 ar morian,
hardiseet dre gentañ a vadelezh, a c'houlennas ...
(pp.)
hardison f. hardiesse.
GReg. p. 487 hardizon; JV. II 332 me a deu ... da gemer
hardisson da gomz en ho prezafis.
VALL. p. 355 hardison; IIRN. p. 125 ponaos, tamm marnouz
fall, hoc'h eus an hardisen da c'hlabousat an dour.
hardizh a. (1) hardi.
C. hardiz, tr. "hardi, lat. audax"; J. p. 21-b n-oh euz
(var. n-oz heur) car ... a ve hardiz da comps
di-huy; Jer. ms. p. 1457 (n. 242) cant leopart
hardyz; H. 407 Sanct Bernard, den hardyz; Gk. II
p. 151 (H. p. 48) abusiru re hardy us an trugarez
a douc.
PElletier. hardis; GReg. p. 487 hardiz; hardih, hardeh
(V.); L'Arm. p. 182 hardch; RP. p. 335 an cneoh

- hardis; BD. 3557 hardy out diremed.
VNA. p. 252 ha c'hwi hoc'h eus apetit hardéh bromañ;
AVR. p. 218 difenn hardiz ar Gofstition; BBR. p. 100
te zo hardis, akañv ha buan; LAI. p. 189 hiziv marteze
int ardisoc'h eget biskoazh (comp.)
---- (2) sans hésiter, sans s'inquiéter.
Gk. p. 216 an dou-dec arciel a-n fez, peré a dlé an holl
Christenyeu ... da Confessaat hardy dirac an tut.
BD. 4576 sonit an trompilhoù hardy; SG. T. 11-b lezit
int ganin ardi.
MOA. p. 111 bezañ ardiz oush unan bennak, tr. "être à l'aise
avec quelqu'un".
ILBD. p. 84 hejit hardi ar vezenn-se; DIHU-1905 p. 66 neuze
e c'hellhet dizoleñ hardéh-mat ar ruskenn; BANL. 15
p. 11 kemer anezhi hardizh.
---- (3) très.
MOA. p. 70 brav-ardiz, koant-ardiz.
hardizhañs f. hardiesse.
BD. 1217 ponaos, Lucifer milliget, ec'h eus hardians da
brezeg ... ?; GJ. p. 56 ponaos ec'h eus an ardians
da anoù din ur seurt cetañs.
hardizhezezh g. hardiesse.
GReg. p. 487 hardizguez; Kemeret an hardizguez da ober;
RP. p. 87 gant tenent a hardizeruez; HB. p. 574
hardiguez.
HC. p. 132 piv en dous an hardiseguez da ober kemend-all ?;
ISV. p. 69 evel-se e c'hellan komz gant hardizerezh
eus ar pezh zo tremaet ennañ; MOA. p. 128 ardizerezh;
IAI. p. 32 i a gemere bemdez muioc'h a ardiseguez.
hardizhiñ v. (s')enhardir.
GReg. p. 346 hardiheñ, hardheñ (V.), tr. "enhardir, rendre
ou devenir hardi" (inf.); L'Arm. p. 135 hardéhein (inf.)
hardizhted f. hardiesse.
C. (Gloss. p. 315) hardiztet; Cnf. p. a/8 ... ez eus bezet cals
à sent, pe-ré n-o deus bet biscoaz an hardiztet da
acceptif an heulep dignité-sé; Dnal. p. 194 en
aznaoudeguez euz ar couraig, an hardiztet hac en
(lis. an) assumant euz an den gentil iaouancq-se.
GReg. p. 487 hardizted; hardighted, hardihed (V.);
L'Arm. p. 182 hardéhaed (F.); BT-154 hardéhaed;
HG. p. VII ... ma'm eus kemeret an hardéhaed da zont
d'ho trugarekaat.
DIHU-1905 p. 60 komzou ag ar re furañ ...; trugarez dezhañ
en devout bet an hardéted d'o lavarot.
harech coll. -enn chenevotte; cf. hanastr.
VALL. p. 117 harach, harech (F.); hélest (V.)
harell s. tourment, trouble.
H. 453 dre peenet ... euz gouezñ cals harell; G. 277

ne-m-ous leset ... ne-omn pet ker bras ha castell,
 ha-m bro ha-m douar, gant harell ; Jer.Pelletier.
 p.449 (n.357) eguyt nep glac'har (lis.glachar)
 na harell.

harink m.-ed hareng.

C.harinc, tr."idem, lat.aloc".

PELLETIER.harink ; harinket (pl.) ; GREG.p.486 harincq ;
 harincqad (pl.) ; L'Arm-p.182 harancq (m.) ;
 harancquett (pl.) ; CB 583 harinquet (pl.) ; CB.
 ms.p.19 harencquet (pl.)

DIRU-1908 p.4 banavennoù harinked (pl.) ; BAHL.14 p.10
 viou moru pe harinked (pl.)

harinketa v.-et pécher le hareng.

VALL.p.353 harinketa (inf.)

harinkerez f.-ed harengere.

GREG.p.486 harincqeréz ; harincqeréz (pl.)

harink-sol m. hareng saur

GREG.p.486 harincq sol.

harlikin m.-ed arlequin.

GREG.p.487 harliquin, tr."harlequin, farceur" ;

harliquinéd (pl.)

harlikinerezh m.-ioù arlequinade.

VALL.p.36 harlikinerezh (m.)

harlu m. exil.

GON.harlu (m.), tr."bannissement, exil" ; FVR.p.155
 an dienez e-barzh an harlu ; IAL.p.28 kement hini
 ac'hanoc'h a ehom start en o reiz ... a gasin en
 harlu pell diouzhin ; ISV.p.236 c'hwec'h kant
 kristen a veas anezho e-unan d'an harlu.

VALL.p.284 harlu, arlu (m.), tr."exil" ; DIRM.p.7

en harlu e tint en o bro e-unan

harluad m. harluidi estilé.

VALL.p.204 harluad, arluad ; harluaded, arluaded,

harluidi, arluidi (pl.)

harluañ v. exiler, bannir.

GREG.p.79 harluar ur re, tr."banir, chasser d'un lieu" ;
 p.156, tr."chasser, éloigner" ; p.614, tr."mener,
 conduire par honnêteté une personne qui s'en va" ;
 p.484, tr."guider, mener un peu au de-là de la
 maison" ; p.789, tr."reconduire" "ce mot n'est
 qu'en leon ; je doute même s'il est dans le bas
 leon" (inf.) ; p.486 "alias harluaff", tr.
 "harceler" (inf.)

FVR.p.31 ar votenn a dleer harluar a-douez ar gristenien
 (inf.) ; IAL.p.24 ar Yuzevian a oa bet diskaret
 hag harluet gant an impalaer ritus (pp.) ; ISV
 p.115 sant romaz a oa bet harluet eus e vro
 (pp.)

SKDT.p.92 o lazhañ eo a raont pe o harlui (inf.) ; SKDT.p.52
 ra vo harluet pell diouzhoc'h, ra vo araset er-maez
 eus tachenn ar vuhez (pp.)

harnez m.-ioù (1) armure.

C.harnes, tr."harnois, lat.arma" ; harnes dou glin, tr.
 "lat.senuale".

PELLETIER.harnés, tr."cuirasse d'un homme de guerre,
 habillement de fer, tant de la tête que du corps" ;
 GREG.p.487 harnés, tr."harnois, armure complète d'un
 cavalier pesamment armé" ; harnesou (pl.) ; L'Arm-p.182
 harnaz (f.o, tr."harnois, armure pesante" ; harnazou
 (pl.)

ATH.p.57 dizale e teuas ... div blac'h yaouank o tegas
 harnaz daou vrezelour ; GREG.p.10 o walc'hif harnazou
 (pl.)

----- (2) harnais, harnachement (de cheval).

C.harnes march, tr."arnemens de cheualx, comme frains,
 poitraulx, lat.epiphia".

GREG.p.487 harnés, tr."harnois, équipage de chevaux pour
 porter" ; harnesvou, harnesou (pl.) ; L'Arm-p.182
 harnaz (f.)

harnezañ, harnezañ v. (1) revêtir d'une armure, revêtir une
 armure.

PELLETIER.p.420 harnesa, tr."encuirasser, armer, mettre les
 armes sur le corps" (inf.) ; GREG.p.487 harnesi, tr.
 "endosser le harnois, embrasser la profession des
 armes" (inf.)

HU.A.p.17 den n'en doa biskoazh gwelot un arme vrvoc'h,
 harnezet gwelloc'h (pp.)

----- (2) harnachor (un cheval).

GREG.p.487 harnesi kezeg (inf.) ; L'Arm-p.182 harnazein
 (inf.) ; TL.p.345 e-mesk an olifanted-mont, unan
 harnazet pinvidikoc'h evit ar re-rall (pp.)

MATH.p.44 reiñ a ran dit an drozek marc'h en doare ma'z
 int harnezet (pp.)

harnezec, harnezour m.-ien (1) armurier

VALL.p.56 harnezec, harnezour.

----- (2) fabricant de harnais.

GREG.p.487 harneser, tr."harnacheur, qui fait des harnois de
 chevaux" ; harneserven (pl.) ; L'Arm-p.182 harnezour ;
 harnazerion (pl.)

harnezerezh f.-ioù armurerie (local).

VALL.p.56 harnezerezh (f.) ; harnezerezhou (pl.)

harnezerezh m. armurerie (industrie, commerce).

VALL.p.56 harnezerezh (m.)

harod m.-ed heraut.

G.n.117 ma heraut ; J.p.180-b Gabriel, heraut an ty celestiel ;
 J.p.181 heraudet (pl.)

GREG.p.490 harod, haroud, tr."heraut, officier de prince" ;
 harodad, harouded (pl.)

haroz m. -ed héros.

GRég.p.493 haros, tr."héros, grand, et illustre personnage"; harosed (pl.)

GWAL.165 p.295 an haroz Cuchulain; GWAL.165 p.296 stad a ra an harozed an eil eus egile (pl.)

harozegezh f. héroïsme.

VALL.p.359 harozegezh.

harozek a. héroïque.

VALL.p.359 harozek.

harozel a. héroïque.

VALL.p.359 harozel.

harozelezh f. héroïsme, qualité de ce qui est héroïque.

VALL.p.359 harozelezh, tr."héroïcité".

harozus a. héroïque.

GRég.p.493 harozus.

1. harp a. (1) appuyé.

JKS.p.148 ar penn uhelañ ne c'hell en em zerc'hel en e sav nemet harp e ve war ar penn izelañ; HIC.p.24 ur skeul, a oa he zroad war an douar hag he beg harp en neñv; BBR.p.212 ... e oa ... kousket, harp ouzh ur roc'h.

SKLT.p.64 ar post-kreiz, harp warnañ holl frammadur kelc'hiek an doenn.

----- (2) tout proche, tout près.

CBF.p.72 arabat eo lakaat harp an eil torzh ouzh eben; HIC.p.169 war beg ar menez m'edo Nazaret harp outañ.

KOND.p.24 harp ouzh e zremm.

----- (3) opposé.

PELLETIER.p.420 harp, tr."contraire, opposé".

2. harp m.-où (1) appui, support, étai.

PELLETIER.harp, tr."appui, soutien, ce qui sert à soutenir & appuyer"; GRég.p.47 harp, tr."appui qui est à hauteur d'appui, pour empêcher de tomber"; p.884, tr."soutien"; harpou (pl.); p.9 harp (V.), tr."accouder"; harpeu (pl.); L'Arm.p.15 harpe (m.), tr."appui"; p.365, tr."soutien"; p.143, tr."étaçon, étai"; harpeu (pl.)

ISV.p.76 un den mac'hagnet, ha ne c'helle bale nemet war-bouez ur ganenn, a vale bremañ hep harp ebet; MER.p.42 diouzhtu m'en devoe harp d'e dreid en douar ...; MOA.p.120 war-bouez harpou, tr."au moyen d'appuis" (pl.)

KLBD.p.79 lakaat douar all hag un harp bennak d'ur blantenn.

----- (2) appui, aide, assistance.

FVR.p.255 ni a vo gant harp mat; OZB.p.68 an harp ouzh an tentasionoù.

KLBD.p.51 amañ marteze, kalz en ho touez a gavo

un harp d'o gouiziegezh; DIHU-1906 p.140 ra vo ... un harp kalonek evit yezh ha spered ar Golted.

----- (3) arrêt, obstacle.

GRég.p.52 harp, tr."arrêt, ce qui retient"; L'Arm.p.17

harpe, tr."arrêt, qui retient"; p.260, tr."opposition".

----- (4) halte.

IRM.p.176 ober un harp.

3. harp Voir harp.

harpañ v. (1) (s')appuyer, (se) soutenir.

Am.Pelletier.p.420 (n.766) harpa va daou glin (inf.)

PELLETIER.p.420 harpa, tr."appuyer, supporter, soutenir"

(inf.); GRég. .384 harpa, tr."soutenir, appuyer";

p.47, tr."appuyer, peser sur quelque chose"; harpeñ

(V.) (inf.); an treust-se a harp ouzh va moger

(3 brés.); en harpa war ur vach (inf.); en harpa war

ur blouenn, tr."s'appuyer sur un roseau, avoir des

espérances mal fondées" (inf.); L'Arm.p.15 harpeñ

tr."appuyer"; p.365, tr."soutenir"; p.143, tr.

"étancher" (inf.); CO.p.117 ur gorzenn ... pehini

e-lec'h hon harpa, ne servijhe nemet da vleciñ hon

daouarn, mar beap sot a-walc'h d'he implijañ evit en

en harpa ganti en hor sempladurezh (inf.); p.1772

hag e harpas e skoaz ouzh an nor evit klevet (3 prêt.);

BN.après 15es Louiz ... en em gav klañv,ma harb er

c'hloez (3 brés.)

ISV.p.149 kement a boan-benn he devoa ma ne c'helle ket

harpa ouzh he fennwele (inf.); ISV.p.178 ur forc'h

houarn a voe ganti en he dorn, hag e klaskas en em

harpa war-bouez ar forc'h-se (inf.); HIC.p.10 n'he

devoa kavet plas ebet evit harpa he zreid (inf.);

SBI.p.216 an harpan e jenn en un dervenn (inf.);

LB.p.101 ... e santas ... un dorn ouzh hen harpan

(inf.); BEL.p.8 hor Salver, pehini n'en doa ket o

kousket ur maen evit harp e benn (inf.); BBR.p.212

an den yaouank, harpet war o gostez (pp.); JKS.p.132

n'en em harpet ket war ur gorzenn a zo urañsilet gant

an avel (5 impér.); JKS.p.148 harpet-start int e

Deue (pp.); OZB.p.22 an ilino' a vez ... kreñv o

mogerioù hag harpet-mat evel ar feiz (pp.); SVE.RC.

4 p.87 divin din petra a harp hag evit e boan a zo

douget; - ur vach (3 brés.)

DIHU-1905 p.49 ar bestr a Lanizon a wele e vevel o chom

harpet ar e venveg (pp.)

----- (2) aider, secourir.

FVR.p.169 an ofiser publik, pehini en deus graet le da

harpa ar chism (inf.); BBR.p.14 ... e chom'e ho mab

karot evit harpa ho kozini (inf.)

DIHU-1908 p.59 ur yoc'h a re-pall ... en deus bevet e-mesk

- hon tud-kouzh hag o harpet meur a wezh (pp.) ;
 SKW.p.115 aspedet gantañ e zoueed d'e vareziñ
 na d'e harpa (inf.)
- (3) résister, faire obstacle, tenir tête.
 PELletier.p.420 harpa, tr."offenser, pousser, s'opposer ;
 être contraire, choquer, heurter" (inf.) ; L'Arm-
 p.535 harpein, tr."résister" ; p.259, tr."opposer"
 (inf.)
- MUC.p.90 herpel a raent ... an eil ouzh eben (inf.) ;
 ISV.p.289 ret eo bezañ krouev evel ma'z on evit
 bezañ gallet herpel ouzh ar c'hontann-se (inf.) ;
 BAH.p.10 an dud kalonek o deus harpet endra
 c'hellent a-enep an droukspered (pp.)
- ALKA S.Jakez 4,6 Doue a harp ouzh ar re lore'hus
 (3 prés.)
- (4) (s')arrêter.
 L'RN.p.178 an tref a harp e koadloc'h (3 prés.)
 harpell f.-où étai, étançon.
 VALL.p.275 harpell (f.), tr."étançon" ; p.274 harpell
 (v.) (f.), tr."étai".
- harper m.-ien celui qui aide.
 DIHU-1908 p.174 an Ao.Jegouzoù a zo bet mignon ha
 harpour "Dihunamb" ; BAH.L.17 p.15 harperien ar
 Gouarnamant (pl.)
- harp-ouzh-harp adv. contigu.
 FAG.p.5 alics ... cmañ an droug, ar mad o sevel
 harp-oc'h-harp er bed, evel er prad ; MOA.p.184
 harp-oc'h-harp gant ...
- harpus a. qui appuie, qui soutient, qui aide.
 Greg.p.384 harpus, tr."soutenant, qui soutient".
- hartouz m.-ed mite, teigne ; cf.tartouz.
 PELletier.hartous, tr."cosson, vermine qui ronge les
 pois, & le bled. C'est ainsi que le P.Mauoir
 l'a donné, mais je n'ai jamais entendu autrement
 que hartous pour Cosson" ; Greg.p.508 hartous,
 tr."teigne, ou tigne, ver qui ronge les étoffes" ;
 hartoused (pl.)
- hartuzet sp. rabougré.
 L'Arm-p.320 hartuzétt
1. harz adv. auprès.
 PELletier.arz, ars ; p.424 harz (v.) ; GREG.p.750
 harz ; L'Arm-p.22 harz.
2. harz m.-où (1) arrêt, obstacle, résistance.
 C.hars, tr. "ostacle, lat.ostaculum, ou cest barre".
 PELletier.hars, tr."obstacle, empêchement, embarras,
 opposition, résistance, défense" ; L'Arm-p.260
 harze, tr."opposition".

- MOA.p.122 harz a gavo ; ibid. lakaet ez eus harz dezhañ ;
 ibid. n'eus harz ebet dezhañ ; MOA.p.40 ouzh ret n'eus
 harz ebet ; BAZ.p.654 e fiziañs e Doue a reas dezhañ
 tremen dreist an holl harzou (pl.)
- SKW.p.75 dirazañ e kouezh an harzou (pl.)
- (2) frontière, limite.
 DOUT.2,57 kenent a zo war harz troud Jebok ; LEVI.25,34
 an tiez o devozo war harzou ker ne vezint ket gwerzhet
 (pl.) ; ISV.p.268 treuziñ harzou ar rouantelezh (pl.)
- S.M.T.p.66 a-hed harzou o bro (pl.)
- (3) borne.
 GREG.p.722 harz, tr."pierre bornale" ; harzou (pl.)
- harzant a. attendant.
 GREG.p.60 harzant (v.) ; L'Arm-p.19 harzantt.
- harz-e-harz adv. contigu.
 GREG.p.730 harz-e-harz, tr."prés-à-prés" ; L'Arm-p.308
 harz em harz, tr."de proche en proche".
- harzell f.-où (1) appui.
 VALL.p.35 harzell (v.) (f.)
- (2) écouteille.
 VALL.p.240 harzell (v.) (f.)
- harzelliñ v. bâtonner.
 GREG.p.83 harzeleñ (v.), tr."bastonner" (inf.)
- harzerezh m. résistance, opposition.
 harzet participe passé de harzel.
- harzh m.-où aboiement.
 C.harz, tr."aboyement de chien, lat.latrarc" ;
 PELletier.p.424 arh (v.), tr."cri de chien" ; GREG.p.4
 harz, tr."aboi, aboyement, le cri d'un chien" ;
 harh (v.) ; L'Arm-p.3 harh (m.) ; harheu (pl.)
- harzhadeg f.-où aboiement (d'une meute).
 MATH.p.50 sede ma klevas trouz hag harzhadeg.
- harzhadenn f.-où aboiement.
 MOA.p.12 harzhadennou chas (pl.)
- harzhal v. aboyer.
 C.harzaff, tr."abavre, lat.latrarc" (inf.) ; Nom.p.216
 (Gloss.p.314) harzal (inf.)
- GREG.p.4 harzal ; harhal, harheñ (v.) (inf.) ; L'Arm-p.3
 harhal, harhein (inf.) ; RP...260 ar re pere ne
 bacuezont o c'harzal ouzh Doue (inf.)
- CMF.p.99 ar c'hi am eus klevet oc'h harzal (inf.)
- harzher m.-ien aboyeur.
 GREG.p.4 harzer ; harzherien (pl.) ; harhour (v.) ;
 harherion (v.) (pl.) ; L'Arm-p.3 harhour ;
 harhourion (?lis.harherion) (pl.)
- harzherezh m.-ioù aboiement.
 GREG.p.4 harhereh (v.)

harz-koar m. harzou-koar bobèche.
VALL.SUP. p.21 harz-koar (m.)
harz-labour m. harzou-labour grève (arrêt de travail).
VFL p.344 harz-labour.
harz-lamm m. harzou-lamm parachute.
VALL.p.529 harz-lamm (m.)
harz-ouzh-harz adv. contigu.
Pelletier.p.424 harz 'oc'h-harz, tr."à l'opposite";
GREG.p.103 harz que'h-harz, tr."contigu, attendant";
p.754, tr."prés-à-près".
has s. hache.
C.hacc, tr."haceau, lat.ascia".
hast m. hâte.
G.657 cant hast.
Pelletier.hast, tr."hâte, empressement, vitesse,
diligence en l'action"; GREG.p.467 hast; kaout
hast; L'Arm-p.182 haste (m.); hasteu (pl.);
RF.p.500 un hast bras o devons bet da lakaat va
c'hozes; GJ.p.8 hast am eus da welet erru redempcion.
JRS.p.105 deomp da stourm hag hast warnomp.
YAMB.p.12 a-benn serr-noz e dant war-dro ar c'hraou,
hast ganto gwelout Yann o tepouzout.
hastañ v. (se) hâter.
C.hastaff, tr."haster, lat.celerare" (inf.); hastet,
tr."haste, lat.festinus" (pp.); C.(Gloss.p.314)
hastat, en-em hastaff (inf.); B.après n.726 an
diavloù a inciñ Diocorus da hastaff lazaff he
merch (inf.); B.n.595 hastat heb vardaff quet
(inf.); B.n.794 hastom, techomp (4 impér.);
J.p.7-b hastet (5 impér.); J.p.126-b hoz em hastet
(5 impér.); J.p.202 hastit tizmat (5 impér.);
J.p.132 gou a ret mar e-n hastet huy (5 prés.);
G.483 an maron synchat a hast (3 prés.); Jer.ms.
p.1449 (n.96) lequet yy en lestr ha hastet (5 impér.);
Gk.II p.126 (R.p.2) da hastafu hon silvidigez
(inf.)
Pelletier.p.423 hasta, tr."hâter, se hâter" (inf.);
GREG.p.487 hasta, tr."hâter, se hâter"; hastein
(v.) (inf.); hastit afo, hastit buan, hastit
prest (5 impér.); hastet-bras eo, tr."il est,
elle est, extrêmement hâtée" (pp.); L'Arm-p.182
hastein, tr."hâter, se hâter" (inf.); HD.p.3
plijet ganeoc'h hasta, dont em ezhoam da'n asistaf
(inf.); RF.p.24 hastit eta, va Done, da'n gervel
(5 impér.); BD.2023 ma ne garomp hastan (inf.);
JV.235 hastet va dizoniañ (5 impér.); GJ.p.57
ast afo o distrujan (2 impér.); SG.f.57 astit
prest dont d'ho labour (5 impér.); SG.f.55-b

ni n'omp ket astet da vont d'le glevet (pp.); JG-p.415
ne deo permetet da zen riviniñ e yec'hod na hastein
e varv (inf.)
FVR.p.158 an tenn pistolenn en devoa ... roet dezmañ e-unan
evit hasta e varv (inf.); LDB-363 pep unan a zle
hastein (inf.); LLD-170 holl e hastant ar paz
(6 imparf.); CBE.p.20 hast afo 'ta (2 impér.); ISV.
p.466 astomp afo 'ta (4 impér.); BBR.p.222 n'int ket
nebeutoc'h hastet da vale tuit (pp.); AA.p.23 ne
hastas ket en em ziskouez (3 prés.); HOC.p.17 Sara en
em hastas neuze da ober kouign (3 prés.)
DIHU-1905 p.52 Youam a gri d'an all hastein prezeg (inf.)
hastidigezh f. hâte.
GREG.p.487 hastidigez, tr."hâte"; p.289, tr."diligence";
p.760, tr."promptitude".
hastif a. hâtif, précipité, précoce.
C.hastiff, tr."idem, lat.festinus"; G.554 re hastif ha
dyblas ez compsouch; B.n.594 a hastif bezet
liuret da-n maru; B.n.50 ne yel ... da comps breman
ma hunan oz an Roc hastif diuoce; J.p.178 Anna hastif
dre drouc strif; J.p.101 gant tumult bras ha cas
hastif; J.p.235 un torfet bras hastif diblas.
GREG.p.458 hastiff, tr."hâtif, précoce, qui vient de bonne
heure, ou avant le temps ordinaire"; frouezh hastif;
p.623 frouezh hastif-meür, tr."Fruits meurs avant la
saison"; p.289 hastif, tr."diligent"; p.386, tr.
"expeditif"; hastiv (v.); p.760 hastif, tr."prompt";
hastif (v.); L'Arm-p.182 hastihu, tr."hâtif"; p.300,
précoce"; p.410, tr."diligent"; p.310, tr."prompt";
p.6 hastif, hastihu, tr."actif"; TB-p.362 dre an
asurañs trompus ag un absolvenn hastihue.
hastifed f. hâte.
C.(Gloss.p.314) hastifdet, tr."soudaineté, hastiveté".
hastiz a. hâtif, précoce.
C.(Gloss.p.314) ent hastiz, tr."hâtivement"; frouez
hastiz meur, tr."hastif nature, lat.precoquus";
hastiz e comsou, tr."qui dit souvent, lat.
frequentidicus".
GREG.p.488 hastiz, tr."hâtif, précoce, qui vient de bonne
heure, ou avant le temps ordinaire".
hastizded f. hâte.
C.(Gloss.p.314) hastizdet, tr."lat.celeritas".
GREG.p.487 hastizdet, tr."hâte, empressement, diligence".
hastif v. marcher en s'appuyant.
Pelletier.hastin, tr."aux environs de Vannes, est commencer
à se tenir debout sur les pieds, comme les petits
enfants" (inf.); GREG.p.602 hastin (v.), tr."marcher
à l'appui, comme font les petits enfants qui commencent

à marcher" (inf.) ; L'Arm-p.250 hatain, tr.
à l'appui" (inf.)
hatoup adv. à toutes voiles.
VALL.p.788 hatoup (V.)
havreg m.-f. -où guéret.
C.havrec, tr."guéret, terre labourée de nouel".
PELletier.p.50 avrec, tr."guéret, premier travail que
l'on fait à la terre que l'on veut ensemençer,
après quelques années de repos. Un Nouveau
Dictionnaire Manuscrit, met Havrec, guéret" ;
p.425 havrec "est le même que Avrec, expliqué
ci-devant en son rang. On dit plus communément
Havrec-cos (plis.Havrec-cos), pour novale" ;
GREG.p.477 havrecg ; havrecou, havreou, havrevou
(pl.) ; ober havrecg, tr."lever des guérets, ouvrir
des guérets au mois de Mars" ; L'Arm-p.189
avréc, douar avréc, tr."jachère".
LNB-324 mall eo ... digor an havreg ; CBM.p.9 pa vezer
o palat havrek.
SK.M.III p.109 douar an havrevou (pl.)
havregadeg f.-où travail d'ensemble pour ouvrir les guérets.
VALL.SUP.p.90 havregadeg (f.) (f.)
havregañ v. ouvrir les guérets.
GREG.p.477 havrega, tr."lever des guérets, ouvrir des
guérets au mois de Mars" (inf.) ; p.506, tr.
"jacherer" (inf.)
VALL.SUP.p.45 havrea, tr."mettre en culture" (inf.)
hazaou Voir azaou.
hé (souvent hec'h devant une voyelle) (1) a. son, sa, ses
(à elle).
Pn.n.47 ma-z golchas ... mazy ... he corif ; Pn.n.110
he eneffic ; Nl.n.21 dre he bout parflet, choaset
voc da bezaff mam Doué ; Nl.n.101 ne caffer he
quen glan euyt oll an holl bet.
NG-92 he mab ; HB.p.660 he elhurunenn ; BD.116 he mab ;
GJ.p.26 e gwaz.
VNA-p.111 hé zad ; FVR.p.520 hi matezh ; DR.p.48 ur
rod war he ahel ; MOA.p.55 hel liñsol, her rodou,
hen nadoz.
DIHU-1906 p.180 hé e' honzou ; SKM.p.32 merc'h homañ,
hec'h anv Keltina
----- (2) Ia (complément direct d'un verbe).
G.395 are an bro ... bale ... a mennar ... evyt he
vysitar ; B.n.569 gruet he h-acren ; B.n.8
d-e miret ; Nl.n.22 pa he guelas ; B.n.483 m-e
sallo ... me he froto ; B.n.8 d-e miret, rac
n-e lamset hy ... digant af.

NG-1965 sant Jehan e c'honforte (skrivet ; conforté) ;
NG-695 ar Yuzevion er reñtas ; RS.p.500 e saludiñ
a rezont ; CO.p.117 ur gorenna ... mar temp sot
a-walc'h d'e implijañ evit en em harpañ ganti ; RP p.196
ar wech kentañ ma e rankontras ; BD 5438 fasil eo komz
a'r boan ; e h-andurif zo diacs ; BD 4154 me he gwel ;
NG-p.59 d'he gommiñ ; NG-p.64 m'he sellhe evel ar
washañ maouez a zo ar an douar ; NG-p.58 n'oc'h eus
biskoazh he c'harot (skrivet : harot).
VNA-p.115 d'hi c'hoñsoliñ (skrivet : honsolein) ; VNA-p.111
n'hi anavit ket ; R.p.220 ne deus d'he c'haout nomet
a-benn ur miz ; MAI.p.5 e gourmantif ; ISV.p.172
burzhadoù graet gant ar santez e favor ar re a deu d'he
fediñ ; DEUT.31,42 al lezonn-mañ ... ; evit pa
he c'hlevint ma teskint anezhi ; SBI.p.136 me hi gwelo ;
FVR.p.147 n'he ankounac'hait ket ; SAG p.295 an
den-Doue en deus he fareet
MARN.p.56 bep Sadorn ... he gwelan ; DIHU-1908 p.8 ar sonenn
... ; evit ma vo anavet gwel he lalaomp amañ ;
SKM.p.32 hec'h euredif a reas
hebleg a. flexible.
VALL.p.308 hebleg ; ANDO.p.28 ur foeltr a darnig korf hebleg.
heblegus a. flexible.
VALL.p.308 heblegus.
hebert a. transportable.
MOA.p.89 ehort, tr."transportable, facile à porter ailleurs".
hebraek m. hébreu, langue hébraïque.
GREG.p.490 skrivet en hebraïch ; ne onn pe sinifi, gregach
eo evidon-mo, hebraïch pur eo.
hebraeg m. hébreu, langue hébraïque.
NOR.p.45 an hebraeg.
hebraek a. hébreu, en lan.ue hébraïque.
AVSY.p.11 stoc hebreck ar ger.
hebre m.-ed Hébreu.
C.ebre, tr."idem, lat.hebreus".
GREG.p.490 hebre, ebre ; hebreed, ebreëd (pl.) ; lizher an
abostol sant Paol d'an hebreëd (pl.)
AHS.p.7 an hebreed (pl.)
hebrean m.-ed Hébreu.
Dnal.p.93 an hebreanet a tremenas ar mor ruz en sec'h
troat (pl.)
hebruz m.-ed Hébreu.
L'Arm-p.185 hebruss ; hebruzétt (pl.)
hec'h Voir he.
hec'h-unan pron. (1) elle-même.
GREG.p.612 hi he-unan ; CO.p.123 outi chunan.
HIC.p.284 an nor-se a ziforas dirazo anezhi he unan ;
L.V.p.53 he unan e c'hoarzie gant ar sonioù-se.

----- (2) (elle) seule.

B. ap. p. 125 he mestr he les he unan.

GRÉG. p. 864 he-unan emañ, he-unan-penn, tr. "elle est seule"; dezhi he-unan, dezhi he-unan-penn, tr. "À elle seule"; dezhi he-unan, dezhi he-unan (V.); L'Arm. p. 357 hi huanan; IS. p. 43 an Iliz he unan en deus an droed da reñ d'he ministred karakter, otorite ha mision.

DIHU-1905 p. 112 he-unan-gaer en noz teñval.

1. hed m. -où essaim.

C. het gwenan "examen, c. idem, l. examen; cest jugement ou probation, inquisition, et de mouches qui font la cire, b. hotgwenan".

Pelletier. het, heit; heit-gwenan; GRÉG. p. 368 hed gwenan; hedou gwenan (pl.); hor gwenan o deus taolet o hed.

ISV. p. 62 un hed gwenan.

SKMT. p. 67 o teurel hedou, evel gwenan (pl.); NOMK. p. 155 hedou kilheñ-radenn (pl.)

2. hed m. -où (1) longueur.

C. het, tr. "longueur".

Pelletier. het; GRÉG. p. 583 hed; an hed, hag al ledander eus ar mezher; eus a un hed int, tr. "ils sont d'une même longueur"; an hed eus an deizioù hag eus an nozioù; p. 293 hed, tr. "distance"; p. 740 hed un tonn mousked, tr. "la portée d'un coup de mousquet"; L'Arm. p. 224 hét (m.), tr. "longueur"; NG-1746 ur groaz ... a het pemzek troatad; RP. p. 98 n'he devoa al lojeiz-se ma chome enni nemet pevar droatad a hed ha pemp a uhelled; TB. p. 50 Doue pchini a regl ar galite hag an haed a boanioù; TB. p. 257 Achior a gouzhas ag e haed.

ISV. p. 81 ugent lev a hed; ISV. p. 346 glazarded hag o deus pemp troatad warn-ugent hed.

DIHU-1906 p. 167 kemerit ur gontell ... ha bountit hi en he hed e korf al loen; DIHU-1905 p. 27 an diaz en devez un troatad hanter a zigorded, kenend-arall a hed; NOMK. p. 56 un houarn a 0,44 hed ...; ar fust ponn a oa 2,15 hed test da vat; BAHU 15 p. 19 ne glas-kimp ket displegañ an traoù war o hed.

----- (2) longitude.

VALL. p. 431 hed (m.)

----- (3) durant, pendant, le long de; cf. a-hed.

GRÉG. p. 532 hed an deiz, hed an hent; RP. p. 94' hed an deiz em weler mantret.

JKS. p. 84 saly e ve deomp hor befo bevet er vat er bed-mañ

hed un dovezh hepken!

DIHU-1905 p. 108 c'hwil a c'houlenno dour dalc'hmat hed ho puhez.

----- (A) hed ha ledan, hed-ledan en long et en large, d'un bout à l'autre, complètement

Fm. n. 275 map doe roe (var. roe'n) bet het ha ledan; Nl. n. 20 Saluer an bet het ha ledan; B. n. 22 da temptaff glan holl pobl an bet, hep fellell gust, het ha ledan; B. n. 106 ret eu ... ez euz unan a guere an bet het ha ledan; N. 1165 ne so nechet gant an bet man, oz gulet he silet het ha ledan; J. p. 236-b huy eu nep so ..., autrou, an joa dialahez a-n bet het ha ledan.

----- (B) hed ha treuz, treuz ha hed en long et en large, d'un bout à l'autre, complètement.

G. 598 het ha treuz n-on-eus Roe na Doe da avocaf ..., nemet unan; N. 311 da Teaut, ha da dyou guoux, het ha treuz; B. n. 60 ha mar (var. ma-z) guelhet treuz ha het ... ha mein ha fram; B. n. 584 Doe ... a guere net treuz ha het an bet man; N. 272 Alexander ... a conqueras parfet, treuz ha het, an bedaou; L. 357 an bet, treuz ha het ha ledan; Nl. n. 101 ne caffer he quen glan euyt oll an holl bet, treuz ha het ha ledan.

Pelletier. p. 430 het ha treuz, tr. "de long & de large, longueur & traverse"; NG-92 he mab zo autrou, het a tres; NG-1577 Jezuz, zo autrou het ha tres.

1. hedad m. -où contenu d'un essaim.

2. hedad m. -où (1) longueur.

----- (2) file, rangée.

NOMK. p. 70 en doare-se e ranko ar Romaned en em gannañ dibaouez ... ouzh hedadou enebourien lorc'h-ouzh-lerc'h (pl.)

hedañ, hedañ v. (1) allonger, étendre en long.

Pelletier. p. 430 hedañ, tr. "allonger, étendre en long" (inf.); GRÉG. p. 373 hedañ, tr. "étendre en long"; hedañ (V.) (inf.); me an eus eñ hedet war an douar (pp.); en em hedañ, tr. "s'étendre sur la terre" (inf.)

----- (2) longer, suivre.

SKMT. p. 97 a Vro-Spagn ... e teuent o hedañ adodù Galia (inf.)

hed-bann m. portée (d'une arme de jet).

NOMK. p. 55 hir-meurbet n'oa ket hed-bann ar "gateia".

hed-bloaz a. annuel, qui dure un an.

MOA. p. 101 priz ur gazetonn hed-bloaz.

hed-buhez a. viager, perpétuel, à vie.

NOMK. p. 129 sekretour hed-buhez.

hed-deiz a. qui dure tout le jour.

VALL. SUP. p. 58 hed-deiz, tr. "durant le jour".

hedecun a. (chemin) direct.

VALL.SUP.p.54 hedecun; hedecunoc'h eo an hent-se (L.) (comp.)

1. heder a. (?) odieux; (?) certain, assuré.

1..2518 hon nerz on euz lecquet ... da seruigaff ... da pechet pour heder; M.1328 pyu eu ... an hony ... so quen guyr em myret ouz pechet net heder; Jer.ms.p.1450 (n.106) mat ha lem hep remet, querz parfret ha heder.

2. heder s. (?) supplice, enfer.

N.594 gobr an pechet eo bout dafnet ha laquet en heder; M.1705 ha-n fur n-en deuruoc quet é bout aeth en heder; Jer.ms.p.1447 (n.76) hoz em tennet querfret ha myret ouz heder.

hed-ha-hed adv. tout le long, tout au long, tout du long, entièrement.

Do.p.58 ... ez eo ret lauret ... an Pater noster het ha het.

Greg.p.582 hed-da-hed, tr."au long, tout au long"; lennet en deus éh hed-da-hed; L'Arm.p.121 hett-ha-hétt d'al lenn; RP.p.96 ... en devoa Doue ezaminet e vuez het-a-het; IS-p.288 an Iliz a goñsaler ar bloaz hagt-ha-hagt d'enorif an Dreinded santel; TE-p.65 haqd-ha-hagd é'ar rivier; HS-p.60 int a gouzhas é tehet troid Jozeb.

BBR.p.146 it gant an ale hed-da-hed; ISV.p.129 ... e lavare atav ar chapeléd hed-ha-hed; ISV.p.182 an deiz war-lerc'h hed ha hed; IAI.p.162 ma rankfen displegañ hed-a-hed an holl draoù a zo bet graet; SBI.p.74 ni hen diblueo hed-ha-hed.

DIHU-1906 p.133 ar c'hoef hornek ...; an div bastell anezhañ a gouzhe hed-ha-hed d'ar c'hein betek an divgroazell; NOTK.p.23 c-doug kentañ kantved an amzervezh kriston hed-ha-hed.

hed-hent a. (mesure) itinéraire.

VALL.p.402 hed-hent.

hedledan m. grand plantain.

C.hetledan, tr."plantain, une herbe, lat.plantago". PELLETIER.heledan "selon le Nouv.Diction. est le grand plantain"; sitledan, etledan, hetledan "é selon un vieux Diction.Hethledan"; tr."plantain, plantago major"; GRC.p.729 hedledan, etledan, tr."le grand plantain, plante vulnérable".

hedorr a. facile à rompre, fragile.

ERNault.SUP.p.156 hedorr (L.)

hedro a. mobile, changeant, inconstant, volage.

Pm.n.242 ho (= o) coudet bepret hedro; M.673 ... ez-out ... daffnet dre da pechet hedro;

N.55 dit tra hedro na noaso quet; J.p.139 an pezh a-m-eux hastif scrivet evel se a chommo pepret; en effet ne d-ouf quet hedro.

Greg.p.524 hedro, edro, tr."inconstant".

MOA.p.156 den edro, tr."caractère bizarre (changeant)"; JKS.p.72 o vezañ ma'z omp edro ... eo ne anavezomp ket poanioù hon ene.

hed-taol m. portée (d'une arme).

NOTK.p.55 ouzhpenn daougementif hed taol ar spég a rae an "amentum".

hed-tenn m. portée (d'une arme).

NOTK.p.78 tri c'hant metr e oa hed-tenn ar "valista".

heg m. tourment, provocation, agacement.

Jer.ms.p.1452 (n.163) me gray bezcoaz ne-z voe goaz hec; Am.ms.p.1463 (n.600) prest mar grit diff heeg choanteq me'r reucoq.

PELLETIER.p.258 ober an ec, tr."chagriner, affliger, irriter; provoquer, selon que M.Roussel me l'a expliqué"; Greg.p.18 heg, tr."agacement, irritation"; ober an heg, tr."agacer, provoquer, irriter"; p.205 heeg, tr."contrariété"; hegou (pl.)

FVR.p.357 dre ur brezel a hec, me am bije o dismantret; ISV.p.422 pa raed an heg outañ, é rae sin ar groaz;

HTC.p.129 ar Samaritaned a glaskas ober an heg outo.

----- (A) dre heg de force.

J.p.109-b chetu un curun bras a spenn, lequet hy dre hec oar e quern.

Greg.p.423' dre hegg, dre hagg; dre gaer, pe dre hegg; EN.539 rak dre gaer, pe dre ac, ni a ranko bout paset.

JKS.p.131 un deiz pe zeiz é vezo ret deoc'h kuitant pep tra dre gaer pe dre hec.

hegad a. belliqueux.

NOTK.p.35 broadoù hegad an Hanternoz.

hegañ v. tourmenter, provoquer, agacer.

Am.ms.p.1464 (n.637) diff he securt caezrecq nemet va hegal (inf.).

PELLETIER.ega, tr."froter, piquer, pointiller; é figurément, chagriner" (inf.); Greg.p.18 hegal, tr."agacer, provoquer, irriter"; p.204, tr."contrarier" (inf.); RP.p.94' ar gwall inklinasionoù o c'hegal ouzh va va spered (inf.).

MOA.p.184 hegal ouzh unan bennak, tr."contrarier ... quelqu'un" (inf.); ISV.p.176 meur a gleved a oa oc'h hegal outi (inf.).

hegar a. (1) affectueux, affable, aimable.

N.338 merch huec ha hegar; M.872 Guerches elour hegar Mari; G.138 ma quenderou huec hegar; Pm.n.93 é mam hegar.

- PElletier. hegar, tr. "doux, bénin, affectif, dont le cœur est porté   la douceur &   la plus tendre amitié".
- (2) bien, certes, de bon cœur.
- Nl.n. 435 en Bethleem ... ez aedy ganet ... Map Douc, ... , credet hegar, Jesus hep mar a Nazaret ; N. 181 me a ia hegar hep mar dre hoz caret ; Am.ms. p. 1461 (n. 549) petra eo hegar, peur lavar diff.
- hegaraat v. rendre ou devenir affectueux, affable, aimable.
- GReg. p. 13 hegaraat, tr. "adoucir, apaiser, rendre moins fâcheux, s'apaiser" (inf.) ; hegar  t (pp.) ; p. 505 hegaraat, tr. "humaniser, s'humaniser" (inf.) ; hegar  t (pp.)
- hegarat a. (1) affectueux, affable, aimable.
- C. hegarat ha cuff, tr. "benign  ou benign, lat. benignus" ; Pm.n. 50 man roe nouar hegarat ; Pm.n. 89 ma ny hegarat ha natur ; Nl.n. 27 ganet eo hon car hegarat ; Nl.n. 222 ganet eo sur gant e r mat hegarad un crouadur ; N. 564 douce ha clouar hep mar ha hegarat ; J.p. 9-b Martha, ma hoar clouar ha hegarat ; Jer. PElletier. p. 251 (n. 313) Pylst hegarat ha dreu ; Am.ms. p. 1461 (n. 537) hono eus reiz vat, a tut hegarat ; Nl.n. 362 Mary ... ha pur ha mat hegarataff (sup.) ; N. 948 founteun mat hegarataff (sup.)
- PElletier. p. 424 hegarat "se dit au même sens (que hegar)" ; GReg. p. 306 hegarad, tr. "doux d'humeur" ; p. 503, tr. "humain, doux, honnête, affable" ; p. 15, tr. "affable, honnête   ses inférieurs" ; p. 89, tr. "bénin, débonnaire" ; p. 298, tr. "docile" ; p. 173 hegaradd, tr. "clement" ; HB. p. 504 e-giz de ved egarad   vezent tremenet dre'r c'hleze ; HB. p. 246 an Oan dous hag egarad.
- ISV. p. 463 ar c'hlujiri a zo laboused dizrouk hag egarad.
- MONA. p. 11 dalc'hmat ez int egarat ouzh an dud.
- (2) bien, certes, de bon cœur.
- N. 257 deomp hegarat, tut mat, da ebataff ; B.n. 68 eguit ober un hecher mat, pan vez an daiffar hegarat, en pep stat da-m grat ha natur ; Dnal. p. 155 en un ebat pep stat he garatta (sup.) ; Dnal. p. 175 an A pstel ... deiz ur Sabat, he garatta ... d'ar monumant a-yeaz (sup.)
- hegarated f. affection, affabilité, aimabilit .
- C. hegarated pe cuffelez, tr. "benignite, lat. benignitas" ; hegaratet.
- GReg. p. 304 hegaraded, tr. "douceur d'humeur" ; p. 504, tr. "humanité, douceur, benignit " ; p. 298, tr. "docilité" ; p. 246, tr. "d bonnairit " ; p. 15

- hegaraded, tr. "affabilité, honnêteté avec laquelle un Supérieur regarde son inférieur".
- MATH. p. 59 ra bae Douc dit da hegarated.
1. hegas a. (1) odieux, importun.
- C. (DEBM p. 309) hegas, tr. "odieux" ; Pm.n. 280 hegas da stat, drouc crouadur ; M. 547 lenn a-rer ...   vn marhec hegas, a descuzeze drouc scuzezr ; J. 3. 97 Sathanas, orribl hegas, a drouc assant ; Am.ms. p. 1465 (n. 666) nan d-e mar hegas ar juzas moan, me laquay ponn d-e disacouany.
- (2) aigre de caractère, incommode.
- TDE. BF. egas, hegas, tr. "aigre de caractère, incommode, bourru" ; MOA. p. 152 egas, tr. "brusque" ; p. 156 deuet da veza  egas, tr. "caractère aigri" ; p. 302 egaz, tr. "incommode (parlant des personnes)" ; p. 108 heraz, tr. "agaçant".
2. hegas m. agacerie.
- PElletier. p. 423 hegacc, tr. "chagrin".
- TDE. BF. hegas, tr. "agacerie".
- hegaser m. -ien celui qui agace.
- GReg. p. 18 hegaz r, tr. "celui qui agace" ; hegaz ryen (pl.)
- MONA. p. 24 kendere'hel a roe he hegaserien (pl.)
- hegasia  v. agacer, provoquer, irriter.
- PElletier. p. 423 hegacc, hegacca, tr. "agacer, provoquer, irriter, chagriner" (inf.) ; GReg. p. 18 hegazi, tr. "agacer, provoquer, irriter" ; p. 763 hegasi ur re, tr. "provoquer, obliger   se battre, défier, etc." (inf.)
- hegasteri f. agacerie.
- PElletier. p. 423 hegaccderi, tr. "chagrin".
- hegasus a. agaçant, provoquant.
- PElletier. p. 423 hegaccus, tr. "chagrinant" ; GReg. p. 18 hegazus, tr. "celui, ou celle qui est sujet   agacer les autres" ; p. 487, tr. "hargneux, querelleux, de mauvaise humeur".
- MOA. p. 184 den hegazus, tr. "esprit contrariant" ; ISV. p. 144 den egasus.
- MONA. p. 21 respont a rankas ar plac'h yaouank d'ur bern goulenno  hegasus.
- hege, hegeuz a. sensible   la douleur.
- L'Arm. p. 355 hegai.
1. hegley a. qui s'entend clairement ; cf. hekley.
- PElletier. heglew "prononcé hegleo", tr. "intelligible, qui s'entend aisément, & qui entend de même".
- MOA. p. 178 e-gleo, tr. "facile   comprendre" ; BBR. p. 156 e vouezh a deu hegleo betek an dunienn.
2. hegley m. joubarbe.
- GReg. p. 544 ecl au, egl au.
- GON. hegleo.

hegoll a. facile à perdre.
MOA.p.89 egoll, tr."perdable"; p.259, tr."facile à perdre".

hegredik a. crédule.
N.1455 ... ez dlcaff bezaff bouzar ouz meur a re,
hep bout hegredic.
DIRL.p.6 en zo hegredik.
hegredoni f. crédule.
VALL.p.168 hegredoni (f.)

hegus a. irritant.
Greg.p.204 hegus, tr."contrariant".

heiz coll.-enn orge.
C.heiz, tr."orge, lat.ordeum"; Jer.ms.p.1453 (n.166)
pes, guynyz ha heyz.
Pelletier. heis; heizen, tr."un seul grain d'orge"
(sgf.); Greg.p.678 heyz; hey ("hors de Leon");
bara heyz; heyz Doue, tr."orge mondé, orge sans
filet, et sans balle"; L'Arm-p.261 héye, héy (m.);
RP.p.98 un nebeud bara heiz; TE-p.225 ar bleud
hag an hey.
CBF.p.88 an heiz barvek n'eo ket bouroun; BMN.p.62
fars graet gant heis.
KLBD.p.104 hei ha kerc'h; SKMT.p.49 aozañ greun
heiz d'ober bier.

heizeg f.-l,-où champ d'orge.
GON.heizek (f.), tr."pièce de terre ou champ ensemené
d'orge"; heizegou (pl.)

heizez f.-ed biche.
C.heizez, tr."cerue, biche, lat.cerua"; N.277 bleiz
ha heizez m-o enreso.
Pelletier.heises, tr."biche, femelle du cerf"; ...; il
y en a qui donnent aussi ce nom à la louve";
heisset (pl.); Greg.p.93 heyzès, tr."biche qui
n'a pas eu de fan"; heyzesed (pl.); L'Arm-p.30
héyéas (f.); héyéztél (pl.); CB.ms.p.18 heyes.
BBR.p.20 skafv evel un heizez; MGK.p.46 an heizez a
oa aet da c'hoari war ar maez.
MATH.p.49 un heizez deuet d'he ment.

heizus a. abondant en orge, qui produit de l'orge.
GON.heizuz, tr."abondant en orge".

1. hei a. qui secoue, qui hoche.
B.n.303 coz penn heig.

2. hei m.-où (1) secouement, secousse.
Greg.p.855 hech, tr."secousse"; hegeou (pl.);
hegeñ (V.) (pl.); p.312 heñ, tr."ébranlement";
L'Arm-p.353 heige (m.), tr."secouement, secousse";
heigou (pl.)

KLBD.p.60 pa'z eo re azv an ed, ar greun a gouzsh buan gant
an hei; DIHU-1906 p.124 neuze e teu ar wreg er-maez
ag ar poull, hag e ra un tamm hej d'he dilhad.

----- (2) hochement (de tête).
Greg.p.496 hech; graet en deus un hech d'e benn; L'Arm-
p.169 heize ar penn, a sinifi nompas.
BBR.p.202 un hej a ra d'e benn.
PRMG.p.261 Youenn gozh a reas un tamm hej d'e benn.

----- (3) haussement (d'épaule).
ANDO.p.30 ober a reas "a !" gant un hej d'he skoaz.
hejader f.-où abatage (de noix, etc.)
VALL.p.2 hejader, tr."abatage en secouant (noix, etc.)" (f.)

hejadenn f.-où secousse, secouement.
GON.hejaden (f.); ISV.p.478 ar fri a ra un hejaden, hag
a strink d'an douar al lunedoù.

hejadur m.-où secousse, secouement.
Greg.p.853 hegeadur, tr."secouement"; p.312, tr.
"ébranlement".

hejañ v. (1) secouer, (s')agiter.
C.hegaff, tr."croquer, secouer, lat.quatre" (inf.);
M.792 homan so aneual d car an aualaou hac ho hego a-n
guez (3 fut.); Cnf.p.76 reit diff an grace e-n
inspirationou mat-man, na vezynt quet heget bizhuynon
dré tentation en beth (pp.)

Pelletier.heges, heja, hija, tr."mouvoir, remuer, agiter,
secouer. Un vieux Livre porte heget, rompu, brisé,
détruit; à un petit Diction. Hejañ an lost, remuer la
queue" (inf.); Greg.p.853 hegea, tr."secouer";
hegeñ, hegeñ (V.); p.313 hegea, tr."ébranler";
p.114, tr."branler, mouvoir, secouer, agiter" (inf.);
L'Arm-p.353 hegein, hegeale, tr."secouer"; p.120
hegein, tr."ébranler"; p.36, tr."branler" (inf.);
RP.p.315 ar Pastor mat pehini zo pignet er wezenn hag
a gemer ar boan d'he hegea (inf.); RP.p.194 an delioù
eus ar gwez-se ... pa vezent heget gant un aezhenn
dous (pp.)

ISV.p.23 gant ar bouchadoù blev gwenn oc'h heja war e dal
(inf.); ISV.p.465 an aezhenn hon hej goustadik
(3 prés.); LLB-208 led a hej ar bodoù (3 prés.)

DIHU-1905 p.99 a-raok hejal an avaloù, ret eo sellet mar dint
azv (inf.); MATH.p.52 ur bagel bihan o heja e
zivrec'h (inf.)

----- (2) hocher (la tête).
Greg.p.114 hegea e benn, tr."branler la tête" (inf.)
ISV.p.448 ... e lavar oc'h hija ho fenn (inf.); FVR.p.357
va fenn, emc Jorj, ouzh hen heja gant rogetez (inf.)
MKRN.p.118 Gloadig a lavare en ur hijal e choug (inf.)

----- (3) hausser (les épaules).

MG-p.407 a pa'm eus gwelet ar merc'hed-hont o haijin o divskoaz (inf.)

hej-e-lost m. hochequeuc, bergeronnette.

VALL.p.64 hej-e-lost (m.), tr."bergeronnette".

hejerezh m.-ion secouement, secousse.

Greg.p.855 hejerezh, tr."secouement"; L'Arm-p.353

hejerezh (m.), tr."secouement".

hek a répugnant, odieux, vil, laid, affreux.

C.hec "et haer, tout ung"; J.P.11 hec touceguet;

J.P.14 me so ... pecheres hec; J.P.59 e dorn hec en devez lequaet e-n flat guenef me; J.P.111-b chetu an hec en e erom; J.P.98-b mil toucec a-n re heccar (sup.); M.308 ... ez duy ... da bout matery hec; Jer.ms.p.1447 (n.57) oz-ouff quen hec, hep prezec gou; ibid.(n.59) ma-z lazyff fyn an mastyn hec; Jer.ms.p.1452 (n.162) gair na houch na bouch hec; ibid.(n.164) & p.1457 (n.248) deuet oar an meassou Barbaou hec; Am.ms.p.1463 (n.599) quoa d'en em pourmen, quy pren bilen hecc.

heklez m.-ion écho; cf.1.helev.

Greg.p.316 heklez, hegléan, tr."écho, son réfléchi et redoublé"; hegléyou, hegléyou (pl.); RP.p.108 un heglez.

BBR.p.164 ar Barzh ... o tihunñ gant e delenn an heklez er c'haviou; MOA.p.228 knout a ra ekleo e kalon an Aotrou Doue.

NOTK.p.81 an heklez a adlavare war o lerc'h o c'homzoù; MONA.p.24 diouzhtu e savas un heklez; NZiR.p.8 klev heglez da gan.

heklez v. résonner, faire écho.

BBR.p.220 eklevi a ra ar c'hoad (inf.)

hektar m.-où hectare.

NOTK.p.47 Bibrakt ... a oa dezhi ... 135 hektar gorread.

hel Voir 2.hen.

1. helavaz a. éloquent.

PEilletier.helavaz, tr."affable, à qui l'on parle & qui parle facilement"; Greg.p.330 elavaz, tr."éloquent".

HTC.p.50 me n'on ket un den helavaz; IAI.p.172 Bossuet, unan eus eskibien ar muiañ desket hag helavaz a zo bet e Frañs.

2. helavaz m. éloquence.

NOTK.p.53 daou a brizent ar skiant anezho, ... ar brezel hag an helavaz.

helavarded f. éloquence.

NOTK.p.145 uhelidi ... a veze douget d'ar varzhoniezh, d'ar c'han, d'an helavarded.

helavaroniezh f. art de l'éloquence.

KGTR.p.11 bez' e pleustront war holl gevrennoù an

helavaroniezh-natur.

helc'hiñ v. fatiguer, épuiser.

TD-p.132 ur c'hombat ken horrus hen fatikas kement ma oa

healhét gant ar sec'hed (inf.)

helebin (1) m. émulation.

DRNault.SUP.p.156 helebin, helebin zo etreze, da

c'houzout piv a c'hounezo (1)

YANB.p.19 ar re-mañ a share hag a frange ... a-dreuz ar

parkoù, helebin ganto klask piv a vije degouezhet

da gentañ.

----- (2) adv. à l'envi.

Gloss.p.220 mont helebin (Petit r.), tr."aller à qui

mieux mieux".

helennec m. helenneicn érudit.

VALL.p.270 helennec; helennec (pl.)

helenneg f. érudition.

VALL.p.270 helenneg (f.)

helennec a. érudit.

VALL.p.270 helennec.

heligentañ (1) m. émulation.

ENVB.GVAL.10 p.65 heligenta a voe etre Breizhuheliz ha

Dreizhizeliz evit komz, lenn ha skrivañ ar yezh.

----- (2) adv. à l'envi.

GON...D.(HV) p.521 halératik, tr."à qui mieux mieux, à

l'envi" (dim.); EDL.BR.p.9 aligatik (C.), tr.

"à l'envi" (dim.); MGI.p.47 hag ac'hano diouzhtu,

tizh-tizh aligenta, koula ha razh a red da dennañ

er-maez a boan o mignonez.

hellenaat v. (s')helléniser.

NOTK.p.89 dibaot e komz deomp ar skrivagnerien italian-ha-

-gresian eus doueed ar Gelted ha, pa hen greont,

ec'h hellenaat pe e romanaont anezho (6 prés.)

hellenadek a. hellénistique.

NOTK.p.129 ar rannoadvezh hellenadek.

helleneour m.-ien helléniste.

ENVB.GVAL.p.60 un helleneour disbar.

hellengar a. philhellène.

NOTK.p.16 hellengar e oa neuze ar Gelted.

helm m.-où heaume, casque; cf.heom.

Greg.p.490 helm, tr."heaume"; helmo (pl.)

helmoer m.-où -ion accouder, prie-Dieu.

Greg.p.9 helmoer, tr."accouder"; p.754, tr.

"prie-Dieu"; helmoer (pl.)

VALL.p.591 helmoer (m.), tr."prie-Dieu";

helmoer (pl.)

helmoïñ v. (s')accouder.

Greg. p. 9 helmoï tr. "s'accouder, s'appuyer sur les coudes" (inf.)

SKRT. p. 109 ... e vanjont diloc'h, helmôet o daouilin en o barlenn (pp.)

helosk a. combustible.

Helvetiad m. Helvetiz Helvète.

NOTK. p. 104 an Helvetiad Bardos.

hemañ pron. (1) celui-ci.

C. heman, tr. "celuy, lat. hic" ; Pm.n. 103 heman ... a voe saluet ; B.n. 186 piu eu heman, so duct aman ... ? ; N. 906 heman eo certen ma tensor ; Nl.n. 421 ha heman a vezo ganet da reiff remet e-n bet man ; J.p. 225 heman da mab ... eu redempteur ... an bet ; H. 148 hema ; Jer.ms. p. 1444 (n. 27) heman eu un pyrchirin.

PElletier. hemañ ; Greg. p. 141 hemañ, hermañ ; BD. 441

ur pinvidig, evel ma c'h eo heman ; GJ. p. 43

hema zo Emanuel anvet.

ISV. p. 480 mont a reas ... da gaout hema, da gaout

henhont.

----- (2) ceci.

L. 1267 gouzuez hema ; n. 503 heman eo an squient ; M. 3009 heman pep tro vezo ho boet ; J.p. 139 da-n

re man breman heman gret (= grit).

Greg. p. 140 hemañ, hermañ, hemañ, hermañ ; BD. 379 heman

eo ar glac'har ; BD. 377 heman eo ar c'helou ;

SG. r. 50 ema a zo din afront, ema a zo din glac'har.

AFC. p. 6 heman avat a zo gwir !

hemañ-hen pron. tel ou tel, l'un ou l'autre.

Greg. p. 909 hen-ma-hen, tr. "un tel",

COA. p. 487 hen-ma-hen, tr. "un tel" ; an dra-mañ a sell

ouzh an hen-ma-hen, tr. "ceci regarde telle

personne" ; JK6. p. 87 an hen-ma-hen a zo bet

lazhet.

hemole'h m. -iou (1) chasse.

PElletier. emole'h, tr. "chasse. Latin venatio" ; Greg.

p. 155 emole'h (l.), tr. "chasse, poursuite des

bêtes courantes et gibier" ; hemole'hyou (pl.)

LEVI. 17, 15 piv bonnak cus a vugale Israël ... en devezo

keneret en hemole'h pe e rouedoñ ul loen pe ul

labous ; FVR. p. 268 evit gwelout da betra e

talvezje an hemole'h.

SKRT. p. 56 o armoù-brezel pe hemole'h.

----- (2) poursuite de la vache par le taureau.

PElletier. p. 272 emole'h "il se dit aussi de la poursuite

ou recherche que fait le mâle de la femelle".

hemole'hadenn f. -où partie de chasse.

NOTK. p. 90 hemole'hadennou souezhus a-dreuz da Siles ha da Iwerzhon (pl.)

hemole'her m. -ien chasseur.

PElletier. p. 272 emole'her ; emole'herien (pl.)

SKRT. p. 48 an hemole'her ; SKRT. p. 126 meuradou hemole'herien

(pl.)

hemole'herezh m. pratique ou art de la chasse.

VALL. p. 114 hemole'herez (m.)

hemole'hiad m. hemole'hidi chasseur.

PElletier. emole'hiat, emole'hiat ; emole'hidi (pl.) ;

Greg. p. 156 hemole'hyad ; hemole'hidy (pl.)

hemole'hif v. (1) chasser.

C. emolech, tr. "chacier, lat. uenari" ; hemolch (inf.)

PElletier. p. 272 emole'hi (inf.) ; Greg. p. 156 hemole'h

"inf." ; hemole'hot (pp.)

SKRT. p. 55 ar brezeziñ, an hemole'hi (inf.) ; HUA. p. 8

hemole'hi a reas en draonienn (inf.) ; GARD. p. 5

hemole'hi ar c'havv (inf.)

----- (2) rechercher la femelle (en parlant d'un taureau).

PElletier. p. 272 buoc'h emole'het, tr. "vache poursuivie par le

taureau, & devenue pleine, & encore vache ramené de

son égarement à l'étable" (pp.)

----- (3) demander le mâle (en parlant d'une vache).

Greg. p. 594 hemole'h, tr. "demander le mâle, parlant d'une

vache" (inf.)

1. hen pron. cela ; cf. evcl-hen, betsk-hen, goude-hen.

B.n. 23, n. 137, J.p. 32-b credet hen ; B.n. 350 pebez tro vezo

hen pan duy a-nn erf gant cizezoff guenn ; J.p. 116-b

Autrou, dalet, ha sellet hen ; G. 528 lavaret voas hen ;

G. 550 ha huy hen na lennas ? ; H. 177 an maru entent

dre hen ; Dag. 193, Pm.n. 162 goude hen.

2. hen, en pron. régime de la troisième personne du singulier.

(1) le (se rapportant à un nom masculin devant une forme

verbale autre que l'infinitif ou le participe passé)

J.p. 116-b dal ... an lyzer man ; douc ef affo ma en

lenno ; J.p. 149 evel Douc hen (?lis.en) avocif hac a

glan coudet en pedif ; Nl.n. 16 hac enff goullen pardon

ha Douc en pardonas ; B.n. 485 ho drouc teig ... ; ret

eu ... enn amanto ; Gk. II p. 116 n'en recevet (= rescovit)

quet en ho ty ; Am. PElletier. p. 824 (n. 811) hoquen ha

bleo guen er Tra Sorec'hennet.

DO. p. 47 pe evit tra er galver en pec'hod marvel ? ; NG-1689

Per ha sant Jehan diabell en heulias ; NG-1584 Jezuz a

bedas Douc evit an neb el lazhas ; NG-135-136 Douc ; an

neb er goulen a wir galon er c'hav (skrivet ; haf)

pepred ; RP. p. 4 o vezañ kavot ul levr ... unan anezho

er c'henneras hag en lennas ; RP. p. 28 penaos er rentze

pinvidik ... hag el lakaze e renk e vrasañ mignoned ;
BD.455 pelec'h emañ va c'hi, n'en (skrivet : men)
isin warnezhe ? ; BD.727 pelec'h ... en plantin-me
... ? ; EM.5128 bosit fidel da Zoue, ha n'en
(skrivet : nen) ofafisit ket ; GJ.p.7 lavar dezhi ...
en er c'hoñsevo (skrivet : choncavo) ; MG-p.57
biskozh n'em eus gwelot an Aotrou Doue, ha n'en
anavan ket ; MG-p.62 ur servitour ... ; c'hwil
er bounthe er-maez.

SAG.p.40 gervel a ra an den yaonank, ha goude meur a
lavar, er c'hav atav aneurtet ; HG.p.6 hor gwazed
... a grog e moue al loen ... hag hen dalc'h krenn
a-sav ; HGK.p.4 den n'her selaoue ; JMS.p.119 ar
peoc'h a zo en o c'halon ; mat her c'havot ;
JRS.p.83 an den a zo hiziv, warc'hoazh n'her
gweler mui ; HG.p.73 ma roit din ur mab, ma
hen gouestlo d'ho servij.

MKRN.p.57 pa welan ho klud ..., gwall dost d'an douar
---- (2) le (se rapportant à un nom masculin devant un
infinitif).

MG-1555 d'en c'hrougñ (skrivet : agr crougñ) ; NG-
1419 ... e savas ur brezel ... evit her c'honfondo
(skrivet : confondo) ; NG-p.504 ret eo ... en
avertisiñ ..., er mouliñ, er rekomp aisiñ ; MG-
p.505 ur paotr en devo paezel pe c'hwezek vloaz,
ret-mat ve el lakaat da zec'hiñ e vicher, ha den
ne ve kontant a er c'hener (skrivet : hener) da
c'hounit e voued.

FVR.p.II dinac'h o gwir eskob ha dont d'hen dilozel ;
HTC.p.19 kemeret a reas ar bec'h kourcud diwar
gein an azen evit hen lakaat war choug Izaak ;
LLB-4 ne a lavaro deoc'h ... pezh douar a zo
ret choaz, pennaos el labourat.

MKRN.p.95 evit en ambroug.
---- (3) le (se rapportant à un nom masculin devant un
participe passé).

MG-p.404 int o deho el lakaet ab pe Eskob.

---- (4) le, ce, cela (devant une forme verbale autre que
l'infinitif ou le participe passé).

H.5325 Augustin sanct en goarant ; J.p.22-b huy en
goar ; J.p.163-b dif neuse enn autreas ; H.5349
m-en lauar ; J.p.9-b n-en cret den ; NL.n.42
dre'n lavaraff ; Am.ms.p.1465 (n.670) buhan er
gra-hi.

MG-p.66 m'el lavar deoc'h.

VMA-p.219 m'er gwelo ; HTC.p.67 Moizez her greas ;
ISV.p.474 pa hel livirit.

---- (5) le, ce, cela (devant un infinitif).
HTC.p.60 hen ober a reas.

---- (6) le, ce, cela (devant un participe passé).
SAG.p.295 sklaer a-walc'h hoc'h eus hen diskouezet ;
SAG.p.51 her lavaret em eus ; LLE-630 c'hwil en
deus el lavaret.

3. hen a. vieux, ancien.

PElletier.hen, tr."vieil, âgé, ancien. Ce mot, que je n'ai
pas entendu, ni là, doit avoir été en usage ;
puisque son comparatif Henoc'h y est encore, pour
dire plus âgé".

Henamzer f. Antiquité.

NOTK.p.7 an henamzer geltiek ; SKET.p.76 shridoù gregach
ha latin an hen-amzer.

henamzerel a. antique.

henamzeriad m. henamzeridi, henamzeriz ancien, homme de
l'Antiquité.

NOIK.p.14 ne oa listri-mor Hen-amzeriz nemet bagoù bras (pl.)
henamzeriad a. antique.

henamzerour m.-ien érudit spécialiste de l'Antiquité.

VALL.p.28 hen-amzerour, tr."spécialiste des langues,
littératures et civilisations de l'Antiquité".

henamzerouriezh f. science, étude de l'Antiquité.

VALL.p.28 hen-amzerouriezh (f.)

henamzervezh f. durée de l'Antiquité.

VALL.p.28 hen-amzervez (f.)

henañ a. (1) aîné.

C.henaff, tr."aîné, le premier né, lat.primogenitus" ;

C.(Gloss.p.316) henaff ; J.p.88 ma merch henañ.

PElletier.p.425 hena, an hena, tr."le plus âgé, l'aîné" ;

Greg.p.23 hena, henañ, henaff ; RS.p.295 ho c'hoar
hena ; Df.502 ar mab henañ.

HTC.p.53 mab hena ar roue ; IAI.p.201 merc'h ena d'an Iliz ;

CBF.p.47 ho c'hoar hena.

SKET.p.51 va mab hena.

---- (2) le plus ancien.

SKET.p.54 hena doare trompilh a zo.

henañded f. aïnesse, droit d'aïnesse.

Greg.p.23 henañded, tr."aïnesse, droit d'aïnesse" ; "alias

henañded" ; Ezau a werzhas e henañded evit ur

skudellad pizigoù rous.

DEUT.21,17 rak hennezh eo ar c'hentañ eus e vibien, ha

dezhañ eo eo dleet an henañded.

VALL.p.16 henañded (f.), tr."aïnesse".

henaour m.-ien, -ed (1) fils aîné.

PElletier.p.425 henaour, tr."le plus âgé, l'aîné" ; gwir

an henaour, tr."droit d'aïnesse" ; Greg.p.23 henaour,

tr."aîné" ; henaourven (pl.) ; an henaourven eus

- an tiez, tr."les aînés des maisons" (pl.) ; RP. p.48 gwerzhañ e galite a henaour da ur c'haded dezhañ evit ur skudellad potañ, evel a reas Ezau gwechall.
- (2) ancien, vicillard, doyen.
RP.p.376 hor Salver ... pchini eo an henaour eus a-douez ar re varv, dre ma'z eo ar c'hentañ resusitet evit mat.
- LEVi.4,15 hag henaoured ar bobl a lakay o daouarn war benn al leuc (pl.)
- SKET.p.46 henaourien pobladoù keltia (pl.)
- henaouriezh f. aïnesse.
Dict.de CHalons-(Gloss.p.317) henaourch.
- henariek a. protoaryen.
SKET.p.143 ar meuriadoù hen-ariek.
- henavelezh f. droit d'aïnesse.
C.henaffaelez, tr."aïnesse, le droit du premier ne, lat.primogenitura" ; C.(Gloss.p.317) heneffaelez.
GREG.p.25 henavaelez, tr."aïnesse, droit aïnesse" ; "alias henaffaelez".
- heñchadur m.-ioù (1) conduite, action de conduire.
GREG.p.193 hinchadur, tr."conduite, l'action de conduire en chemin".
- (2) itinéraire.
VALL.p.402 hentadur.
- heñchañ v. conduire, diriger, guider, mettre sur le chemin.
PELletier.p.426 hincha, tr."acheminer, mettre en chemin" (inf.) ; GREG.p.461 hincha, tr."guider" ; p.193, tr."conduire, guider en chemin" ; hentein (v.) ; p.160 hincha ur re, tr."montrer le chemin à quelqu'un" (inf.)
- JKS.p.139 pa zeu ar Rener bras d'hon hincha (inf.) ; OZB.p.86 an Aotrou Doue, ... en deus lakact tud e pep amzer d'hon hencha strezek ar silvidigezh (inf.) ; ISV.p.133 d'hen hentcha da un ti (inf.)
- MONA.p.16 nag henchet-fall on bet ouzh he c'harout (pp.) ; HULA.p.15 ni az heñcho ... war vor ha dre zouar (3 fut.)
- heñcher m.-ien guide, conducteur.
GREG.p.461 hincher, tr."guide, conducteur dans un chemin difficile et inconnu" ; p.193 hincher, hENCHOUR, tr."conducteur, guide pour montrer le chemin" ; hincherwen, hENCHOURVEN (pl.)
- COL.p.101 un hencher a fell deoc'h ?
- NOTK.p.83 heñcher ar veajourien ; GERE.p.31 mont a reas Geraint da benn pellañ e zouaroù, ha gantañ heñcherien akuit (pl.)

- heñcherezh m. conduite, direction.
heñchoù pl. vulve.
GON.FB.p.834 henchou (pl.)
- henc'hermanek a. germanique ancien.
NOTK.p.20 an anv hen-c'hermanek "Theudanos".
- henc'hiz f.-ioù tradition.
hondad m.-où ancêtre.
VALL.p.15 hondadou, tr."aïeux" (pl.)
- hended f. antiquité, ancienneté.
VALL.p.28 hended (f.), tr."antiquité" ; p.25, tr."ancienneté".
- hendedour m.-ien antiquaire.
VALL.p.28 hendedour.
- hender m.-ioù antiquité, ancienneté.
VALL.p.28 hender (m.), tr."antiquité" ; p.25, tr."ancienneté" ; p.28 henderiou, tr."antiquités" (pl.)
- hendra m.-où,-ezoù objet d'antiquité.
ENVB.GWAL.10 p.65 klask a reas tommañ kalon beleien e eskopti ouzh istor hag hendraezou Breizh (pl.)
- hendraezour m.-ien (1) archéologue.
----- (2) antiquaire.
- hendraezouriezh f. archéologie.
hendraour m.-ien (1) archéologue.
VALL.p.34 hendraour.
----- (2) antiquaire.
VALL.p.28 hendraour.
- hendraouriezh f. archéologie.
VALL.p.34 hendraouriezh (f.) ; NOTK.p.156 an hendraouriezh a zeu da genharpañ ar yezhoniezh amañ.
- Heneoal m. octobre.
DIHU-1908 p.174 d'an 8 a viz Heneoal.
- hengeltiek m. vieux-celtique.
SKET.p.50 an hen-celtiek "ario-".
- hengeltiek a. vieux-celtique.
SKET.p.93 ger hen-celtiek amprestet gant al latin.
- hengembraeg m. vieux-gallois.
SKET.p.57 hen-gembraeg "emid".
- hengembraek a. vieux-gallois.
hengoun m.-ioù tradition.
ENVB.GWAL.p.66 hervez un hengoun karet gant barzhed Kembre ;
MATH.p.52 en Triadoù ez eo meneget an hengounioù tri-ha-tri (pl.)
- hengounel a. traditionnel.
VALL.p.749 hengounel.
- hengredenn f.-où croyance ancienne.
SKET.p.47 un hen-gredenn degemeret gant an holl ; ENVB.p.64 souezhusat skouer eus hen-gredennou Breizh (pl.)

hen-ha-hen pron, tel ou tel.
 GREG.p.909 hen-a-hen, tr."un tel" ; IN.p.94 ar c'honzou
 dipitus-se a lavaro henn-a-henn war va fouez.
 MOA.p.181 anaout a rit-hu hen-ha-hen ? ; JKS.p.87
hen-a-hen a zo bet bezzet.
hennont pron. celui-là (là-bas).
 Qu.II p.28 hennont, tr."cestuy-là" ; J.p.130-b entre
 ann re hont, hen hont eu ; B.n.351 dirac penn
henn ont ; Mc.p.17 compaignez hema, pe hennont.
 PELLETIER.hennont, tr."celui-là éloigné" ; GREG.p.143
hennont, tr."celui-là, loin de vous" ; L'Arm.p.49
hennont, tr."celui-là (loin)" ; NG-683 hennont, a
 welit ... ; GJ.p.30 ennont eo ; TE-p.144 ur mirakl
 e-leizh kaeroc'h evit ennont ; MG-p.144 ret ve
 respont da hennont, regliñ e labour da hennen.
 VNA-p.202 ti piv eo hennont ? ; JKS.p.87 hen-hont a zo
 marv e-kreiz an tan ; CBF.p.42 emacout bepred o
 reifñ arc'hant da hemañ ha da hen-hont ; ISV.p.480
 mont a reas ... da gaout hemañ, da gaout hennont ;
 ISV.p.2 alies e komzer pe e safarer diwar-benn
 hemañ, diwar-benn enhont ; IAI.p.144 stourm a raent
 ouzh hemañ, ouzh hennont ; IAI.p.214 frankiz,
 emezo, da hemañ, frankiz da hen-ount, frankiz
 d'an holl.
 TORN.GWAL.10 p.33 kaout paper ... digant hemañ hag
hennont.
henniñ v. traîner, tarder.
 VALL.p.750 hénéin (V.), tr."traîner" (inf.)
henistor m. (1) histoire ancienne.
 VALL.p.25 an hen-istor, tr."l'histoire ancienne".
 ----- (2) protohistoire.
heniwerzhoneg m. vieil-irlandais.
 SKET.p.81 hen-iwerzhoneg "brathir".
heniwerzhonek a. vieil-irlandais.
henlavar m.-où,-ioù tradition orale.
 NOTK.p.148 hervez un henlavar miret en o zouez abaoe
 an amzerioù pellañ.
henlennegezh f.-ioù littérature ancienne.
 GWAL.165 p.293 an henlennegezh iwerzhonek.
henloenek a. paléozoïque.
 VALL.p.525 henloenek.
henloenonezh f. paléontologie animale.
 VALL.p.525 henloenonezh (f.)
henlouzawouriezh f. paléontologie végétale.
 VALL.p.525 henlouzawouriezh (f.)
hennon pron. (1) celui-ci.
 GREG.p.141 hennon (V.) ; p.72 hag henan hag hennont (V.),
 tr."les uns et les autres" ; L'Arm.p.48 hena ;

NG-21 an eizhvet sin vezo henan ; NG-29 henan, an navet.
 VNA-p.103 tristat un devezh eo hennen ! ; VNA-p.104
hennen zo ur goañv forzh kalet.
 DIHU-1905 p.55 ne deo ket evit gounit arc'hant da
hanen pe da hennezh emañ savet.
 ----- (2) ceci.
 NG-25 henan a vo kruel-meurbet, klevet ar gurun.
hennezh pron. (1) celui-là.
 C.hennez, tr."icelluy, lat.ille" ; Ca.n.14 Iesus-Christ,
 ... hennez a'm recompanso ; B.n.15 ha hennez ... a
 disclaeryas ... dou guer ; B.n.312 nen d-eu hennez
 aznauezet gant neb den ... ; na pe en glenn e chom
hennez ? ; N.803 hennez, pan duy, dit a gray mez ;
 J.p.71 me oar-se a crenn eu hennez ... a clesquet ;
 Qu.p.22 hac ennez eo ó map-hu ? ; Qu.p.139 pe sceurt
 den eo ennez ?
 PELLETIER.p.426 "je lis dans un ancien Dict.Hennez,
 celui-là" ; GREG.p.143 hennès, tr."celui-là, près de
 vous" ; henneh (V.) ; L'Arm.p.48 hennéh, tr."celui-là
 (près)" ; NG-1930 haneh a jujas Mab Mari ; JV.116
 ennes ; BD.4180 hennes a vo e-kichen bepred a atiro.
 MGK.p.25 hen-nez a dle mervel, en deus war e goustiañ
 brasañ pec'hed marvel ; LLB-326 ho kerc'h ... ;
haneh vo ar gwellañ.
 DIHU-1905 p.34 haneh a oa an aotrou person ; ANDO.p.30
hennez a bliñ deoc'h !
 ----- (2) cela.
 B.n.763 hennez a pell eu an gwelhañ ; Fm.n.156 hennez
 nen-d-eu queffrin ; N.450 miret ma corf oz pep torfet,
hennez bepred a appetaff ; J.p.51 hennez ne apparchant
 nep andret ouz omp-ny ; Dnal.p.139 hennez so guir.
 GREG.p.42 hennes, tr."cela" ; heneh, heneah (V.) ; L'Arm-
 p.48 hennéh, tr."cela, qui est en ma présence" ;
 BD.1017 hennes a ve graet-mat ; BD.2566 ma ve ho
 polontez hol lakaat da vervel, me 'gred e ve hennes
 ve dimp ar gwellañ pell ; BD.252 hennes eo ar
 c'heloù ? ; IS-p.22 hennéh eo mister an Dreinded
 Santel.
 VNA-p.164 henneh eo ... partaj ar re a vez gwell gante
 redek bro evit assistañ o zad ; FVR.p.344 pa goller
 an ene, hen-nez eo ar gwashañ.
hennon s. dissension.
 VALL.SUP.p.55 hennon a zo etrezo (L.)
henoadvezh m.-ioù ère ancienne, époque ancienne.
 VALL.p.525 henoadvez ar maen, tr."époque paléolithique".
henoadvezhiad m. henoadvezhidi homme d'une ère ancienne.
 VALL.p.525 henoadvezhiad ar maen, tr."un homme
 paléolithique" ; henoadvezidi ar maen (pl.)

henober m.-où, -ioù ocuvre antique.

henoniezh f. archéologie.

SKET.p.67 furchadennoù an henoniezh.

henoniour m.-ien archéologue.

VALL.p.34 henoniour.

henouenn f.-où race antique.

henouenniezh f. paléontologie.

VALL.p.525 henouenniezh.

henouennoniour m.-ien paléontologiste.

VALL.p.525 henouennoniour.

henozh adv. cette nuit, ce soir.

B.n.729 me ray dezaff ... quent cuit henozh ez lazo ;

B.n.394 ... ma-z yeno gant poan hac anoaz, quent

cuit henozh (var.hennoz) da goazy ; G.217

n-on-eus hennoz ... e-n bet na ty na coygn ;

Pm.n.219 glan maria ... ham erbet ouz da map

hennoz ; Jer.ms.p.1456 (n.230) querz hennoz en

noz beu ; Jer.ms.p.1457 (n.250) dyvysquet noz

hennoz ; Jer.ms.p.1454 (n.186) perfez henoz hon

em lazomp ; J.p.63-b henoz ez vihét ... en ouf me

scandalizet ; J.p.200-b tremenid, chetu y, hoaz

on bezo ouz tremen henoz ; Ml.n.60 henoz hep

annoaz, quet pan voa ganet Doue ; Cnf.p.74 mé oz

supply ... d'am diffenn en nos hennoz ; Qu.p.112

ha ny á halle logaff en mat e-n ty man e noaz ?

PELletier.henoz, tr."cette nuit. Les Anciens & le

P.Maunoir l'ont écrit de cette maniere, & les

vieillards le prononcent encore ainsi ; mais les

plus civilisés disent henoz" ; Greg.p.871 henoz,

henoz, tr."ce soir, cette nuit, au commencement

de cette nuit" ; hineah, henoah (V.) ; L'Arm-

p.360 hineah, tr."ce soir" ; BD.3822 bete'n noz

a hennoz ; GJ.p.17 hennoz e tle genel roue ar

fimmamant ; TE-p.398 ret vo dit mervel hineah.

CSB.p.181 hennoz ; CBF.p.2 steredet-kaer eo an neñv

henoz ; HUC.p.82 henoz, Doue en deus lakaet hoc'h

enebour etre ho taouarn ; ISV.p.407 henoz, homañ

en deus graet deomp evel a reer d'ar chas.

DIHU-1905 p.88 me 'sav din evelkont e vo ret dezhañ

hineah lipat an astell-yod ; MKRN.p.130 penaos

'ta ho kwelan henoz ... ?

henskeudenn f.-où image ancienne, image antique.

ENVB.GWAL.10 p.65 ... e tremene dre ar Rillan da welout

henskeudenn Taranis a zo eno.

henskriz m.-où écrit ancien.

NOTK.p.119 en henskriz iwerzhonk (pl.)

henskrizdiezh f. paléographie.

VALL.p.525 henskrizdiezh (f.)

henskrizdiezh f. paléographie.

VALL.p.525 henskrizdiezh.

henskrivagner m.-ien écrivain de l'Antiquité.

SKET.p.78 an henskrivagnerien (pl.)

henstumm m.-où archaïsme.

VALL.p.34 henstumm, tr."archaïsme des mots, du langage".

1. hent m.-où (1) chemin, route, voie.

C.hent, tr."uoze, lat.uia" ; C.(DEBM.p.383) sauzanaff oar

an hent, tr."errer" ; Qu.II p.32 ent, tr."chemin" ;

an ent bras, tr."le grand chemin" ; Jer.PEletier.p.781

me a aet ez ouff fallet ha sauzanet e-n hent ;

Jer.ms.p.1448 (n.81) en hent nac e gueznot ; ibid.

(n.88) me-zaff a yaff ma hent ; Jer.PEletier.p.874

dre lyes hent ez ouff deuet ; G.553 huy, eth e-n hent

glas ; Pm.n.137 noman aet pep vnan e hent ; Pm.n.210

pan deuz an roanez ho (= o) hent bede bezleem ; N.331

pan aedoff aman voar an hent ; N.523 deomp en hent ;

J.p.7 denesset (= denesait) enn (var.e'n) hent ;

J.p.85-b me a-ya gant ma hent ; B.n.137 me ya ma hent ;

Cnf.p.a/46 ... ez dileomp ... querzet gant an hent

effn' ; Cnf.p.14 ... ez dlé reiff he congez dezy, hac

é (= ho) cacc d-e (= d'he) hent ; Gk.II p.110 enclasket

(= enklasket) ... pe heny eu an hent mat ha querzet

ennhafu ; Qu.p.10 an peuaré chabistr a so da goulen an

hent ; Qu.p.129 me deusqueuo dech an hent ; Pm.b.276

dre lannou ha-n hynchou meur (pl.) ; Ml.n.97 e-n

hynchaou dyesuozan (pl.) ; Dnal.p.16 perac é planteur

ar Croasio e-r rhou,c-h hynchou bras (pl.)

PELletier.hent, tr."chemin, voie, passage, route" ; hynchou,

hynchou, hentiou (pl.) ; GREG.p.159 hend, tr."chemin" ;

hend (V.) ; hentié (V.) (pl.) ; hend bras, hend meur,

tr."chemin du Roy, grand chemin" ; sauzanañ war an

hend, faziañ war an hend, tr."s'égarer sur le chemin" ;

p.85 hend gwenn, hend fraeet, hend pilet, hend kannet,

tr."chemin battu" ; L'Arm-p.56 hennett (m.), tr.

"chemin" ; henneteu (pl.) ; hend an Neñv a zo strizh ;

NG-324 kemeret hent nevez ; NG-1693 henteu (pl.) ;

RS.p.273 en ur vont gant an hent ; RS.p.296 en ur vont

a-hed an hent ; HB.p.6 an hynchou eus va Baradoz (pl.) ;

RP.p.137 kerzhet hon eus dre hynchou rust ha diaes (pl.) ;

EN.1768 ... ma'c'h aio gant e hend hep bezañ aretet ;

EN.472 evit bezañ e koulz da gomañs ober hend ; EN.

2582 o vont dre an hynchou (pl.) ; BD.316 emberr e welli

ar bevien a bep hent o c'houl an hent da'z ti ; BD.5206

an hynchou (pl.) ; SG.f.98 c'hwil 'yelo en hoc'h ent

warc'hoazh ar beure ; MG-p.404 meritiñ kerzhet gant an

hend-se ; TE-p.153 eñ a gomañs dre lazhañ an

anemized a gavas en e hend ; IS-p.228 al laeron ar an

henteu bras (pl.)

ISV.p.120 hag ez eas gant e hent ; SBI.II p.112 pa oa gant an hent o vont ; MBR.p.52 an tri breur a yeas diouzhtu en o hent ; JKS.p.88 bevit war an douar evel un den divroat a ya en e hent hep sellout ouzh netra a gement zo er bed ; JKS.p.100 lakait ho poan da zistreiñ ... war an hent mat ; MBR.p.6 pa vezont distroet diwar o hent ; ISV.p.151 o vezañ un devezh aet er-maez eus e gouent ... en em gollas diwar e hent ; MOA.p.166 dre be hent eo mont da Bariz ? ; KBB.p.4 n'ouzon ket an hent d'al laneg ; ISV.p.434 ar re a yae evel-se da redek hent ; BBR.p.4 war ribl un hent ; OZB.p.44 pevarzek taolenn Hent ar Groaz ; LLB-577 ne welent en henteu met tud ... o tremen (pl.) ; CEF.p.2 kalz a fank a zo en henchou (pl.)

DIHU-1905 p.39 tremenet o deus dre an henteu a basomp ni mamp enne (pl.) ; DIHU-1905 p.103 pet gwech em eus int gwelet o vont en henteuier (pl.) ; SKET.p.80 kemeret ganto penn o hent ; SKET.p.79 henchou teñval (pl.)

----- (2) voie, chemin (au figuré), façon, manière, méthode.

M.2509 hent a perdition ... ; en hentez ez ezomp ; G.35 ef a vezo ... guyr hent ... d-e hentez ; Pm.n.185 nep a cret en doe ... a vezo diouguel e pep hent ; J.p.62 quen uhel ynt ... na galhe heny dre squient caffout hent d-o comprehendaff ; J.p.35 ret eu dcoch ... quemeret, ma mam, pep hent, paciantet ; J.p.12-b un dour ... leun a pep hent ... a tut ; J.p.21-b pelhoch dre nep hent na hentet ... an Kaer hont ; B.n.434 me menn ... disclaeryaff pe a hent na piu voe-n quentaff a guereu forgiaff ... an ydolou ; B.n.495 ... ma-z reniff ... gant an hent a paciantet ; B.n.231 ne allaf ... caffout hent ; B.n.174 ret eu yuez ma badeziff, hep felllell hent a-n taul quentaff ; B.n.701 a drouc hent ez pretendez ma lacat da-n maru ; N.980 dalch badizient hac e hent mat ; M.2511 hynchou Doe (pl.) ; M.3357 hynchou Doue (pl.) ; Dnal.p.70 an hynchou ... pe ameux a re Doue en em scrvich evit ... effacy hon pec'hedou (pl.)

GReg.p.599 e pep hend, pep hend, tr."en toutes manieres" ; RP.p.95' ne glaskont nemet ar voaien da noazout din a bep hent ; RP.p.310 kas am eus bet ouzh an holl hynchou d'ar pec'hed (pl.)

SAG.p.135 ar re-mañ o deus bet, en ent-se, an curvad ; JKS.p.67 n'eus den a ve mat a bep hent da gaout frcalzidigezh Doue ; HTC.p.159 ret eo deomp reiñ sikour vat d'ar re all e pep hent ; I.ROUed.18,14

David ivez en em rene gant furnez en e holl hynchou (pl.)
DIHU-1905 p.79 hent ar Wirionez.
2.hent m.-où allonge.

L'Arm-p.11 heennete, hante ; heenneteu, hanteu (pl.)

hentad m.-où (1) plein un chemin.

----- (2) voyage.

GON.hinchad, hentad (m.), tr."voyage, le chemin qu'on fait pour aller d'un lieu à l'autre".

VALL.p.792 hentad, tr."voyage (et plein le chemin de) ; p.164, tr."espace parcouru dans une course".

hentadenn f.-où allonge.

VALL.p.20 hentadenn (f.)

hentadur m.-ioù fréquentation, compagnie.

SKET.p.98 tri bloaz a oa neuze o doa kuitaet enez Londobris ... ma verdecet ... hep ken hentadur nemet gant an evned.

hentadurezh f. fréquentation, compagnie.

GReg.p.436 hentadurez, tr."fréquentation, hantise, familiarité"

hentamant s. fréquentation.

Mc.p.41 hentamant a plaçou pere a ro occasion da-n pechet ; Mc.p.100 hentamant a libertinet.

hentañ v. allonger, mettre une allonge.

L'Arm-p.11 heennetein, hantein, tr."allonger" (inf.)

hent-bann m. trajectoire.

VALL.p.751 hent-bann.

hent-bleiz m. chemin impraticable.

MOA.p.166 hent bleiz, tr."chemin impraticable, ou chemin impossible".

hent-dall m. impasse.

GReg.p.160 hend dall, tr."chemin de ha-ha, ou cul de sac, chemin qui se termine à quelque clos etc." ; hynchou dall (pl.) ; L'Arm-p.56 heennet-dal (m.)

hent-distro m. chemin détourné.

GReg.p.280 hend distro.

hented m.-où allonge.

GReg.p.29 hented, tr."allonge, pour rendre plus long" ; hentedou (pl.) ; lakaat un hented ouzh ul lostenn.

hentez m. (1) (le) prochain, autrui, (les) proches.
G.35 ef a vezo ... guyr hent ha squyant d-e hentez ; N.1462 c'uff hac vael ... hep foulaf ... e hentez ; N.643 car ... da-z hentez ; J.p.120-b da re pep hent, da quereñt, da hentez ha da lignez ; Pm.n.235 ... a aznaffe quereñt, diouz hentez ; B.n.759 e tut quer hac e holl quereñt, e aparchant hac e hentez ; Gk.p.252, Cnf.p.43 ne desirer quet madoù hentez ; Do.p.29 madoù hentez na souhet tam ; Do.p.4 na desir da (= da'z) hentez muy oit dit da hunan ; Mc.p.8 songet e-m euz drouc a-m hentez,

hac e-m euz euff troumpet ; Dnal.p.104 na laezr
quet madou da hentez ; Dnal.p.142 ceuyrou ... à
trugarez grit, hesent, en andret h'oc'h hentez ;
Dnal.p.101 nep à desir maro é hentez, pe en deveux
ica o clevet e-fe maro euit caout é madou ... à
pec'h marv. (= marvelament).

PELLETIER, hente "& anciennement Hentez", tr. "prochain,
voisin" ; Greg.p.757 hentez, an hentez, tr.
"prochain, terme de matiere de pieté" ; arabat eo
noazout e nep feson d'an hentez ; ret eo karet an
hentez evel e-unan ; JK.p.57 mar hoc'h eus madou
hoc'h (skrivet : och) hente, ne greskint ket kalz
ho leve ; L'Arm-p.308 heente (m.), tr. "prochain,
substantif qui n'a point de pluriel" ; RP.p.52'
o tromplañ va hentez ; RP.p.66 ... pa'z eo Mab
Doue ... eo a zo tretet er feson-mañ evit pec'hedou
e hentez.

MCK.p.12 fazioù e hentez.

SKBT.p.71 gwreg va hentez am eus doujet.

----- (2) (les uns et les) autres.

RP.p.301 ... o c'houzout ervat hoc'h eus an eil re hag
o hentez ur Mestr komun e-barzh an Neñv ; RP.p.315
heñvel-mat ouzh ar moc'h, pere n'o deves ken
soursi nemet da gargañ o c'hof eus ar mez ... ha
d'o ravisañ an eil re digant o hentez anezho ;
RP.p.195 un infinite a dud ... Berniet an eil re
war o hentez ; RP.p.177 ar garantez pehini o devoa
bet an eil re evit o hentez anezho ; RS.p.301 ar
vugale ... pere a ra kalz a fallagriez an eil re
gant o hentez anezho pa en em gavont asambles.

hent-houarn m. hentou-houarn chemin de fer.

TDE.BF.hent-houarn ; CEF.p.18 dre'n hent-houarn bete
Pariz ; ISV.p.104 neuze e teujont adarre gant an
hent houarn d'ar ger ; ISV.p.101 kemeret a rejont
an hent houarn ; IAL.p.240 lod war listri-tan,
lod dre an hent-houarn ; ISV.p.185 ar bardonerien
deuet dre an hent-houarn (pl.)

DIHU-Ebrel 1906 p.III al lodenn hent-houarn a zo etre
Gemene ha Melan ; ibid. henteu-houarn (pl.) ;
DISH.p.31 Herve a gavas ar marv ... en un darvoud
hent-houarn.

hentiñ v. (1) fréquenter, pratiquer.

C.(Gloss.p.317) hentañ, tr. "hanter" ; hentañ luxur,
tr. "exercer luxure" (inf.) ; Qu.II p.83 hentiñ,
tr. "hanter, lat.frequentare, versari" (inf.) ;
N.612 na vez flatrer, na hent jngrateri (2 impér.) ;
J.p.21-b pelhoch dre nep hent na hentet ... an
Kaer hont (5 impér.) ; Mc.p.17 ... na hentet muy

compaignez hema, pe hennont (pass.cond.I) ; Cnf.
p.3/10 ... ez diffennont ouzomp frequentiff, hentiñ
na habitaff, en lech ma vez merchet Iacouancq (inf.) ;
Qu.p.2 bezet eur re benhac ... à hentiñ an Lès
(3 cond.I) ; Qu.p.137 liequit euz na hentañ goul
compaignez (5 cond.I) ; Dnal.p.61 ... ma e-m
disculsac'h da darn an (lis.a-m) querent, à
hentañ (5 cond.I).

GReg.p.486 henti, tr. "hanter, fréquenter" ; hentañ (V.)
(inf.) ; p.436 henti an dud onest ; henti ar festou-noz
(inf.) ; L'Arm-p.182 hentañ, tr. "hanter" ; p.165, tr.
"fréquenter" (inf.) ; RS.p.261 o vezañ roet penn d'he
c'hourtizaned da zont adarre d'he henti (inf.) ; TE-
p.389 n'en doa biskoazh hentañ ar Skolioù na studiet al
Lezenn (pp.) ; IS-p.147 ma hantañ fall gompaignezh
(6 prés.)

ISV.p.190 mar deuz da goll ar feiz oc'h henti tud dizoue
(inf.) ; SAG.p.214 lavarit din piv a hentiñ, ha me a
lavar deoc'h piv oc'h (5 prés.)

DIHU-1906 p.194 hentañ a rae an tavarnioù (inf.)

----- (2) habiter, domicurer.

C.(Gloss.p.317) hentañ "v. abitañ" (inf.) ; Jer.ms.
p.1448 (n.65) quent se ez lavarent na gouzvent ma-z
hente (3 imparf.)

hent-kanol m. chemin de halage.

VALL.p.351 hent-kanol, hent ar ganol.

hent-karr m. hentou-karr, hentou-kirri chemin pour les charrettes.

HERV.p.16 d'ar red e tiskennas Herveleina betek ar vilin
gant an hent karr.

hent-key m. chemin étroit, chemin creux, défilé.

C.hent qucau, tr. "destroit de montagnes ou de ruiers,
lat.faux".

GReg.p.159 hend géau, tr. "chemin étroit, défilé entre les
montagnes, dans des valons étroits et aquatiques" ;
hinchou géau (pl.)

hent-korandoned m. allée couverte.

VALL.p.19 hent-korandoned, hent-korandoned.

hent-korriganed m. allée couverte.

VALL.p.19 hent-korriganed.

hent-kroaz m. carrefour.

GReg.p.936 hend-croaz, tr. "le milieu d'une traverse,
l'endroit où un chemin en traverse un autre" ;
hinchou-croaz (pl.)

hent-sant-Jakez m. voie lactée.

GReg.p.160 hent sant Jacqes.

hent-sant-Jalm m. voie lactée.

C.hent sant ialm, tr. "la uoye a saint Jacques au ciel,
lat.galaxia, id est circulus lacteus".

GReg.p.160 hent sant Jalm.
hent-stlejan v. chemin de halage.
hent-treuz m. chemin de traverso.
 GReg.p.160 hend treuz ; L'Arm-p.309 hecmtt trez.
 MOA.p.87 war un hent treuz ... e weler ur chapelig kozh;
 CBF.p.19 an henchou-treuz a zo fall dre amañ (pl.)
hent-tro m. chemin détourné.
henvarvezh m.-ioù époque ancienne.
 VALL.p.525 henvarvez ar maen (m.), tr."époque
 paléolithique".
henved m.-où monde antique.
 NOTK.p.71 broioù an Henved.
heñvel a. semblable ; cf. hañval.
 Qu. II p.155 heñvel, tr."semblable & pareil, lat. aequalis,
 similis" ; M.179 te so heñvel hogos ... ouz vn
 rosem ; B.n.388 ... ma-z int heñvel da goez
 quelyen ; B.n.270 quemet den a cret en ot a
 quarhenn heñvel eueldot ; Ca.n.5 Doue ... ha ne
 ve quet possibl caffout dezaff heñvel ; Pm.n.234
 nobl ha partabl, en vn beznet, ez ynt vn heñvel
 da gulet ; Cnf.p.a/9 heñvel da-n casequennet ;
 Cnf.p.48 nep à gra heñvel traezou à so obliget
 da restituiff.
 GReg.p.856 heñvel, hével ; hével ouzh e dad ; p.814
hével, tr."ressemblant" ; RP.p.315 er poent-se
 int hével-mat ouzh ar moc'h ; RP.p.294 abalamour
 ma'z eo hével a-walc'h an oad kentañ-se eus an
 den ouzh an nevez-amzer ; HB.p.329 ur c'horf
heñval ouzh hon hini.
 JKS.p.71 o buhez ; heñvel e tlee bezañ ouzh hini an
 acleze ; MER.p.28 n'oant heñvel tamm ebet outo ;
 HTC.p.5 heñvel ouzh Doue ; ISV.p.495 ar skeudenn
 a oa heñvel-mat ouzh an hini a oa pentet ; ISV.
 p.262 heñvel-poch ouzhoec'h ; MOA.p.70 heñvel-mil,
 tr."très ressemblant" ; p.71 heñvel-poch, heñvel-
 -buhez eo ouzh e dad ; FVR.p.374 ar veleien,
heñvel ouzh torfedourien, ... war ar chafod
 dibennet ; FVR.p.323 un heñvel tra a welomp
 c'hoarvezet e Bro-C'hall.
 ----- (A) dre nep heñvel en aucune façon.
 J.p.213-b bizhuyquen ... n-en crédaf, dre nep heñvel,
 quen na guelaf ; J.p.126-b mar fell dech ...
dre nep heñvel nep quentel e gulet.
heñvelaat v. rendre ou devenir semblable, (s')assimiler.
 VALL.p.41 heñvelaat, tr."assimiler, s'assimiler"
 (inf.)
heñveladenn f.-où imitation, comparaison.

heñveladur m.-ioù imitation, comparaison.
 VALL.p.374 heñveladur (m.) ; p.137, tr."comparaison".
heñvelboan f. talion.
 GReg.p.903 hével-boan ; lezenn an hével-boan ;
 L'Arm-p.373 haval-boenn (f.)
heñvelded f. similitude, ressemblance.
 VALL.p.693 heñvelded (f.), tr."similitude" ; p.653,
 tr."ressemblance".
heñvelder m.-ioù similitude, ressemblance.
 VALL.p.693 heñvelder (m.), tr."similitude" ; p.653,
 tr."ressemblance" ; NOTK.p.139 war heñvelder o yezhoù
 ... e fizic roue Makedonia e teufe d'an div bobl en
 em glevet ; NOTK.p.156 bez' ez eus heñvelderioù etre
 an henwerzaouriezh iwerzhonek ha henwerzaouriezh
 ar sadornian latin (pl.)
heñveldegezh f.-ioù (1) ressemblance.
 Cnf.p.73 ouz ma c'coeff d-o (= d'ho) Imaig, ha
heñveldegezh à hanach.
 GReg.p.814 heñveldegezh ; L'Arm-p.336 havaledigezh (f.) ;
 RS.p.267 ... pebezh mezh ve dezhañ ... ma toughe an
heñveldegezh eus a ur c'hi ; IS-p.279 anvet eo Pask,
 a-gaoz d'an havaledigezh en deus gant Pask ar Juived.
 HTC.p.2 greomp an den diouzh hor patrom hag hervez hon
heñveldegezh hon-uman ; ISV.p.461 pep hini a gav tro
 da vevliff ... ar pezh en deus ar muiañ heñveldegezh
 outañ e-unan.
 NOTK.p.24 en abeg ... d'an heñveldegezh a yezh a oa etrezo
 hag ar Biktet ; ALKA.3,9 an dud a zo bet graet diouzh
heñveldegezh Doue.
 ----- (2) comparaison.
 FVR.p.320 ar Pab Pi VI en devoa graet ... an heñveldegezh-se
 en ur berlizher ; FVR.p.386 heñveldegezh (pl.)
heñvelkaat v. (1) (s')assimiler.
 SKET.p.56 un doue heñvelkaat ouzh Apollo (pp.)
 ----- (2) adapter, imiter (une oeuvre, etc.)
 NOTK.p.78 evel m'oa ganto kilvizien akuit, e rejont buan
 diouzh heñvelkaat an holl ijinou-se (inf.) ; ENVB.
 GWAL.10 p.68 ur varzhonicezh kaer-meurbet e kembraeg,
 a zo bet heñvelkaat ganen e brezhoneg (pp.)
heñvelkadur m.-ioù (1) assimilation.
 VALL.p.41 heñvelkadur (m.)
 ----- (2) adaptation, imitation (d'une oeuvre, etc.)
heñveler m.-ien imitateur.
 VALL.p.374 heñveler, heñvelour.
heñvelerezh m.-ioù imitation.
 VALL.p.374 heñvelerezh (m.)
heñvelout v. (1) sembler, paraître ; cf. hañvalout.
 GReg.p.695 heñvelout, tr."paraître" (inf.)

- FVR.p.308 an dra a henvel bezañ gwir (3 prés.)
 ----- (2) ressembler.
 GREG.p.814 hévelout ouzh, tr."ressembler"; hévelout
 a ra en holl d'an holl ouzh e dad (inf.)
henvelson a. (1) homophone.
 VALL.p.363 henvelson.
 ----- (2) homonyme.
henvelsonclozh f. (1) homophonie.
 VALL.p.363 henvelsonclozh (f.)
 ----- (2) homonyme.
henvelsoniezh f. (1) homophonie.
 ----- (2) homonyme.
henvelster a. synonyme.
 NOTK.p.144 an niver bras a c'herioù henvelster.
henvelsteriezh f. synonymie.
 VALL.p.722 henvel-steriezh (f.)
henvelyezh a. de même langue.
 NOTK.p.146 ... e oa henvelyez war-bouez nebeut an div
 bobl.
henvoaz m. ou f. -ioù coutume antique.
 NOTK.p.33 dlead ar roueed e oa ren hervez henvoazioù
 ar merriad (pl.)
henvrezhoneg m. vieux-breton.
 NOTK.p.133 en hen-vrezhoneg.
henvrezhonek a. vieux-breton.
 NOTK.p.92 ur ger henvrezhonek.
henvroad m. henvroidi, henvroiz aborigène.
 VALL.p.3 henvroad; henvroidi, henvroiz (pl.);
 NOTK.p.145 yezhoù an hen-vroidi a vevo e Galia
 (pl.); SKET.p.67 koshañ henvroiz hanternoù an
 Europ (pl.)
henzanevell f. -où récit ancien, récit antique.
 SKET.p.66 hen-zanevellou ar pobloù (pl.); SKET.p.85
 an hen-danevellou (pl.)
henzanevellour m. -ien auteur ou raconteur de récits anciens.
 SKET.p.66 an hen-zanevellourien (pl.)
henzaroniezh f. paléontologie humaine.
 VALL.p.525 henzaroniezh (f.)
henzouaroniezh f. paléogéographie.
 VALL.p.525 hen-zouaroniezh (f.)
heol m. -ioù soleil.
 C.heaul, tr."soleil, lat.sol"; Qu.II p.156 caul;
 Fm.n.108 heaul na loar; J.p.148 gant ann heaul
 collet e sclærder; Nl.n.95 an caul splan;
 N.908 heol splan eucl an haff; Ca.n.5 sell ouz
 an heol ha'n planedou; Qu.p.106 coummerit an
 taftas man da laquat dirac ho facc hac en ó (= ho)
 miro diouz an poultr ha diouz an Eaul; ibid.

- non d-e quet requis, rac an Eaul á ya da cuzet.
 PELletier.caul, caul, caul; GREG.p.872 heaul; hyaul
 (C.V.); heaul a ra, heaul a zo, parañ a ra an heaul;
 sevel a ra an heaul, saludiñ a ra an heaul, tr."le
 Soleil se leve"; mont a ra an heaul da guzh, kuzhañ
 a ra an heaul, binnizien a ra an heaul, tr."le Soleil
 se couche"; L'Arm.p.360 hiaule (m.); Hiaule ar
 Sakramant, tr."soleil pour exposer le S.Sacrement";
 NG-157 an hioul; NG-1586 an hyaul; RS.p.292 ... e
 luc'he he bizañ e-giz an heaul; ED.814 me a wel an
heol, hag eñ cheñchet-meurbet; SA.f.3 an heoul a ra
 e dro; DJ.169 an heoul; GJ.p.23 an eol en e vrasañ
 sklaerder; TE.p.2 eñ a grouas an heaul evit splaññ.
 VNA-p.13 hioul; MOA.p.72 ken laouen hag an heol; OZB.p.23
 evel ma ro an eol laouenidigezh d'ar bed-holl.
 DIHU-1906 p.125 terenoù ruz an hioul e vont da guzh;
 MKRN.p.155 an heol gwenn da c'hilav a denn; KLB.D.p.62
 kaer ho pezo trec'hañ an ed er mare mat, e zornañ
 dre heol tomm, ar groun ne vozo ket ar pezh a c'hell
 bezañ, ma ne vez ket krazet a-walc'h; NZRK.p.17 an
heolioù braouac'hus (pl.)
heolel a. solaire.
 NOTK.p.85 un doue heolel.
heolenn f. -où ostensor.
 VALL.p.519 heolenn (ar Sakramant) (f.) "d'après V."
heoliañ v. (1) (se) mettre au soleil, (s')exposer au soleil.
 PELletier.p.255 enilia, tr."exposer au soleil" (inf.);
 GREG.p.872 heulya, tr."exposer quelque chose au
 Soleil, pour secher"; heulya en tevenn, tr.
 "s'échauffer au Soleil près de la mer" (inf.)
 CBF.p.92 kae da heoliañ ar focnn; MOA.p.471 an disterañ
 ma vez heoliet ar amanenn, e koll e vlaz (pp.)
 ----- (2) ensoleiller.
 SKET.p.52 war lein heoliet ar c'hrec'hiennoù (pp.)
heoliek a. ensoleillé.
 SKET.p.66 frankizemoù heoliek.
heolienn f. -où endroit ensoleillé.
 SKET.p.95 an niver a frankizonoù, a ra e-kreiz ar favegoù
 hag an dervvennoù kelliñ a heolienn.
heom s. heaume, casque; cf. helm.
 C.(Gloss.p.317) heom.
hep prép. sans.
 C.hep, tr."sanz, lat.sine"; hep abec, tr."sans cause,
 lat.incasum"; Qu.II p.152 ep, ep quet, tr."sans";
ep quet à hanot te, tr."sans toy"; Nl.n.34 hep dieguy;
 Nl.n.12 hep mar; Fm.n.34 hep si; B.n.18 heb abus;
 Qu.p.4 pegement a dut pinudic so ep an aznaodeguez

a cals á langaigou ? ; NL.n.13 hep quet sy ; Pm.n.18 hep nep mez ; NL.n.30 hep bezaff lent ; M.531 an brassaff poan ... eu bout hep guelet doe ; B.n.23 hep felloñ penn ; Qu.II p.152 ep ober trouñ ; Dnal.p.100 ar mamou hac ar magureousou pere (a) lacqua ho bugalé guezol da cousquet ganto er guelé, mar bent suffocquet hep é songoa, hac y so muntreureset ... ? ; M.1810 barnn a-rayo rial, leal diouz an goalenn, hep é gallhe ... nep heny é diffenn ; M.3186 eno cuyt franc dianc à pep ancquen ... viher ... hep ez duy muy da nep heny diuez ; Mc.p.31 hep ez é bet dre ma faut.

PELletier.hep ; GREG.p.843 hep ; p.844 hep gwir, hep ket a wir, tr."sans droit" ; L'Arm-p.348 hemp, hep ; NG-3 hep ket a si ; NG-225 hem gaou erbet ; NG-253 hemp sikour ; GS.p.252 hep gouzout d'he lezvamm ; HB.p.347 ar vodenn pe en hini en devoa gwolet Moizez an tan ep he devif ; RS.p.231 estonet o welet ec'h anave ar santez peseurt kustum a oa en e gouent, hep he devoa klevet gant den ; RS.p.237 Zofimus ... a walc'has he zreiz ... hep e krede touch ouzh korn all ebet eus he c'horf ; BD.1558 ar re-se a rank bout lezet hep bezañ ... tourmantet ; DN.1131 sovajed ec'h int, eb nep relijion ; GJ.p.28 e-barzh er marchosi ep na goulou na tan ; JV.184 Lanfroa a retorno, ep ma taleo poll ; IS-p.130 beviñ a reont hemb lezenn.

MAV.p.22 n'eo ket hep aneg ; SBI.II p.24 c'hwi a chomo da nezañ, heb na goulou na tan ; MOK.p.2 an dud, heb ober van ... a selle ; MBR.p.38 evel m'oa marv homañ dre chom hep heuliah an alioù ; IAI.p.69 gant ma chomet eb debriñ kig moc'h ; SBI.II p.26 amañ ne vefet ket lojet, hep gouzout a belec'h e teuit ; SVE.RC.2 p.242 ar ralañ tra a ya en hent a zo ur pemoc'h hep roc'hal, ur c'hi hep trotal, div vaouez hep kaozeal ; ISV.p.473 ne follas ket dezhañ lezel e brezegenn ep he ober ; ISV.p.98 neuze e kouezhas klañv ep ma c'hallje den gouzout penaos na perak ; HIC.p.55 ar roue Faraon a voc ... beuzet gant e Garri, e gezeg hag an holl soudarded a oa ouzh e heul, eb ma c'hellas nikun anezho en em saveteiñ ; TDE.BF.p.434 ... e voc debret ar c'hant skoed ... hep na oa chomet na gwenneg na netra ; MGK.p.37 te ... en em glemm hep na dout bet laeret ; MBR.p.VI marvailhoù a zo hac a bad e-pad eizh ha pemzek nozvezh zoken, hep biskoazh na vo enoet ar re a glev ... anezho ; BEL-p.1 ne anavan ket

en e vuhez tra vuzhodus erbet, na vortuz erbet hemb na (skrivet : ne) c'hell an holl gristenion pratikiñ eveltañ ; TDE.BF.p.803 bez' e vezo atav tud lezirek a-walc'h hep-z-oud (2) ; IAI.p.66 laoskomp a-gostez an eizh eur goussked ha diskuizh, n'heller ket ober ebto (6).

MKRN.p.150 hemb aon ; SPKH-p.22 bemnoz hemb mank ; SPKH-p.24 an davarnourez ne oa ket hemb gouzout o soñj ; SPKH-p.5 aescoc'h e vo d'ar Roue pas hemb taosou evit d'ar paour kezh den dinaonet pas hemb bara ; KLED.p.115 ... e tleomp eta reiñ dezho kement o deus ezhomm heb na c'houlennfent.

FORMES COMBINEES AUX PRONOMS PERSONNELS :

1. hepzon, hepdon.
GREG.p.844 hep get ac'hanoun, hep zoun, hep doun ;
CO.p.149 hebdon-me.
JKS.p.361 hep-d-oun.

2. hepzout, hepdout.
Qu.II p.152 ep quet à hanot te.
GREG.p.844 hep get ac'hanoud, hep zoud, hep doud.
TDE.BF.p.803 hep-z-oud ; ISV.p.44 ep-d-out.

3m. hepzañ, heptañ.
GREG.p.844 hep get anezañ, hep zañ, hep dañ ; RP.p.367
hepzan.
AVSY.1,3 heptañ.

3f. hepzi, hentzi.
GREG.p.844 hep get anezy, hep zy, hep dy ; IN.p.381 hep-zi.
JKS.p.130 hep-d-hi ; ISV.p.450 ep-d'hi.

4. hepzomp, hepdomp.
GREG.p.844 hep get ac'hanomp, hep zomp.

5. hepzoc'h, hepdoc'h.
GREG.p.844 hep get ac'hanoc'h, hep zoc'h, hep doc'h ;
IN.p.454 hepzoc'h ; HB.p.417 hepdoc'h.
LLB-12 hemb oh.

6. hepzo, hepto, hepte.
GREG.p.844 hep get anezou, hep get anezou, hep get anezé,
hep zo, hep zeu, hep do, hep de, hep y, hep int y ;
MG-p.413 hemb-d'ai.
IAI.p.66 ebto ; MGK.p.29 hep d-ho.
KLED.p.115 heb hi.

hepken adv. sans plus, seulement.
 B.n.242 gruet (= crit) din (var.dif) hep quen dou prenest;
 J.p.53 nemet e treit hep quen; Pm.n.41 en on
 lauarct hep quen allas; GK.II p.157 (H.p.16)
 consideromp v... nompas hep quen vez a guenou,
 hogen a calon; Mc.p.85 pan eo chuy hep quen à
 quell é ober.
 GREG.p.864 heppen; L'Arm-p.358 hemp-quin; RP.p.276
 unan epquen; BD.1838 en un eur hepquen e vezi
 tourmantet; IS-p.15 ne deus met un Douc hemb quin.
 BEL-p.14 ur barrez hemb quin; LLB-628 a ho torn-c'hwi
hemb kin e teu holl ar madoù; JKS.p.67 soñjal
hep-ken e traot an neñv; OZB.p.63 da Zoue, unan
 ebken e tri ferson.
 DIHU-1905 p.23 neuze hemb kin e vehe talvoudus;
 MKRN.p.150 ur pec'hed hemken.

hep-mui adv. sans plus, seulement.

J.p.52-b na golch quet ... an treit hep mui; B.n.95
 rac heb mui, m-oz pet huy, studiet; B.n.422
 denesset (= denesait) ... da comps diff lem dirac
 ma drem heb mui; B.n.134 me a lauar dich hep mu
 ez goar certen quen contenu comps a Iesu.

hepmuiken adv. sans plus, seulement.

Dag.217 hac an Saouson dre-n hent hepmuiquen; Qu.p.6
 non ep mui quen profitabl, hogen iuez necesser
 bras; Qu.III p.92 na desir euffr an quic bizuicquen,
 nemet gant priet ep mui quen; Cnf.p.40 pa vez
hep mui quen an tra-se secret; Do.p.15 an Tat,
 an Map, ha-n Spered Sant, try person en vn Douc,
hep mui quen; Dnal.p.24 ... à palamour ma-z-co
 Tat ... d'an oll croñadurien all, oll dre creation
hep mui quen; Dnal.p.85 nep à car Douc, hep mui
quen, pe principalamant à palamour ma esper recce
 un dra benac diganta, à pec'h marvelamant.
 GREG.p.864 hep-muy-geu, hemuyen; nam pas hep-muygen ...
 hogen ivez, tr."non-seulement, etc. mais aussi";
 p.844 roit kant skoed dezhañ hep mui gen "ou,
hemuyen"; HB.p.399 ra vezo ennoc'h hepmuiquen
 hon holl c'hloar; BD.1826 ne deo ket hep mun
quen kant vloaz na kant dousen; GJ.p.28 na
 mezher na lien n'en devoa war e dro, nemet
 gouriz e vamm ep miquen d'e c'holo; SG.F.40-b
 en ur gêr emiquen, e-barzh en Avignon.
 ISV.p.345 hougñ a ra va c'halon gant doñjer o soñjal
 enno ep mui-ken.

hepmuiket adv. sans plus, seulement.

C.heb mui quet, tr."tant seulement, lat.duntaxat,
 tantummodo"; C.(Gloss.p.317) hep muiquet, tr.

"sans plus"; J.p.65-b an marv so da den ordrenet,
hep mui quet dre pechet graet cam; J.p.80-b pebez
 mecher ... onn-eux ny a quen testeny nemet e heny
hep mui quet?; B.n.659 en enor dich-uy heb mui quet.

1. her a. (1) hardi.

C.hezr, tr."hardi, lat.audax"; Nom.p.16 (Gloss.p.320)
hezr, herz, tr."hardi".

PELletier.hezr, tr."hardi, fier, féroce, intrépide, effronté,
 insolent, téméraire, imprudent, présomptueux. Et comme
 adverbe, fièrement, insolentement, effrontément"
 "M.Roussel, qui n'étoit pas pour les aspirations
 douces, écrivoit Ezr, & Eähr, & convenoit des
 significacions marquées ci-dessus"; GREG.p.64 hër,
 tr."audacieux, effronté"; p.324 hezr, tr."effronté".

SKET.p.139 renerien yaouank ha her

----- (2) certes, bien.

J.p.97-b eno vezo hozr ma bezret; M.2465 locquet ... en
 couffr à tan souffr ... eu hezr an pechezrien;
 G.1233 pour hezre pan prederoch.

2. her m.-ed héritier.

C.aer, tr."de hoir, lat.heres"; C.(DEEM.p.197) hear;
 Qu.II p.86 ëar, tr."hoir"; B.n.34 euel aer Flour
 da-m predecessouryen; B.n.216 pa n-ouz euz quet
aer en bet nemet hy; B.n.35 me-m-eux un merch ...
 a dle bout ... ma aerès (fém.)

PELletier.her; heret, herion (pl.); herès (fém.);
 GREG.p.492 hear, haer, tr."héritier"; p.496, tr.
 "hoir"; heard, haered (pl.)

LEVI.6,21 ar beleg a vezo deuet da her d'e dad; NIVE.27,6
 ra zeuint da herézed dezhañ (fém.pl.)

LULE.p.20 ... ez oa marvet roue Frañs, hep lezel hër ebet
 war e lere'h; NOTK.p.74 hered (pl.)

3. her Voir 2. hen.

4. her; her da, her dre, her ma tant que; cf. endra, etre (5)
 tant que.

Ms.546, XIVO siècle, Bible de Tours (reproduit in Etudes
 Celtiques, Vol.X p.168) nep na-ra mat her da guel
 de zouf he-unan he fel; B.n.203 ma-m-eux desseu
her da beuiff ouz drouc ha pirill ouz (= ho) miriff;
 B.n.399 her dre beuiff ne riff quen; B.n.457 her dre
pathet; B.n.594 bizhuiquen, her dre uez na beu na
 louenhaff; J.p.149 her dre bevif; J.p.188-b ef a-m
 chare her dre z-oa beu; J.p.120 e goat ra couezo ...
 oar hon lignez, her dre pat; Pm.n.240 her dre beuhe;
 Pm.n.286 her dre ve beu; G.135 a-m gloat her dre
 pado; G.316 her tra-m bezo; Dag.2 ezdre voe e-n
 beth; M.385 da quic her dre-z pado; M.1319 her dre

m-eux coff ; M.961 her dre fez (= 'z vez) e-n stat man ; Mc.p.62 clouet ... an offoren, ha her dre vizimp enny offr-an sacrific se ... cuit hon pechedaou ; Gk.II p.129 (H.p.2) her ma-z uivimp aman ; Gk.II p.136 (H.p.14) he houantaat na gra quet her ma-z uefuo he priet.

DJ.151 herdre vezin er bed.

herann a. divisible.

VALL.p.225 herann, tr."divisible, que l'on peut diviser facilement".

herberc'h s.-ioù (1) demeure, logis, hôtellerie.

C.herberch, tr."herbreige, lat.hospicium" ; C.(Gloss.p.318) herboch ; G.96 na-m leat quet ... muy ho dylerch e-n herberch man.

PElletier.herberc'h, tr."auberge, hôtellerie" "ce mot est fort rare : & je ne l'ai appris que de M.Roussel, qui étoit un bon garant" ; GREG.p.490 herberc'h, tr."heberge, logement" ; herberc'hyou (pl.)

----- (2) abri.

GREG.p.6 èrbèrc'h, tr."abri à couvert du vent, de la gelée" ; èrbèrc'hyou (pl.) ; en em lakaat en èrbèrc'h, tr."se mettre à l'abri du vent".

GON.herberc'h (f.), tr."abri, asile, refuge, hospitalité, auberge".

----- (3) hospitalité, asile, refuge.

BARnerien.19.19 n'hon eus ezhomm a netra nemet eus a herberc'h.

SKET.p.52 d'an divroad o tremen ... roit herberc'h an douced.

herberc'hdi m.-où hospice.

herberc'her m.-ien celui qui héberge, qui donne l'hospitalité.

VALL.p.356 herberc'her, tr."celui qui héberge" ;

p.365, tr."celui qui donne l'hospitalité".

herberc'herezh m. hébergement, action de donner l'hospitalité.

VALL.p.356 herberc'herez, tr."hébergement" ; p.365, tr."hospitalité".

herberc'hiad m. herberc'hidi celui qui est hébergé.

C.(Gloss.p.318) herberchyat, tr."hébergé".

GON.herberc'hiad, tr."hospitalier, celui qui exerce volontiers l'hospitalité, aubergiste".

VALL.p.356 herberc'hiad, tr."celui qui est hébergé" ;

p.365, tr."celui qui la reçoit (l'hospitalité)" ;

herberc'hiadad, herberc'hidi (pl.) ; SKET.p.60

... ec'h astennent o divrec'h ... etrezek an herberc'hidi-veur o tegouezhout en o zouez (pl.)

herberc'hiadur m. hébergement.

VALL.p.356 herberc'hadur (m.) ; SKET.p.52 herberc'hiadur un nozvezh hag un devezh.

herberc'hiañ v. loger, héberger.

C.herberchyaff pe bezaff herberchyet, tr."hostelier ou estre hostele, lat.hospiteri" (inf. & pp.) ; B.n.198 camprou ... d-e herberchyaff, rac scaff he logaff hy (inf.) ; Jer.ms.p.1446 (n.42) peur derch e-m herberchet (5 prés. ou 5 fut.)

PElletier.p.428 herberchi (lis,herberc'hi), tr."loger, recevoir ou être reçu à l'auberge" (inf.) ; GREG.p.490 herberc'hya, tr."heberger" (inf.)

BARnerien.19.15 den ne felle dezhañ o degemerout hag o herberc'hia (inf.)

herberc'hidigezh f. hébergement.

VALL.p.356 herberc'hidigez (f.)

herberc'hour m.-ien hospitalier.

VALL.p.365 Herberc'hour.

herberc'hva m.-où lieu d'asile, lieu d'hébergement.

SKET.p.61 o herberc'hva.

herberjer m.-ien homme hospitalier.

Cnf.p.80 bezet (= bezit) gracios, sobr, ha prudant, iust, cast, simpl, truczus, patiant, herbercourven, humbl (pl.)

herded f. hardiesse, audace.

SKET.p.115 ... e teuas dezhañ herded a-walc'h ma klaskas stekiñ outo.

herder m. hardiesse, audace.

PElletier.p.431 hezrder, tr."violence, insolence, fierté, impudence" ; GREG.p.64 hérder, tr."audace, hardiesse mêlée d'insolence et de temerité" ; p.324 hezrder, tr."effronterie".

FVR.p.250 nann, nann, emezañ gant herder.

SKET.p.116 ... e koll armead ar speredoù dic'hlan pep nerzh ha pep herder.

herdin pluriel de hordenn.

Here m. (1) octobre.

C.hezreff, tr."octobre, lat.october" ; C.(Gloss.p.320)

hezreff ; Qu.II p.124 mis hezre, tr."le mois

d'Octobre" ; Qu.III p.31 hezre ; Cnf.p.45 è mis

hezreu ; Dnal.p.71 d'ar Sul quenta à mis Hezre.

PElletier.hezre "que l'on prononce Héré" ; miz hezre ;

GREG.p.668 hezre, here, miz here ; ezre, miz ezre (v.) ;

L'Arm.p.257 ézre (m.) ; HB.p.548 e miz Here.

CBF.p.38 e miz here ; LBM.p.70 e-pad ar miz here ; SVE.RC.

3, p.80 e miz Here, teilit mat hag ho pezo.

----- (2) semailles.

VALL.p.683 ober an here, tr."faire les semailles".

- (A) ober here muer (en parlant des oiseaux).
 VALL.p.486 ober here.
hérelezh f. hérédité.
 VALL.p.359 herelez (f.), tr."hérédité, qualité de ce qui s'hérite (et de l'héritier)".
hêrelezh m. hérédité.
 VALL.p.358 herelez (m.), tr."loi de l'hérédité"
heretik Voir eretik.
hêrezh f. -ioù (1) héritage.
 VALL.p.358 herez (f.); SKET.p.51 ra vo mouget ...
 herez ar fallakr.
 ----- (2) hérédité.
 KGBR.p.22 herez kombreat un niver bras a c'heller
 tremen da Gembreiz saoznekaet.
herisin s. sorte de poisson.
 C.hericin, tr."cest ung poisson de la longueur de
 quatre piez qui est de tele nature que quant il
 se haert a une nef il lareste toute coye, mais
 saint augustin dit que ce est de sa nature et non
 pas de sa force, lat.hercinus"; C.(Gloss.p.318),
 tr."c'est un poisson de mer".
heritaj m. -où héritage.
 C.heritaig, tr."heritage, lat.alodium, hereditas";
 Qu.II p.84 heritaig; G.223 hon herytaye;
 Nl.n.499 cuit dastum natur humen, prenaff
heritaig imaig den.
 GReg.p.492 heritaich; heritaichou (pl.); L'Arm-p.184
heritaig (m.); BD.1848 da heritaig; TD-p.112
 e héritage.
 ISV.p.458 nouspet hini, o doa bet heritach en daouzek
 vloaz diwezhañ.
 DIHU-1905 p.32 Jobig ... n'en doa kavet da heritaj
 ar-lerc'h e dud met logod hanter varv gant an naon.
heritañ v. hériter.
 C.(Gloss.p.318) heritaff (inf.)
 GReg.p.492 herita, heritout; heritout (v.) (inf.);
 L'Arm-p.449 heritoin (inf.)
 IAI.p.218 aotreet e voc dezho erita d'o c'herent (inf.);
 ISV.p.417 un niz dezhañ a heritas eus e zanvez
 (3 prêt).
heritier m. -ien héritier.
 Qu.II p.84 heritier; Gk.II p.140 (H.p.20) suport pep
 unan ... eucl da car ha herityer; Mc.p.34 an
heritier.
 BD.2095 heritierien (pl.); BD.4188 hoc'h (skrivet :
 och) eritierien (pl.)
heritour m. -ien héritier.
 Gk.p.236 e heritourven (pl.); Gk.II p.78 heriteryen

- (pl.); Cnf.p.34 pep heritor so obliget da paeaff an
 vsur ... ves an testamantou pé da ré ynt heriteryen
 (sg. & pl.)
 GReg.p.492 heritour, heritour; heritourven, heritourven
 (pl.); eritour, eritour (v.); eritourven,
eritourven, eritourven, eritourven (v.) (pl.);
 L'Arm-p.184 heritour; heritourion (pl.); IS-p.55
heritour ag an Neñv; IS-p.2 bugale da Zoue hag
 (skrivet : hac) heritourion d'an Neñv (pl.)
 OZB.p.20 breur hag eritour da Jezuz; ISV.p.452 da
heritourien (pl.); ISV.p.417 heritour Blez.
herlegon m. -ed héron, aigrette.
 GReg.p.493 herlegonn, tr."heron"; herlegonned (pl.);
 p.21 herlicon, tr."aigrette, oiseau, espece de Heron
 blanc, qui a la voix aigre, et qui frequente les
 bords des Etangs et des Rivières"; herliconed (pl.)
 LEVI.11,19 an herlegon.
herlink m. chatouillement; cf.hillig.
 VALL.p.114 herlink (T.C.); KLED.p.127 en ur fiñval e
 reont un arlink.
herlinkadur m. -ioù chatouillement.
 VALL.p.114 herlinkadur.
herlinkat v. chatouiller.
 SIM.p.186 ... e kredan e hirliq an dra-se va zammig
 spered (3 fut.)
 VALL.p.115 herlinkat (T.C.) (inf.); PRIG.p.264 ma
herlinke ar c'homzou-se va c'halon (3 imparf.)
herlinkus a. (1) qui chatouille.
 VALL.p.115 herlinkus, tr."qui peut chatouiller".
 ----- (2) chatouilleux.
 VALL.p.115 herlinkus.
hern pluriel de houarn.
hernach m. -où ferraille, fers; cf.houarnach.
 PELletier.p.437 haiarnach, "e dans le Nouv.Dictionnaire
Harnach", tr."tout ce qui est de fer ou ferré";
 GREG.p.405 hearnaich, hernach, tr."ferraille, vieux
 morceau de Fer"; hearnaichou (pl.); BD.32000
 plegañ a ray da c'houzoug dindan bouez an hernag
 (al lizherenn g diwelus).
 GBI.II p.204 e abid hernach a wiskas.
hernachiañ v. garnir de fer.
 GBI.II p.204 e abid hernachet en dous gwisket.
herniañ v. fatiguer, exténuer.
 VALL.p.296 hernain (v.), tr."fatiguer" (inf.)
heroñsi f. hardiesse, audace.
 PELletier.p.431 ezronci, tr."violence, insolence, fierté,
 impudence" ("M.Roussel").

herp s.-où harpe.

C.harp, tr."harpe, lat.cithara"; M.257 yoa hac ebac
dispar eo elcuet ho (= o) harpou (pl.)

Greg.p.487 herp, harp-kordenn; herpou, harpou-kordenn
(pl.); TE-p.458 harpeu en o daouarn (pl.)

herpañ v. jouer de la harpe.

Greg.p.487 herpa (inf.)

herper m.-ien harpiste.

C.harper, tr."harpeur, qui ioue de la harpe, lat.
citharista"; C.(Gloss.p.314) harpeur; harperes
(fém.)

herr m. rapidité, vitesse, élan; cf. a-herr.

PElletier.herr, tr."impétuosité, vitesse" (V.); err,
tr."empressement, précipitation, hâte de faire
quelque chose"; Greg.p.782 hezz, tr."rapidité";
hezz-bras; p.327 hezz, tr."élan"; Kemer e hezz,
tr."prendre son élan"; gant hézz, tr."impétuosité";
herr (V.), tr."impétuosité"; p.327 hezz, tr.

"élanement, mouvement du corps prompt et impetueux";

L'Arm-p.226 héerre, tr."élanement"; p.323

heerre bras, tr."rapidité"; p.299 heerre (f.),

tr."précipitation"; p.194 heerre (m.), tr.

"impétuosité"; RP.p.159 scul ma he devezo mui

a her hag a hast da jousañ anezhañ; BD.3088

deomp e vete gant kalz a her; IS-p.57 evit na

glasknemp ket ar madoù ag ar bed gant un herr

ne c'hañsus; TE-p.186 ar vulez ar behini e oa

a yeas kuit gant he herr.

LLB-201 ar wintorell gant herr a sav a-blomm d'al

laez; MBR.p.170 ar jeant ... en doa degaset e

votoù bras gantañ ... hag herr ennañ etrczek

an Hiberni; MBR.p.146 herr ha bec'h!; MBR.p.46

en ur dreñ evel-se diwar herr; IAI.p.74 ar

Vuzulmaned ... a deuas e Trañs diwar err;

SBI.II p.108 hag o vont d'he gwelet gant er;

MOA.p.121 herr ennañ, tr."ardent"; MOA.p.105

lakaat herr en un dra, tr."activer".

herrad m.-où (1) traite, bout de chemin.

PElletier.p.428 herrad, tr."traite, distance de

chemin d'un lieu à l'autre".

----- (2) moment, espace de temps.

TE-p.43 hi a soñjas e vize bet mat hen kas un

herrad er-maez ag ar gêr; TE-p.62 un dra vat

oa bet da Jakob en devout kollet e vab evit

un herrad amzer.

DIHU-1906 p.176 ne c'helle ket chom un herrad hep

sellet tro-ha-tro; DIHU-1906 p.29 er manati-se

e chomas sant Kirieg un herrad amzer; BAHE.14 p.8
un herradig da c'houde (dim.)

herrded f. rapidité,

VALL.p.622 herrded (f.); NZKR.p.23 herrded ha yacuankiz.

herrder m. rapidité.

VALL.p.622 herrder (m.); NOTK.p.58 evel-se ec'h unan ar
Vrezhonec, en emgannoù, herrder ar marc'heg gant
stabilded an troadeg.

herrek a. rapide.

VALL.p.622 herrek; ANDO.p.36 an houlennoùgoù herrek.

herrus a. rapide, impétueux.

Greg.p.782 hezrus "l'H ne s'aspire pas"; p.517 rivier

hézzrus, tr."fleuve impetueux"; L'Arm-p.194

heerruss, tr."impetueux"; TE-p.132 ur c'hombat ken

heerrus hen fatikas kement ma oa helc'het gant ar

sec'hed; TE-p.396 penaos bennak ma c'hellont bout

mat anezhe o-unan, bout 'zo neozh da zoujiñ na zeuhe

ar soursi heerrus a lakaer gante d'ober gau ... ouzh

ar burded interior.

DIHU-1906 p.127 en e galon ar glac'har a sav a houlennoù

herrus.

hers m. action de trainer, de se trainer.

hersad m.-où traîne, traînée.

VALL.p.750 hersad (V.) (m.)

hersal v. (se) trainer.

VALL.p.750 hersal, hersein (V.), tr."trainer; se

trainer (en parlant d'un malade) (inf.)

hertuz pl. chenilles.

VALL.p.117 hertuz (pl.)

hervez prép. (1) selon.

C.hervez, tr."selon, lat.secundum"; B.n.543 hervez hoz cas

oz (= ho) tasser; N.160 me guel vn morch hervez he

derch guerches; J.p.18-b hervez da prezec, hon secret

a-z euz entetet; Pm.n.277 hervez e dellyt ... ez

choaso dilacc e placem; Pm.n.210 hervez suyent;

G.143 hon lestr so ... hervez hon art fardet; Nl.n.35

en paurentoz, hervez an bet, ez deuz an Mabic benniguet;

Nl.n.85 hervez test an Istoar; M.3372 hervez net à

credaff; M.1935 hervez ma-z studiaff; Jer.ms.p.1443

(n.13) te ... a gouzve en mat ez-ocae ... Map da-n Tat,

hervez an burzudou haznat a gra; Qu.p.49 éman

(= hemañ) so guell erwez ma suis.

PElletier.erwez; Greg.p.855 hervéz, hervé; herve (V.);

p.856 hervez ma en em gomperto; L'Arm-p.354 hervé;

NG-235 ma roy dimp ... trugarez, herud ar vuhez a

gasimp; NG-873 herud eo er Skritur; NG-1499 herue

ma lavarer; GS.p.249 heruez ma'z eo skrivet;

RP.p.v hervez ho kalloud ; ibid. hervez ma hor boa eñ prometet ; BD.53 herue ar Skritur ; BD.1054 herue a intentan ; BD.4254 herue a seblant din ; BD.4035 herue zo lavaret er Skriturioù ; TE-p.387 d'ar re a vev revè ar bed ; TE-p.405 m'ho paco, revè ma ho po meritet.

LBM.p.v herve kredenn an Iliz ; COL.p.76 he anaout a ran hervez ho gwelet ; MBR.p.42 homañ a reas ... hervez ma'z oa bet kelennet ; ISV.p.10 ervez ma lavar an dud ouiziek.

SFKH-p.22 revè ar mod ; MONA.p.18 ar garantez, hervez kredañ, a zo kuñvec'h eget bugale an noz.

----- (2) à ce qu'il semble, apparemment.

PRMG.p.267 d'ar c'houlz-se, hervez, n'ae ket an holl e-barzh sac'h va Yann.

FORMES COMBINÉES AUX PRONOMS PERSONNELS :

1. hervezon.

2. hervezout.

3m. hervezañ.

TE-p.365 revè d'ou.

3f. hervezi.

4. hervezomp.

MATH.p.57 hervezomp.

5. hervezoc'h.

6. hervezo.

TE-p.396 revè-d'ei ; TE-p.485 revè-d'hi.

herzel v. harzet (1) (s')arrêter.

C.harsaff, tr."arrester, lat.obstare" ; C.(Gloss.p.314) harsa (inf.) ; Pm.n.232 dyrac vn carncl, pan guely, hars, ha sell outy (2 impér.)

PElletier.harsa, harza, harzal, tr."arrêter" (inf.) ; GREG.p.52 hersel, tr."arrêter, empêcher d'aller plus loin" (inf.) ; harsel (pp.) ; harseif (v.) (inf.) ; BD.3703 harsel an droukspered (5 impér.)

SKET.p.139 ne voc tra ebet evit o herzel en o c'herzhadeg (inf.)

----- (2) résister, tenir bon.

Am.ms.p.1460 (n.520) netra na cals oute ne harsse (3 cond.I ou II).

GREG.p.884 herzel ouzh, tr."soutenir, résister" (inf.) ; harzet (pp.) ; p.809 herzell ouzh e zroukyouloù, tr."réprimer ses passions" ; herzell ouzh ar vuanegezh, tr."réprimer la colère" (inf.) ; RP.p.147 padout a rankint bepred da herzel ouzh an tourmantou (inf.) ; BD.859 ne c'hallan hars davantach (inf.) ; BD.449 ne hars mui va c'hallon ... ouzh ho klevet (3 prés.) ; BD.1032 ne harsen mui em sav (1 cond.I) ; GJ.p.63 poanioù an infern am dev ... ; imposupl ez eo din hersel (inf.) ; SG.f.41-b pa'm bez bet ur bannac'h deus ar gwin kleret, ne ars den dirazon (3 prés.) ; TE-p.135 da harzein e-unan ouzh armeioù (inf.)

MBR.p.48 enebour ebet ne c'hello herzel ouzhoc'h (inf.) ; MBR.p.VIII herzel ouzh ar c'hleñved (inf.) ; HTC.p.209 n'on ket evit herzel gant ar boan am eus (inf.)

DIHU-1905 p.29 n'o doa ket gallet harz ouzh un niver ken bras a baianed (inf.)

----- (3) empêcher (de), faire obstacle.

LLB-347 evit harz an evned a gouezh ar o farkoù (inf.) ; FVR.p.385 en ur basaat eñ o harze holl da gousket (3 imparf.)

PRMG.p.266 ne c'hellas ket herzel d'ober evelto (inf.) ; KLBD.p.88 penaos harz ar sistr da zuiñ ? (inf.) ; KLBD.p.147 n'eus netra hag a harzfe muioc'h ouzh ar moc'h da wellaat eget al loustoni (3 cond.I) ; KLBD.p.31 harzit an teil diouzh ur park ha skignit warnañ ludu hepken, hep dale homnoz a zisec'ho (5 impér.) ; GERE.p.3 ... nemet diaesterioù bras a ve o herzel outo da zont (inf.) ; BAHU.17 p.8 paperioù evit spontañ an dud, evit o harz da zont d'an interamant (inf.)

----- (4) soutenir, appuyer.

GREG.p.884 herzel, tr."soutenir, appuyer" ; p.47 hersel, hersel ouzh, tr."appuyer, soutenir un effort" (inf.)

herzh pluriel de horzh.

hesent a. (1) docile, obéissant.

VALL.p.226 hesent.

----- (2) certes, vraiment.

Pm.n.254, Nl.n.161 certes hesent ; Nl.n.106 certes he sent ; Pm.n.79 d-e tut, he sent, he querent ; Nl.n.439 Herodes pour hesent ... a voc claff ; Dnal.p.142 oevrou ... à trugarez grit, hesent, en andret h'oc'h hentez.

hesentidigezh f. docilité, obéissance.

VALL.p.266 hesentidigez (f.), tr."docilité".

1. hesk a. tari, à sec, aride.

GREG.p.51 hesq, tr."aride".

MOA.p.487 buoc'h hesk, tr."vache tarie2".

2. hesk m. tarissement, dessèchement.
 PELletier, hesk, tr. "épuisement, tarissement. En Cornwallle quelques uns disent Hesp"; GREG. p. 907
hesq, hesp, tr. "tarissement"; mont da hesq, mont
 da hesp, tr. "tarir"; p. 363 lakaat da hesq, kas da
hesq, tr. "épuiser"; L'Arm-p. 376 lakaat da hesque,
 tr. "tarir"; p. 394 aet da hesque, tr. "(vache) sans
 lait".
 CEF. p. 82 ar puñs a zo aet da hesk.
 DIHU-1905 p. 71 puñsoù ha founteuniou a oa aet da hesk ;
 SKET. p. 81 un Aven veur eo ..., nemet da hesk
 a-benn hiziv ne deas nepred.
3. hesk m. laïche (plante).
 C. hesq, tr. "lesche, lat. carex".
 PELletier, hesk, tr. "herbe dont les feuilles sont étroites,
 longues & dentelées, comme une scie. M. Roussel
 vouloit que ce fût le gleyeul"; GREG. p. 558
hesq, tr. "laische, ou laïche, espèce d'herbe qui
 croit dans les prez parmi le foin, et qui blesse";
 toenn hesq; torchenn hesq; L'Arm-p. 242 hesque
 (m.), tr. "laische"; BV. 695 da ober ur c'havell
hesq.
 KLBD. p. 24 er goañv ivez emañ ar poent da donnañ ar
 brocnn hag an hesk.
heskaat v. (sc) dessécher, tarir.
heskadur m. -ioù dessèchement, tarissement.
 GREG. p. 507 hesgadur, hespadur (V.), tr. "tarissement";
 L'Arm-p. 376 hescadur, hespadur (m.), tr.
 "tarissement".
hesked m. -où, -i furoncle.
 PELletier, esket, tr. "abcès, apostume, froncle"; GREG.
 p. 440 hesqed, tr. "froncle, clou"; hesgedou,
hesqidy (pl.); hesged brein, hesqed goret, tr.
 "furoncle qui suppure"; kizet eo an hesqed, tr.
 "le furoncle a rentré, au lieu de suppurer".
heskedid v. se former en furoncle.
 VALL. SUP. p. 83 heskedi (inf.)
heskedus a. sujet aux furoncles, qui donne des furoncles.
 GREG. p. 440 hesqedus, tr. "qui est sujet à avoir des
 furoncles".
1. heskenn f. -ed vache sans lait.
 GREG. p. 946 hesqen (lis. hesqenn), hespenn, tr. "vache
 sans lait et sans veau"; hesqenned, hespenned
 (pl.)
2. heskenn f. -où scie.
 C. hesquenn, tr. "sier, lat. sarra".

- PELletier, hesk "sing. Hesken, une scie"; heskou, heskennou
 (pl.); GREG. p. 850 hesqenn; hesqennou (pl.); hesqenn
 (V.); hesqenned (V.) (pl.); hesqen-dorn, tr. "une
 scie à main"; p. 851 hesqenn war stern, tr. "une scie
 à scier de long"; p. 850 koad hesqenn, tr. "bois de
 sciage"; L'Arm-p. 552 hesquenn; hesquennou (pl.);
 RP. p. 169 ken lemm ha dent un esquenn yras; TE-p. 270
 un hesquenn.
 COL. p. 29 un esquenn.
 BLGA. p. 30 un heskenn.
heskennadur m. sciage.
 GREG. p. 850 hesqennadur.
heskennadurezh f. sciage.
 GREG. p. 850 hesqennadurezh.
heskennat v. scier.
 C. hesquennat, tr. "sier, lat. serrare" (inf.); Qu. II p. 156
esquennat, tr. "sier, lat. serrare, secare" (inf.)
 GREG. p. 851 hesqennat; hesqenn, hesqenn (V.) (inf.);
 L'Arm-p. 352 hesquenn, hesquennat (inf.); BD.
 2616 hesquennat (inf.); BD. 2286 diframmet e vo darn
 etreze gant roñsed, ha torret war ar rod, ha darn all
hesquennet (pp.); TE-p. 270 ar Roue Manase a reas hen
hesquennad e bev (inf.)
 ISV. p. 452 ar pleñch da ober da arched a zo a-vremañ
heskennet (pp.); IAI. p. 17 Simon a voe eskennet e
 gorf dre an hanter (pp.)
 NOTK. p. 67 ar Gelted ... a heskennas an holl wez (3 prêt.)
heskenner m. -ien scieur.
 C. (Gloss. p. 319) hesquenner, tr. "celui qui scie, habile
 à trancher".
 GREG. p. 851 hesqenner; hesqenneryen (pl.); hesqennour (V.);
hesqennouryon, hesqennouryan (V.) (pl.); hesqenner
 a-benn, tr. "scieur de long"; L'Arm-p. 352
hesquennour; hesquennourion (pl.)
heskennerez f. -ed scieuse (machine).
 KLBD. p. 63 ret eo ... lardañ mat hag alies an ahel eus
 an eskennerez.
heskennerezh m. sciage.
 L'Arm-p. 352 hesquennereah (m.); hesquennereahou (pl.)
heskin m. -où persécution, provocation.
 GON. heskin, eskin, hiskin (m.), tr. "agacement, irritation,
 provocation, vexation"; FVR. p. 254 kalz a dudjentil
 ... a oa tremenet da vro-Saoz evit tec'hout diouzh an
heskin; ISV. p. 227 ne glasked ket c'hoazh an hiskin
 ouzh ar gristenien; ISV. p. 230 pa savas ar brud eus
 an hiskin; NIVE. 32, 17 hor bugaligoù a chomo er
 c'hériou mogeriet ... evit bezañ miret diouzh
heskinou tud ar vro (pl.)

- heskiñ v. (se) tarir.
 PELletier.p.429 heskein (V.), tr."tarir" (inf.);
 GREG.p.907 hesno (Hte-C.), tr."tarir"; p.363, tr.
 "épuiser" (inf.); hespein (V.), tr."épuiser"
 (inf.); L'Arm.p.376 hesquein, tr."tarir" (inf.);
 TE.p.15 en a reas d'un avet spelo'hus c'hwezhiñ,
 evit disec'hiñ an douar, ha kent pell an douar a
 gomañsas hesquein (inf.); HS-p.140 p'en doa ar
 scc'hor bras-hont hesquet ar rivier.
 DIHU-1905 p.104 ar greg hag ar chopin e berr amzer
hesket (pp.)
heskinadeg f.-où persécution (collective).
 VALL.p.550 heskinadeg (f.)
heskinañ v. persécuter, provoquer, irriter, agacer.
 C.hersquinaff "uide in goapat" (inf.)
 PELletier.iskina, eskina, eskina, tr."agacer, irriter,
 importuner, chagriner" (inf.); GREG.p.18
hesqina, esqignat, hesqinat, tr."agacer,
 provoquer, irriter" (inf.)
 GON.heskina, eskina, tr."agacer, irriter, provoquer,
 vexer, persécuter, harceler, obséder, importuner"
 (inf.); DEUT.26,6 an Ejiptianed a c'hlac'haras
 hag a heskinaz ac'hanomp (3 prés.); FVR.p.320
heskina a eure ar re ne c'houlemañt ket anavout
 e wir nevez (inf.); IAI.p.26 en hor bro-ni ez
 ac' betek er c'hoadou da iskina an dud fidel (inf.);
 ISV.p.235 ... e oa gwel gant mont da glask he
 boued evit bezañ evel-se hiskinet abalamour d'ar
 feiz (pp.); ISV.p.422 lezel a rae an disterañ
 gwidoroc'h d'e hiskinat (inf.)
heskiner m.-ien persécuteur,
 GREG.p.18 hiskiner, tr."celui qui agace";
hiskineren (pl.)
 GON.heskiner, eskiner, tr."celui qui agace, qui irrite,
 etc., persécuteur, importun"; heskinerien,
eskinerien (pl.); FVR.p.260 heskinerien ...
 oc'h enklask beleien (pl.)
heskinerezh m.-ioù persécution, provocation.
 GREG.p.18 heskinerezh, tr."agacement, irritation".
 IAI.p.31 trec'h int bet da bep seurt iskinerezh.
 ENVB.G*AL.10 p.64 daoust da wallzarvoudoù an istor ha
 da heskinerezh an dud; AVSY.p.1 Per ha Paol a zo
 bet lazhet ... dindan heskinerezh Neron.
heskinus a. qui persécute, provocant, irritant, agaçant.
 GREG.p.18 hiskinus, tr."celui, ou celle qui est sujet
 à agacer les autres".
 BAHE.17 p.23 lizhiri heskinus da rediañ ar veleien
 d'ober gant ar galleg hepken.

- heskter m. aridité, épuisement, tarissement, stérilité.
 VALL.p.728 heskter, tr."état de tarissement".
heskus a. épuisant, qui tarit.
 L'Arm.p.139 heskuss, tr."épuisant".
heson (1) a. harmonieux, mélodieux.
 KGBR.p.20 koant ha heson eo peurliesañ kanaouennoù ar vro.
 ----- (2) m. mélodie.
 VALL.p.458 heson (m.)
hesonck a. mélodique.
 VALL.p.458 hesonck.
hesonerezh m. mélodie.
 VALL.p.458 hesonerezh (m.); SKMT.p.94 hesonerezh o zelennoù.
hesonerezh f. mélodie.
 NOTK.p.155 gwerzennoù ... diazezet an hesonerezh anezho war
 an taol-mouezh.
hesonus a. mélodieux.
 VALL.p.458 hesonus, tr."mélodieux, mélodique".
het m.-où plaisir, agrément, souhait.
 GREG.p.879 hedi, tr."souhait"; kaout pep tra a hedi, tr.
 "avoir tout à souhait"; p.275 "alias" hedi, tr.
 "désir, envie".
hetaat v. se plaire.
 GREG.p.728 hetaat, tr."se plaire à" (inf.); heteat (pp.)
hetad m.-où chute de tout son long; cf.hedad.
 VALL.p.431 hetad (V.) (m.), tr."chute où l'on tombe de
 tout son long".
hetañ, hetañ v. (1) (se) plaire, (se) complaire, (se) réjouir.
 M.252 yoa an bet d-o hetañ (inf.); B.n.555 mo ... n-o
 prisaff quot na n-o caraff tam ... nac en he quot
 ne-m em hetañ (1 prés.); Jer.ms.p.1450 (n.110)
 parfet a-m-em hetañ (1 prés.); N.337 en hoz quonet
 e-m em hetañ (1 prés.); M.1075 aman meurbet e-m-em
hetañ (1 prés.); J.p.6 eguyt an boet ne-m em hetañ
 nac e nep guis ne rejouissaf (1 prés.)
 GREG.p.728 heta, tr."plaire"; hetout (V.) (inf.); mar
het deoc'h, tr."s'il vous plaît" (3 prés.); evel
 a hetot, tr."comme il vous plaira" (5 fut.);
 L'Arm.p.288 hetaitein, tr."plaire" (inf.)
 ----- (2) souhaiter.
 GREG.p.880 heta, tr."souhaiter"; hetein (V.) (inf.)
 MONA.p.19 heta a rae e padje pell kan ar son dudius (inf.);
 IATH.p.59 Blodeuwedd a yeas d'e ziambroug evit e
 saludiñ hag heta dezhañ donedigezh-vat (inf.)
hetañs f.-où plaisir, agrément, souhait.
 GREG.p.729 hetañs, tr."plaisir"; hetañs (pl.);
 p.879 hetañs, tr."souhait"; hetañs (pl.);
 kaout pep tra a hetañs, tr."avoir tout à souhait".

- hetapl a. souhaitable.
 GREG.p.880 hetapl, tr."souhaitable" ; p.276 "alias"
hetapl, tr."désirable".
- hetaus a. souhaitable.
 GREG.p.880 hetäus.
- hetus a. agréable, joyeux, souhaitable.
 M.367 pan edout oar an bet, ez out pepret hactus ;
 J.p.181 pan oa confortet an mam estlamet, ha hy
 graet hetus ; J.p.158 no d-ouf quet hetus ;
 J.p.44 scriyvet meurbet hetus ; B.n.32 Dioscorus
 pompus hactus ruset, gant pop hunan (var.vnan)
 ez-ouff breman hanuet ; B.n.604 me a-z pet a coudet
hactus ; B.n.635 cant mil deduy delicios ... so
 en ouff hactus diuset ; B.n.17 ... ma-z voe groat
 he coudet hetus ; Nl.n.29 try Roue ... a devez ...
 da prof da Jesus, hetus ten ; Nl.n.99 quenomp ny
 gracyus, hactus, plygandushaff ; Nl.n.515 yoayus
 ha hactus ez retorsont (lis.retornsont) d-o contre ;
 Jer.ms.p.1457 (n.240) Titus, damany gratius ha
heatus dre musur ; Am.ms.p.1460 (m.515) neuse he
 fe ret techet quen hetus ; Am.ms.p.1460 (n.516)
 n'en-d-e-quet hetus, ribus va usaig ; Am.ms.p.1460
 (n.517) n'en d-e-quet hetus, fleryus da usaig.
 GREG.p.728 hetus, tr."plaisant" ; p.880, tr."souhaitable" ;
 L'Arm-p.364 heaitus, tr."souhaitable".
- COL.p.134 ... ur fazi a ra din resev ur c'hastiz ken
hetuz ; LEVI.1,9 ur sakrifis-losk hetuz d'an Aotrou.
 NOTK.p.119 an enezennoù ken kaer ha ken kaer, hetus,
 dudius.
- heud m.-où entrave.
 GREG.p.353 heud, tr."entraves, liens qu'on met aux pieds
 des chevaux pour les empêcher de s'enfuir" ;
heudou (pl.) ; hod (V.) ; hodëu (V.) (pl.) ;
 L'Arm-p.136 haud (m.), tr."entraves" ; haudeu (pl.)
- heudañ v. entraver.
 GREG.p.353 heudo, tr."mettre des entraves ... à un
 cheval" ; hodein (V.) (inf.) ; L'Arm-p.136 haudein
 (inf.) ; MG-p.122 ur verc'h parfet, a lavarar, a
 zle bout haudët (pp.)
- heug m. dégoût, répugnance.
 PELletier.heug, tr."aversion des viandes" ; GREG.p.65
heug, tr."aversion, répugnance ; aversion de
 quelques mets" ; p.880, tr."soulèvement de coeur,
 d'estomac" ; p.810 heug a ro ar boued-dister-se.
 NIVE.21,5 hor c'halon he deus heug ouzh ar boued-dister-se.
heugin v. avoir dégoût, avoir de la répugnance.
 Nom.p.260 (Gloss.p.319) heuguy, heugal, tr."roter" (inf.)

- GREG.p.65 heugin, tr."avoir de l'aversion" ; p.880, tr.
 "soulever, presque vomir" (inf.) ; an érez a ra
heugin kalon an den, tr."l'aversion qu'on a pour
 quelque viande cause le soulèvement du coeur" (inf.)
 ISV.p.345 ar preñved-se ... ; curi a ra va c'halon gant
 doñjer o soñjal enno hepuiken (inf.)
- KLBD.p.136 al loened ... ; ma ve roet bemez dezho ar memes
 traoù, e teufent buan da fastañ, da heuri (inf.) ;
 SKMT.p.63 n'eus marn hag a heunfe gwashoc'h outañ
 an doueed eget an digempenn (3 cond.1).
- heugus a. répugnant.
 GREG.p.880 heugus, tr."qui fait soulever le coeur, parlant
 de viandes mal apprêtées, et salement servies".
- heul m.-ioù (1) suite ; Voir aussi da heul.
 G.204 corfou esquern ... ma-z due loznet goez ... da heul
 ho flaer bede kerioù ; G.1025 monet a raf ... da
heul stat hon tadou gant ancou ; J.p.155 Gamaliel,
 duet (= deuet) d-on heul ny, da disquenn Jesus.
 CO.p.121 deuit, va bugale, da'm heul ; HB.p.265 mont a
 spered d'e heul ; RS.p.235 plijhe gant Doue e c'hallhen
 mont d'hoc'h heul ; BD.3684 an holl dud a deuio d'hon
heul ; BD.1317 evit va bezañ ampereur, ne da ganin
 netra da'm heul ; BD.1960 bezañ ouzh va heul ; EM.1031
 ha me zo ouzh e heul dre an ostalerioù.
- EVR.p.269 heul eus ar barnoù douget gant Breujoù Sant-Brieg ;
 MBR.p.310 ar vamm a ya da heul he mab ; IAI.p.165
 ... e teuas, da heul ar peoc'h, ar feiz da vezañ
 startoc'h ; HCK.p.15 an hini a ya da heul e benn a
 rikl abred ; HIC.p.139 an neb piv bennak a gar c'hoazh
 lezenn Doue n'en deus nemet dont da'm heul ; ISV.p.451
 ar verranal a ya da'z heul.
- KLBD.p.31 da heuil al labour emañ ar boued ; KLBD.p.33
 ar saour eus an teil a gouezh en douar e-lec'h sevel
 en aer da c'heul an avel ; SKMT.p.46 ur c'hiz bet
 degemeret hepken da heul enkerioù dibadus.
- (2) cortège, escorte, défilé, procession.
 CBR.p.61 setu an heul bras o tont eus an iliz.
 ---- (3) poursuite.
 L'Arm-p.298 heli (m.) ; helfeu (pl.)
heulbez m.-ioù suite (musicale).
 VALL.p.714 heulbez (m.)
heuliad m.-où (1) suite, cortège, escorte.
 MATH.p.48 Gilvaethy mab Don ... hag an heuliad a oa gantañ.
 ---- (2) série.
 ALKA.p.3 bez' hon eus amañ un heuliad a guzuliou a
 youlreizherezh.
 ---- (3) conséquence, résultat.
 VALL.p.146 heuliad (m.), tr."conséquence".

heuliadur m. -ioù suite.

L'Arm-p.370 hélyadur, hélyadureu (pl.)

heuliañ v. suivre.

C.heul, tr."suyure, lat.sequi" (inf.); C.(Gloss.p.319) heulyaff, tr."essuyure" (inf.); Qu.II p.161 eul, tr."suyure, lat.sequi, comitari" (inf.); J.p.17-b tut ... so ouz e heul pepret (inf.); M.397 merchet eazr ha Iolye, ouz heul guys an lesyou (inf.); N.122 da heul euel tat ha patrom ... a grif (inf.); N.605 entent dre squient ... heul an stil so abil e-n ylis (inf.); B.n.261 e trugarecat a raff ... ha da heul e grat lacat pean (inf.); G.838 en-o (= en ho) feyz gouzuyat, ouz heul he grat (inf.); Cnf.p.76 hoz Abestel ... pé eues à ré ez desiraff haçul an humilité (inf.); Cnf.p.a/17 an pez à apparchant ouzimp da heul (inf.); M.1497 hent à perdition, heulyet dison hon eux (pp.); B.n.447 quement ho car ..., nac ho azoul nac o (= ho) heul quot, heb remet en bet dampnet en (lis.en) (3 prés.); Cnf.p.47 hac ez heul è Tat da puncc an Ifferm (3 prés.); Cnf.p.a/17 allas ..., quent è heulyomp an pez à so comprenet en ... (4 prés.); J.p.207-b Ysaïas, Hicremias, Micheas mat, Johel ha Daniel ho (= o) heulyas (3 prés.); Dnal.p.193 ar Comt hac é pobl en heulyas bede un andret ... ha ne credson mont pelloc'h (3 prés.); G.79 huy a heulyf (1 fut.); N.592 euez pechet ..., mir n-en heuliy (2 fut.); B.n.271 quement a-z azoul a-z heulyo da-n iffern (3 fut.); Qu.p.2 bezet eur re benhac ... a eulye ar bresel (3 cond.I); N.636 na heul don sotony (2 impér.); N.1579 heul an reson ha-n guirionez (2 impér.); B.n.423 heuliet e grat (5 impér.); J.p.47 un den en-n antre a queffet ...; hennoz heulyet (5 impér.)

PELLETIER euli, tr."suivre, marcher après; quelques livres ont Heuli & Heulia" (inf.); GReg.p.893 heulya, heul (inf.); heulyet (pp.); heulyein, heulyein, heli (V.) (inf.); heulya a ra e guzuliou (inf.); al Iukizien a heuly o mistri (3 prés.); L'Arm-p.370 hélyein (inf.); NG-1519 pan deas d'an neñv ec'h ezont d'hen hely (inf.); NG-1555 ma'c'h ohemp holl d'hen hel (inf.); NG-1689 Per ha sant Jehan diabell hon hélias (3 prés.); RP.p.282 ar ré pere a ra profesion da heuly lezenn Doue (inf.); RS.p.298 ... ez oa heulyet ar gompagnonezh agreapl-mañ gant ur brosesion all (pp.); RP.p.271 an darn vuiañ eus an dud, pe n'o deveus ket ar gwir

feiz, pe ne heulyont ket anezhi (6 prés.); RP.p.352 diwallit ervat na heulyac'h santimant serten pec'horien 'zo (5 cond.I); HP.p.265 heulyomp an egzempl-mañ (4 impér.); BD.1154 ha te ... a heullie ar wirionez ?; SG.F.34 da huil da blijadur ha da vevañ ifam (inf.); SG.F.91 ne heulian mui ar seurt duhezod fall am eus graet (1 prés.); IS-p.10 ne dostaont d'ar Sakramentou met evit heli ar mod (inf.); IS-p.4 an hini n'am heli ket (3 prés.); IS-p.258 héliet me (5 impér.); IS-p.4 héliet me (5 impér.)

JKS.p.72 heulia c'hoantegezhioù fall ar galon (inf.); OZB.p.59 ... e vezo aesoc'h deomp ... hen heulia paz-ha-paz (inf.); MGK.p.1 selaou an alioù mat, o heulla hed-ha-hed (inf.); LLB-83 mar gwelit ober gwell, na zoujit ket heli (inf.); JKS.p.122 ur skouer da vezañ heuliet (pp.); ISV.p.450 un ali mat mar hen heullit (5 prés.)

DIHU-1905 p.71 ar roue hen laoskas da heli c'hoant e galon (inf.); DIHU-1906 p.193 héli ni (2 impér.); SKT.F. p.53 keit ha m'eo bet heuliet-strizh al lezennod-se (pp.)

heulienn f. -où suite.

VALL.p.714 heulienn, tr."suite (musique)".

heulier m. -ien (1) celui qui suit.

GON.heulier, tr."celui qui suit, qui accompagne, qui escorte"; hedlierien (pl.)

---- (2) imitateur.

GReg.p.514 heulyer; heulyeryen (pl.)

heulius a. qu'on peut suivre, imitable.

C.(Gloss.p.319) heulyus, tr."lat.imitator".

GON.heulius, tr."qu'on peut suivre, imiter, imitable".

heureuchin m. -ed hérisson.

C.(DBH.p.324) hurechin; Qu.III p.40 vn heureuchin,

tr."gleron, rat gleron, lat.glis"; Qu.II p.103

vn euruchin, tr."vn loir, lat.glis"; M.788

vn aneual, so an Heureguy (lis.Heureguy) galuet.

PELLETIER heureuc'hin, heureuc'hen, tr."hérisson"

"M.Roussel écrit heureuc'hin, & heureuc'hen;

en Cornaille on prononce presque comme en François";

GReg.p.492 heureuchin; heureuchined (pl.); CB.ms.

p.19 an hurusson; CB.574 an uruson.

heureuchin-mor m. (?) oursin.

GReg.p.492 heureuchin-vor, tr."hérisson de mer, poisson";

heureuchined-vor (pl.)

heureuchin-reunec m. porc-épic.

GReg.p.739 heureuchin reunecq; heureuchined reunecq

(pl.)

- heurt m.-où heurt.
GREG.p.494 heurd, heurdt ; heurdou, heurdtou (pl.) ;
L'Arm-p.184 hurte (m.) ; hurteu (pl.)
- heurtat v. heurter.
C.heurtaff, tr."heurter, cotir, lat.alidere" (inf.) ;
Qu.II p.85 heurtaff pe squeiff voar an nor, tr.
"heurter ou frapper à la porte" (inf.) ; ibid.
heurtaff, tr."heurter (des pieds)" (inf.)
ED.1865 dont da'm c'herellin na da heurtat ouzhin
(inf.)
- heut (1) a. maladroit.
GREG.p.594 heut (V.), tr."mal-adroit" ; tud heut (V.) ;
L'Arm-p.226 heude.
----- (2) m.-ed homme maladroit.
GREG.p.594 heuted (V.) (pl.)
- heuz m.-où botte.
C.heus, tr."housseau, estiveau, lat.occrea ; heuse ou
boutine, lat.osa" ; Qu.III p.11 heus, tr."bottes" ;
Qu.p.116 tennit ma heusou ha torchit y (pl.)
PElletier.heusou, tr."bottines, gamaches, chaussure de
cuir molet pour la campagne" (pl.) "M.Roussel
marquoit le sing. ou primitif Heus" ; GREG.p.105
heuz, tr."botte, chaussure de cuir" ; heuzou,
heuzao (pl.) ; héz, houz (V.) ; hézeü, houzeü
(V.) (pl.) ; L'Arm-p.33 hézeu (m.), tr."bottes
(sorte de chaussure de cuir) ; bottines" (pl.)
BBR.p.214 e heuzou hag e dog (pl.) ; GBL.II p.140
cuic (pl.)
HUMA.p.10 heuzouigo ler ... en o zroid (dim.pl.)
- heuzañ v. botter.
C.(Gloss.p.319) heusaff, tr."houser" (inf.)
PElletier.p.431 heusa, tr."se botter" ("M.Roussel")
(inf.) ; GREG.p.105 heusa ur re, tr."botter,
mettre des bottes à quelqu'un" (inf.)
- heuzaoer m.-ien bottier.
GREG.p.105 heuzaoer, tr."faiseur de bottes" ;
heuzaoeriven (pl.)
- heuzaoüf v. faire des bottes.
GREG.p.105 heuzaoüa, heuzaoüf (inf.) ; heuzaoüet (pp.)
- heuzer m.-ien celui qui botte.
PElletier.p.431 heuser, heuseur, heuser, tr."un homme
qui se sert de cette chaussure ("heusou")" ;
GREG.p.105 heuzer, tr."celui qui met les bottes
à un autre" ; heuzeriven (pl.)
- hevag a. bien nourri.
SKET.p.95 kalz a girvi meur, a girvi, a zemmed ...
hag int-i holl montek, tev ha hevag-kenañ.

- hevelebekat v. (1) ressembler.
C.hevelebecat, tr."ressembler, lat.similare" (inf.) ;
hevelebecmaet, tr."ressemble, lat.assimilatus" (pp.)
GREG.p.814 hevelebecqat, tr."ressembler" (inf.)
----- (2) (s')assimiler, rendre ou devenir semblable.
GREG.p.856 hevelebecqat (plis.hevelebecqat), tr."rendre
semblable" (inf.)
GON.hevelebekaat, tr."assimiler, rendre semblable, comparer,
examiner le rapport qui est entre une chose et une
autre ; confronter ; égaler" (inf.) ; FVR.p.297 an
taolioù-kaer-se a reas din dont goude d'o hevelebekaat
gant ar re en em gav er ganaouenn da heul (inf.)
SKET.p.57 a-enep d'an hevelebekaat (inf.) ; ibid. an doue
iwerzhonek Lug ... hevelebecmaet ouzh Mercurius" (pp.)
- hevelebidigezh f.-ioù ressemblance.
C.hevelebidigez, tr."ressemblance, lat.assimilatio" ;
C.(Gloss.p.314) hevelebidigez.
PElletier.p.430 hevelebidigez ; GREG.p.814 hevelebidigez.
hevelebiezh f.-où similitude.
- hevelap a. (1) tel, pareil, semblable.
C.hevelap, tr."tel, lat.talis" ; C.(Gloss.p.314) e hevelap,
tr."à la semblance, lat.instar" ; J.p.128 quoment eu
ma reux, nac euz den ... a gallhe dooc e hevelap
anquen e-n bet ; Ca.n.25 disposet hac ordonet oa an
rodou man hevelap feczon diou aneze a troc contrell
da-n diou arall ; Mc.p.15 traou all hevelap ; Mc.p.10
mar-a-z euz desiret an maru, pe vn dra all hevelap
mesmes a hanot da hunan ; Onf.p.a/9 e-n ré-pe-ré ho
deucus da bezaff è netteté hevelap d'an Aplez ;
G.210 lazet, prysonet an bet oll, un hevelap ha-n
fur ha-n foll.
PElletier.p.430 hevelap, tr."semblable, semblablement" ;
hevelap kleñved, tr."semblable maladie" ; hevelap,
hevelap, tr."tel quel" ; GREG.p.909 hevelap, tr.
"tel" ; Doue da'm diwallo ouzh un hevelap soñjezon ;
"bez" e oa un hevelap foul, n'am eus ket gallet tremen ;
hevelap tad, hevelap mab ; hevelap-hevelap, tr.
"tel quel, aussi mauvais que bon" ; hevelap-hevelap
eo e zilhac ; p.693 un hevelap plijadur, tr."la
pareille, pareille plaisir" ; hevelap, en hevelap
feson, tr."pareillement, semblablement" ; DO.p.37
anv Doue e ven na doui ket, nag ivez netra hevelap ;
HB.p.249 Jezuz, e-lec'h gouleñn veñjañs eus an hevelap
disprizañs, pardon dezho a c'houlenne ; RS.p.252
en hevelap feson ma teuas da vezañ ur prodikator bras ;
JV.176 en hevelap feson ma seblante ... ; JV.2219 en
hevelap mizer ; JV.893 jamas ne anzavin an hevelap

krimoù ; JV.1888 koll a ran va c'halon ... en evelep soñjoù ; JV.1866 bapred em (eus) klovet ez eo dous ouzh pep den an evelep loened ; BD.350 reifi va madoù da'z hevelep flacrier ; GJ.p.11 ar profesi ... a bromete d'ar bed hevelep krouadur.

BER.p.86 bez' em eus en da c'nep meur a lizher holl hevelep ; FVR.p.252 hevelep tad, hevelep merc'h ; SVE.RC.2 p.262 hevelep tad, hevelep mab, mab diouzh tad ; II.ROUed.21,5 ni a dle kas da get an hini en deus hon heskinet hag hor gwasket, en hevelep doare na chomo ket hepken unan eus o gouenn e holl harzoù Israel ; BSA.p.113 un hevelep enor ne dlee bezañ roet nemet d'ar vertuz ; BSA.p.154 ma teu un all da lavaret dezho un hevelep komzoù ; BSA.p.266 sentus ouzh un hevelep kontelioù ; IAI.p.175 morsc n'hon eus bet c'hoant da skrivañ un evelep diotachou ; OZB.p.27 ... Sent,Aelez ha Santezed, en hevelep feson ma vont eno oc'h ober ged.

SKET.p.140 ne vefe ket a-walc'h d'un hevelep labour va holl vuhez.

----- (2) (?) uniformément, également.

J.p.145 hoguen sae Jesu chetu hy so graet hevelep hep nep gry ; J.p.93 ne galhe quet pardonaf plen da den en bet mar be coezet en pechet bras ? - Galhe hevelep e pep eas.

----- (3) tellement, de telle sorte, de sorte, de même, si bien (que).

Ca.n.16 hevelep omp laqueat ganty en admiration na credomp ... lauret tra en bet a henep he doe ; Ca.n.22 ... ez deuz da estimi ez oa bezet repuct ha maguet gant vn re en prison, hevelep gant e furor ma-z gourhemenas ez vihe punisset ha tourmantet an gouardou ; Ca.n.34 dre spaç amser ez bihanos e deuotion, hevelep ma cessas an oll he pidy ; Ca.n.6 ne gualle quet respond dezo (?lis.dezy), hevelep en fin ... ez deuz da lauret dezy ... ; Ca.n.15 ... ez vihont oll abahisset evelep na gouzient (lis.gouzient) petra ho deffoye da lauret ; Ca.n.34 ... ez eo tremenet hebicou dit goloet he visdiche hevelep a (lis.na) guellez quet he aznanoult (lis.aznaout) ; B.n.263 me figuro vn croas ... en creis an men, en hevelep cuit pep den ez chormo bizhuiquen eno ; J.p.58 eno ez guelheur ma aeren, ma ren diren hevelep den byscoaz ne voe ganet e-n bet ; Dnal.p.36 hec eff so hevelep en em retiret hervez e humanité, na d-ema muy e nep lech nemet e-n Eff ? ; Dnal.p.25 gallout mervell ha pec'hy ne d-co quet guir

gallout, ... hevelep lavaret Doué ne alle quet pec'hy na mervell à so unan euz e perfectionou ; ibid. ne ellont ober netra hep ur matery all benac diagent na disober hevelep na chomo un dra benac goude ; ibid. hevelep, dre an eff, ec'h ententeur yves an habitantet euz aneza, hac e ornanchou ; Dnal.p.27 neuse e commanças da veza Doué ... , hevelep, evel Doué en devoé tat hep mam ebars en En, hac evel den, Mam hep Tat ebars en doñar ; Dnal.p.17 ar Feiz ; ... ; an or euz à buhez eo ... ; hevelep ma-z-eo impossibl da den pligeout da Doué hep ar Feiz ; Dnal.p.101 nep à canné ur grec-brases hevelep ma deuz da avorty ; Dnal.p.190 Sant Paul hac e daouzec Baelec à travaillas moubet hevelep, ma voe convertisset e daou bloaz ar peder Provinc ; Dnal.p.186 en em anflami à guiré hevelep e carantes Doué ... ma en em resoluas da quittat ar bet ; Dnal.p.134 ar substanc euz ar bara, hac euz ar guin à vez transsubstantiet ... hevelep, na d-eus muy eno à bara nac (à) guin ; Dnal.p.29 e mil Paçgon all e c'halsé delivra an den, hevelep, ne d-euz bet necessité absolu er bet mac'n-andursé ar poz en deveux anduret.

----- (4) même (exprimant similitude, identité, parité).

Gk.p.218 Map da doué ... a hevelep substance d-e tat ; Do.p.2 da assistaf e-n hevelep exorcis man ; Mc.p.83 an hevelep tra, ma Doué, e goulennaff diouzoeh ; Mc.p.110 reit diff an hevelep grace pchiny a goulennaff diouzoeh ; Mc.p.112 enel da-n hevelep dez se ma-z rosoc hoz corif da dibriff ; Cnf.p.67 Autrou gant an hevelep carantez ma oz h-eus satisfiet eguidomp ... graet (= grit) ma vizing fidel ; Cnf.p.27 an nombr à lieux c'templou arall honruezot var an hevelep subget ; Qu.p.80 ne a m-eus hac a roiff dech a ves an evelep pris, tr."i'en ay bien icy que ie vous donnerez (sic) pour ce prix" ; Qu.p.206 rac se ez promettaff paen dezaff an hevelep soum, tr."pourtant ie promets de luy payer ladite somme".

HB.p.258 ar ger-mañ PASK a sinifi PASAJ, rak d'an hevelep deiz e PASAJ an Israelited euz a Ejipt ... hag e memor euz ar PASAJ ... oant oblijet pelloc'h bep bloaz d'an hevelep deiz da zcbrifi ... un oan ; ar memes deiz-se a zo galvet ivez Pask e l'ezenn nevez ; RP.p.361 pelloc'h ne voe troublot davantach gant an hevelep chagrin hag inkietud na vize reprouvet ha kollet ; GJ.p.7 en hevelep instant vezo e koñsevo.

FVR.p.256 n'o divije an div vro nomet an hevelep roue ;
 COL.p.140 plijet gaoec'h pacañ ... d'an aotrou
 ... ar som a vil lur ... evit an dalvoudegezh
 resevet digant an hevelep aotrou ; PRO.p.258
 daou wir vignon ... en hevelep kêr savet ; OZB.
 p.65 a-raok an tri sin-se, o pa un evelep sin ;
 OZB.p.80 setu Jezuz e-unan oc'h en em ziskouez en
 o c'hichen evel un den hag a oa o vale dre un
evelep hent ganto ; OZB.p.119 an "Agnus Dei" eo
 komzoù sant Yann Vadezour, pa welas Jezuz ... ;
 ar beleg, o welout dirazañ war an aoter ar memes
 Oanig er Sakramant, a lavar an evelep komzoù ;
 HTC.p.31 o-daou o devoe, en un hevelep nozvezh,
 un huñvre ; HTC.p.32 seizh penn-ed ... o sevel war
 un hevelep koloenn ; HTC.p.12 ... evit mont pep
 hini gant ar re a gomec un hevelep langaj gantañ ;
 IAL.p.32 sant Jakez ar Yaouankañ, ..., sant Yann ha
 sant Paol o deus ranket ivez skeiñ gant un evelep
 nerzh war dud vadezet, n'o doa soñj ebet ken eus
 o badeziant ; ISV.p.7 an Tad avat, ar Mab hag ar
 Spered Santel a zo o-zri un hevelep Doue ; JKS.p.62
 ne c'hell ket an holl dud ober hevelep tra ; MBR.
 p.20 e bried he-unan a skrive dezhañ ivez hevelep
 tra.

SKET.p.64 hag e veze graet dezho war o c'himiad
hevelep lidoù ha p'edont o tegouezhout.

hevelepted f. ressemblance.

C.(Gloss.p.314) heuelebdet.

GReg.p.814 hevelepted, tr."ressemblance" ; p.856,
 tr."semblance".

heverk a. remarquable.

VALL.p.640 heverk ; BAHE.16 p.17 ur gaozeadenn
heverk-kenañ.

heverz a. perceptible.

VALL.p.547 heverz.

hevlaz a. qui a bon goût.

hevlene adv. cette année.

C.hevlene "uide in an bloaz man, cest tout ung" ;
 C.(Gloss.p.315) hefflene ; N.1808 Devy, me-z
 suppli ere sellet ma ancquen heflene.

PELletier.helenc, hénlenc "à suivant l'ancienne
 orthographe, Heflenc, ou Eflenc" ; GReg.p.38
hevlene.

CBF.p.33 miz Kerzu zo glavus hevlene.

BAHE.15 p.2 ... ez eus tud hag a zo chomet hevlene
 hep kestal.

hevoud m.-où (1) bien-être.

VALL.p.66 hevoud (m.).

----- (2) croix gammée.

SKET.p.139 houarn-goaf engravet warnañ an hevoud ;

SK.T.p.64 hevoudou (pl.)

hewel a. visible, facile à voir.

VALL.p.785 hewel, tr."visible, que l'on voit bien ou
 facilement, visible à l'oeil nu".

hewerzh a. vendable, facile à vendre.

MOA.p.89 everz, tr."vendable, d'une vente facile" ;
 p.513 re ginnig marc'hadourzh a zo ur merk n'int
 ket e-verz.

VALL.p.775 hewerzh, tr."vendable, facile à vendre, qui
 se vend bien".

hezalc'h a. (1) qui tient bien.

----- (2) facile à tenir.

hezañ v. s'arrêter, tarder.

C.(Gloss.p.319) hezaff, tr."lat.cessare" (inf.) ; Nl.n.274
 rouanez, hezit escuit, chenhit hent (5 impér.)

hezour a. transportable, facile à transporter.

VALL.p.753 hezour, tr."transportable".

hi pron.personnel fém. de la troisième personne du sg. (1) elle
 (emploi indépendant).

C.hy, tr."celle, lat.ipsa" ; Qu.II p.55 i, tr."elle" ;

G.1082 coms ouz e mam ne estlam-quet, ha hy marou ;

N.707 an merch man, ha hy leanes ; B.n.806 rac hy

... da caret Doe ... he lazaz an tirant ; Jer.ms.

p.1449 (n.101) un coz grach, ha hy ... a huen.

GS.p.257 koulz ha hy ; NG-131 ar gaoter zo bras ha ledan,

... ha hy karget a zour bervet ; BD.4433 ar Werc'hez

... he daouzorn juntet, ha hy prest da glevet reiñ

ar setañs dimp-ni ; JV.165 ho jardin, pelec'h eo'h

ous hini ... a ve ken kaer hag (skrivet : hac)

hiy ?

TDE.BF.p.431 un devozh hag hi mont ha komz ouzh he mab ;

BAL.p.174 hag (skrivet : ac) i mont da c'houlenn

bezañ kemeret en ur gouent.

----- (2) elle (sujet du verbe).

Nl.n.3 ha hy a consentas terriff gourchemen Doue ; J.p.4-b

ha hy en pedas ; Pm.n.74 neuse hy en enterogas ;

Pm.n.2 hy so bleuzuenn quen guenn ha-n nerch ; N.198

huy goar net a hy so parfet acc ; Jer.ms.p.1450 (n.108)

he lyngez na hy ne vozo pour.

BD.4172 hy ... a ray promesaou ; GJ.p.26 he gwaz a zo

Jozef hag (skrivet : ac) hi zo anvet Mari ; MG-p.308

pa rahe ervat holl an traou-se, hi a vehe ur santez ;

MG-p.307 mont bemdez d'an ofereñn, met ha hi a vehe

klañv.

ISV.p.93 nag hi a oa kaer, dudioz ha madelezhus ! ;
 HTC.p.21 p'en devoe evet, hi a lavaraz ... ; HTC.
 p.512 nag hi zo bihan an nor, nag eñ zo strizh
 an hent a gas d'ar vuhez ; OZB.p.35 santez Helena
 a yeas betek Jeruzalem, da velet hag hi a gavjo
 ar Groaz.

----- (3) elle (employé avec "être").

B.n.752 hy oa ... ma aeres.

----- (4) elle (complément du verbe).

B.n.739 laz hy ; B.n.628 guisqu y ; Qu.p.51 prestit
 diff ho countell, me ó pet. - Commerit y, hoguen
 rentit y diff pa ó pezo debret ; Do.p.13 liurrit
hy en Brezonec ; Do.p.19 an Pater noster ... ; ...
 ma-z eo hon saluer mesmes en deus hy gret.

RS.p.351 enorit hi ; JV.318 koñsolit y ; BD.1147 lezenn
 ar Feiz, kunduit y (skrivet : conduetty) ; FG.p.45
 gwelit hi ; RS.p.389 Doue en deves choazet ar
 Werc'hez, hag en deves hi preferet d'an holl ;
 FG.p.31 eñ en devezo hi ; FG.p.70 ... ur son nevez
 ... klevet em eus hi ; FG.p.50 me'm boa hi prometet
 da un hailhevod ; PK.p.27 Jupiter en devoa i kavet ;
 BD.5030 n'hoc'h eus y ket gounezet ; JV.II 204
 ma c'hallan, em bo y evit va gwir bried ; IS-p.52
 ne fehemp ket hor bout hi.

VNA-p.110 gwelet em eus hi ; MOA.p.34 ul louzaouenn a
 zo er prad, a reer anezhi huanad ; dimezit, hag
 ho pezo hi ; MBR.p.86 tenn ur reunnenn eus a
 vouedenn va lost ha gorro hi mat.

DIHU-1905 p.60 diskouezet hi ; DIHU-1905 p.50 klevet
 em eus hi.

----- (5) pour elle (après gwa "hélas").

GRG.p.596 gwa hy, tr. "malheur à elle".

----- (6) la (après sed, sede, setu "voici").

B.n.786 chetu hy ; Am.ms.p.1463 (n.594) cheda hy ruset ;
 Am.ms.p.1462 (n.572) chetu hyff ouz hon coppia.

RS.p.220 setu hi eta ... o kontinuiñ er feson-mañ ;
 FG.p.39 setu hi o tont ; BD.3365 an eur-mañ ...,
 setu y erru.

HTC.p.131 setu hi ... ouzh en em lakaat en he c'haerañ.
 YANB.p.32 setu hi amañ.

----- (7) elle (sujet du verbe, placé pour insister après
 ce verbe).

Jer.ms.p.1450 (n.115) lau custom, a-m descu, eu-hy ;
 B.n.752 mar bo hy quet laequet da mervell ;
 B.n.765 ret ef-fe hy sacrificiet ; Do.p.60 pan
 guelas hy an passion ; Qu.p.26 ha claff eo hi,
 pesceurt cleffet à deuez hi ?

MG-p.315 ur vacuez en he ugent vloaz, petra a vonnit-c'hwil
 a ray-hi ?

TDE.BF.p.451 ne veve-hi bremañ ... nemet diouzh kalon vat
 ar gristenien ; SAG.p.271 ar revolusion ... ha
 n'oa-hi ket deuet ivez eus ar religion brotestant ? ;
 BAR.p.35 breuniezh ar Rozera, hag ar vad he deus-hi
 graet er bed.

----- (8) elle (complément du verbe, placé pour insister après
 ce verbe).

M.2630 pep tro he leso hy.

----- (9) elle (employé avec un autre mot ou d'autres mots,
 pour préciser le sujet ou le complément d'un verbe).

G.749 an ker man ... a ya da-n tnou, hy, he holl stat,
 he pompadou.

MG-p.308 ha p'he gwelan, hi pe un arall, o komuniañ bemdez.
 EKG.II p.79 daoulinet oa, hi, Janed ha Manuel, o-zeir
 o lavaret o chapeled.

SKRS-p.186 ... e zispignou fall a daole o bugale geizh
 hag hi he-unan er vrasañ dienez.

----- (10) elle (employé pour renforcer le possessif).

B.n.795 he doe hy.

----- (11) -elle (employé après eme "dit").

GRG.p.191 eme hy ; TE-p.5 eme hi.

LLB-2055 eme hi.

SFKH-p.5 eme hi.

----- (12) cela, le.

G.473 scriyfet (= skrivit) hy.

hiboud m.-où (1) médisance.

PElletier, ibout, tr. "médisance".

GON, hiboud (m.), tr. "dénonciation, délation".

----- (2) murmure.

GON, hiboud, tr. "murmure, bruit sourd et confus ; le
 bruit que font les eaux en coulant" ; hiboudou (pl.)

MONA.p.15 er peilder en em gollie hiboud ar stêr ; MONA.p.12
hiboudou hag a c'hwitelle hag a groze (pl.)

hibouder m.-ien (1) médisant, détracteur.

PElletier.p.451 ibouder, tr. "médisant, détracteur de
 profession ou d'habitude".

GON, hibouder, tr. "dénonciateur, délateur".

----- (2) celui qui murmure.

GON, hibouder.

hibouderezh m. murmure, bruit sourd.

GRG.p.123 hibouderez, tr. "bruit sourd, et confus" ;
hibouderez, tr. "bruit de l'eau qui coule" ; p.647
hibouderez, tr. "murmure, plainte secrète des
 mécontents".

hiboudiñ v. (1) médire.

PElletier.ibouda, tr."médire, parler mal des autres"
(inf.)

GON.hibouda, tr."dénoncer" (inf.)

----- (2) murmurer.

GReg.p.123 hiboudal, tr."faire le bruit de l'eau ;
murmurer à petit bruit".

hidus a. hideux.

Qu.II p.85 hidus, tr."hideux".

higenn f.-où hameçon.

C.iguenn, tr."hain a messon a prendre poisson, autrement
dit clou pecheret, lat.hamus" ; Qu.II p.12
higuenn, tr."ain, lat.hamus" ; Qu.II p.83 iguenn,
tr."vn hain, ou ameçon, lat.hamus piscatores" ;
Nom.p.348 (Gloss.p.333) higuennou, tr."lignes
(à pêcher)" (pl.)

PElletier.higehen "à selon le Nouv.Diction.Nigehen" ;
higehennou, higehennet (pl.) ; GReg.p.486 higuenn ;
higuennou (pl.) ; p.2 kemeret gant an higuenn,
tr."prendre à l'hameçon".

MKG.p.40 em higenn-me ... n'eo ket lavaret e krogfe ;
LAI.p.189 ne deo nemet ar boued war an igen
evit tapan ar pesked.

NOTK.p.55 gouzreinet evel un higenn.

higennañ v. pêcher à l'hameçon, prendre à l'hameçon.

GReg.p.486 higuenna, tr."faire mordre à l'hameçon" ;
higuenna pesked, tr."prendre du poisson à
l'hameçon" (inf.)

higolenn f.-où (f) pierre à aiguiser.

C.hygoulen, tr."cous, lat.cos" ; C.(Gloss.p.320)
hygolen ; Qu.II p.130' vn igolen, tr."pierre
à aiguiser".

PElletier.higolen, igolen ; GReg.p.722 higolen,
maen higolenn, tr."pierre à éguiser les outils
tranchants" ; higolennou, mein higolenn (pl.)
"l'H ne s'aspire pas" ; L'Arm-p.284
higuiolenn (f.)

----- (2) (?) enclume.

Qu.II p.56 igolen, tr."enclume".

----- (3) garnement.

CBF.p.54 setu ur gwall higolenn.

Komanant 12 niverenn	45 FF.
Komanant d'ar Geriadur Istorel Hepken (4 niverenn)	15 FF.
Komanant hep ar Geriadur Istorel (8 niverenn)	30 FF.

Rener : G. ETIENNE

Embannerez : P. KERMOAL

Sekretouriezh : Preder , 30 Place des Lices , 35 - Rennes

An arc'hant da : M. G. ETIENNE, CCF 16 093 13 , Paris

Trade Trimiziad 1967

Priz ar c'haier-mañ

9 FF.

Moulet gant SADED

CPFP N° 35.709

Diskleriet hervez lezenn, Trade trimiziad 1967

